

Noora Alavillamo ja Sanna Tiainen

Toteutuuko kasvatuskumppanuus – toimiiko Hyve 4 -malli?

Vanhempien kokemuksia yhteistyöstä päiväkodin ja neuvolan kanssa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

28.10.2013

Tekijät Otsikko Sivumäärä Aika	Noora Alavillamo ja Sanna Tiainen Toteutuuko kasvatuskumppanuus – toimiiko Hyve 4 -malli? Vanhempien kokemuksia yhteistyöstä päiväkodin ja neuvolan kanssa 57 sivua + 5 liitettä Syksy 2013
Tutkinto	sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaaliala
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaaliala
Ohjaajat	Lehtori Sylvia Tast Lehtori Jukka Törnroos
<p>Toteutimme opinnäytetyömme yhteistyössä Katse lapsen -hankkeen ja siinä osallisena olleen espoolaisen tutkimuspäiväkodin kanssa. Katse lapsen –hanke toimi hankekaudella 2011–2013 ja hankkeen tavoitteena oli kehittää Hyve 4 -mallia sekä tuottaa päivähoidon ja neuvolan yhteistyönä lapsia koskevaa moniammatillista hyvinvointitietoa. Hyve-malli koostuu päivähoidossa käytävästä varhaiskasvatuskeskustelusta ja neuvolan laajasta terveys-tarkastuksesta. Opinnäytetyössämme selvitimme, miten kasvatuskumppanuus toteutui Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelussa vanhempien näkökulmasta. Lisäksi kartoitimme vanhempien kokemuksia Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskusteluun liittyvistä lomakkeista ja tutkimuspäiväkotimme uudesta yhteistyömallista, neuvolapalautteesta.</p> <p>Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen tutkimus, jossa käytimme aineiston-keruumenetelmänä puolistrukturoitua haastattelua. Haastattelimme viittä vanhempaa, jotka olivat osallistuneet Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskusteluun. Kaksi haastatelluista oli lisäksi osallistunut neuvolapalautteeseen. Opinnäytetyömme teoreettisena viitekehyksenä oli kasvatuskumppanuus. Teoriapohjana oli myös lapsen hyvinvoinnin edistäminen.</p> <p>Haastattelujen tulokset osoittivat, että haastateltavat kokivat tulleen kuulluksi Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelussa, ja keskustelu oli vastavuoroista. Haastateltavien mukaan heidän näkemyksiinsä suhtauduttiin kunnioittavasti, ja ilmapiiri oli luottamuksellinen ja avoin. Haastateltavat olivat pääosin tyytyväisiä Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskusteluun liittyviin lomakkeisiin. Neuvolapalautteen osalta tuloksista tuli ilmi uuden käytännön mukanaan tuomat haasteet.</p> <p>Kasvatuskumppanuus toteutui pääosin Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelussa. Kasvatuskumppanuudessa oli havaittavissa myös puutteita, jotka saattoivat johtua kiireestä tai keskustelun kulusta. Keskustelu koettiin tasavertaiseksi, mutta toisaalta haastateltavat korostivat asiantuntijan tietoa ja halusivat saada heiltä neuvoja. Lomakkeet mahdollistivat kehityksen tarkastelun monipuolisesti ja nostivat esiin lapsen äänen. Toisaalta lomakkeet saattoivat asettaa liian tiukat raamit keskustelulle. Neuvolapalautteessa taas tulisi olla kaikille osapuolille selvillä sen tavoite, ja perheen äänen esiin nostaminen olisi kasvatuskumppanuuden kannalta tärkeää.</p>	
Avainsanat	Kasvatuskumppanuus, Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskustelu, neuvolapalautte, lapsen hyvinvointi

Authors Title Number of Pages Date	Noora Alavillamo and Sanna Tiainen Does Educational Partnership Actualize – How Does the Hyve 4 -Model Work? – What Do Parents Think About Co-Operation with Daycare Center and Child Health Clinic 57 pages + 5 appendices Fall 2013
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructors	Sylvia Tast, Lecturer Jukka Törnroos, Senior lecturer
<p>We conducted our thesis in co-operation with Katse lapseen -project and a daycare center in Espoo. The Katse lapseen -project period was 2011–2013 and its goal was to develop the Hyve 4 –model and produce information about children’s welfare in co-operation with a daycare center and a child health clinic. The Hyve 4 -model consists of an early childhood education discussion in day care and an extensive health examination at the child health clinic. The purpose of our thesis was to investigate how educational partnership actualized in the Hyve 4 -early childhood education discussion from parents’ perspective. Additionally we wanted to find out parents’ experiences about the Hyve 4 forms and Neuvolapalaute, which is a new co-operation-model in the daycare center where we carried out our thesis.</p> <p>Our thesis was qualitative and we gathered the material by using a semi-structured interview. We interviewed five parents, who took part in a Hyve 4 -early childhood education discussion. Two of the interviewees had also Neuvolapalaute included in their Hyve 4 -process. The frame of reference in our thesis was educational partnership. Also promotion of children’s welfare was a theory in our study.</p> <p>The results showed that interviewees felt that they had been heard in the Hyve 4 –early childhood education discussion and the conversation was reciprocal. Interviewees’ opinions were respected and the atmosphere of the conversation was confidential and open-minded. Interviewees were mostly satisfied with the forms of Hyve- early childhood education discussion. In Neuvolapalaute, the results showed the challenges of the new system.</p> <p>Educational partnership actualized mainly in Hyve 4 -early childhood education discussions. There were also some shortages in educational partnership, which might have derived from hurry or the way the discussion moved forward. The discussion was considered equal, but the interviewees also accentuated experts’ knowledge and wanted to get advice from them. The forms enabled the user to consider the child’s development diversely and they brought out the child’s voice. At the same time the forms might have set too strict frames to the discussion. The goal of the Neuvolapalaute should also be clear to every involved party, and on behalf of educational partnership it would be important to bring out family’s voice.</p>	
Keywords	educational partnership, Hyve 4 –early childhood education discussion, Neuvolapalaute, children’s welfare

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Työelämän yhteistyökumppanit	3
2.1	Socca – Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus	3
2.2	VKK-Metro ja Hyve 4 -hanke	4
2.3	Katse lapseen – hanke	4
2.4	Espoolainen tutkimuspäiväkoti	6
3	Hyve 4 –mallin prosessi	7
3.1	Hyve 4 – prosessiin valmistautuminen ja lomakkeet	8
3.2	Hyve 4 – varhaiskasvatuskeskustelu	10
3.3	Neuvolan laaja terveystarkastus	10
3.4	Neuvolapalaute	11
4	Kasvatuskumppanuus	14
4.1	Kasvatuskumppanuutta ohjaavat asiakirjat	14
4.2	Periaatteina kuuleminen ja dialogisuus	15
4.3	Periaatteina kunnioitus ja luottamus	17
4.4	Kasvatuskumppanuus kasvatuskeskusteluissa	18
4.5	Roolit kasvatuskumppanuudessa	19
5	Lasten hyvinvoinnin edistäminen	22
5.1	Hyvinvointioppiminen ja kehitysyhteisöt	23
5.2	Varhainen tuki	24
5.3	Moniammatillinen yhteistyö	26
6	Tutkimusongelma ja aikaisemmat tutkimukset	28
6.1	Tutkimus- ja kehittämistavoitteet	28
6.2	Aikaisemmat tutkimukset	29
7	Opinnäytetyön toteutus	31
7.1	Aineistonkeruumenetelmä	31
7.2	Kohderyhmän rajaaminen ja tavoittaminen	32
7.3	Haastattelukysymysten laatiminen	33
7.4	Aineiston keruu	34

7.5	Aineiston analyysi	35
7.6	Luotettavuuden ja eettisyyden tarkastelu	36
8	Haastattelujen tulokset	38
8.1	Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskusteluun valmistautuminen ja lomakkeet	39
8.2	Hyve 4 – varhaiskasvatuskeskustelu	41
8.2.1	Kuuleminen ja dialogisuus	42
8.2.2	Kunnioitus ja luottamus	43
8.2.3	Roolit kasvatuskumppanuudessa	44
8.3	Neuvolapalaute	46
9	Johtopäätökset ja pohdinta	49
	Lähteet	58

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

Liite 2. Lisäkysymyslomakkeet vanhemmille ja lapsille

Liite 3. Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelurunko

Liite 4. Tiedonsiirtolomake

Liite 5. Saatekirje vanhemmille

1 Johdanto

Yksi keskeinen varhaiskasvatuksen visio SOTE-ennakointi –raportin mukaan on kasvatuskumppanuuden korostuminen entistä enemmän. Perheiden vaatimustaso ja kiinnostus päivähoitoa kohtaan nousevat tulevaisuudessa. Samalla päivähoidon rooli ja merkitys lapsen elämässä koetaan entistä tärkeämmäksi. Kasvatuskumppanuuden toteutumisen edellytyksenä pidetään hyvää vuorovaikutusta ja dialogisuutta perheen kanssa. (Vesterinen 2011: 121–122.)

Kasvatuskumppanuus on ajankohtainen aihe ja siitä on tehty paljon opinnäytetöitä, pro gradu -tutkielmia ja muita tutkimuksia. Kasvatuskumppanuutta on tutkittu niin yleisellä tasolla päiväkodin arjessa kuin erikseen kasvatuskeskusteluissa sekä vanhempien että päivähoidon kasvattajien näkökulmasta. Työelämän yhteistyökumppaneidemme kanssa käytyjen keskusteluiden jälkeen opinnäytetyömme aihe alkoi muotoutua. Sekä Katse lapseen –hankkeen että tutkimuspäiväkotimme yhteyshenkilöt pitivät tärkeänä vanhempien näkemysten tutkimista. Vanhempien näkemyksiä Hyve 4 -mallista oli kysytty Katse lapseen -hankkeen puolesta kuitenkin ainoastaan, kun Hyve 4 -mallia pilotoitiin Vantaalla keväällä 2011 (Brandt – Tuominiemi-Lilja 2011). Samaan aikaan huomasimme aukon kasvatuskumppanuuden tutkimuksissa; kasvatuskumppanuutta ei nimittäin ollut tutkittu Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelun ja neuvolapalautteen osalta vanhempien näkökulmasta Katse lapseen -hankkeen puitteissa. Kasvatuskumppanuuden tutkiminen osoittautui tärkeäksi työelämän yhteistyötahoille, sillä Katse lapseen –hankkeen kehittämistyön lähtökohdat olivat muun muassa kasvatuskumppanuus, perheen asiantuntijuus ja osallisuus (Tuominiemi-Lilja 2012: 4). Myös tutkimuspäiväkotimme korostaa kasvatuskumppanuutta varhaiskasvatussuunnitelmassaan. Lisäksi suurin osa päiväkodin henkilökunnasta on käynyt kasvatuskumppanuuskoulutuksen. (Tutkimuspäiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2013.)

Opinnäytetyömme oli kvalitatiivinen tutkimus, jossa haastattelimme tutkimuspäiväkotimme vanhempia. Pääkysymyksemme oli, miten kasvatuskumppanuus toteutui Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelussa vanhempien näkökulmasta. Toinen tutkimuskysymyksemme oli, millaiseksi vanhemmat kokivat Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskusteluun liittyvät lomakkeet. Kolmanneksi selvitimme vanhempien kokemuksia neuvolapalautteesta.

Tutkimamme neuvolapalaute on ainutlaatuinen uusi yhteistyömalli tutkimuspäiväkodissämme, eikä sen toimivuutta ole vielä tutkittu. Opinnäytetyömme tavoitteena oli tuoda esiin vanhempien subjektiivisia kokemuksia tutkimuskysymyksiimme liittyen. Opinnäytetyöstämme saatavia tuloksia voidaan hyödyntää sekä tutkimuspäiväkodissämme että laajemmin kunnissa ja päiväkodeissa kehitettäessä kasvatuskumppanuutta ja Hyve 4 – mallia koskevia toimintatapoja.

Opinnäytetyössämme esittelemme aluksi työelämän yhteistyökumppaneita ja Hyve 4 – mallin prosessia. Tämän jälkeen tarkastelemme teoreettista viitekehystä, kasvatuskumppanuutta, ja lasten hyvinvoinnin edistämistä. Käsitlemme opinnäytetyömme kannalta merkittävät aiemmat tutkimukset ja tutkimus- ja kehittämistavoitteemme teoria-osuuden jälkeen. Lisäksi esittelemme tarkemmin opinnäytetyömme toteutusta, ja arvioimme työmme luotettavuutta sekä eettisyyttä. Lopuksi esitämme haastattelujen tulokset ja niiden pohjalta tekemämme johtopäätökset sekä pohdinnan.

2 Työelämän yhteistyökumppanit

Toteutimme opinnäytetyömme yhteistyössä Katse lapseen –hankkeen ja espoolaisen tutkimuspäiväkodin kanssa. Yhteistyö näiden työelämän yhteistyökumppaneiden kanssa oli tiivistä koko opinnäytetyöprosessin ajan. Seuraavaksi kuvaamme yhteistyökumppaneidemme toimintaa ja kytköksiä toisiinsa.

2.1 Socca – Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus

Socca, eli pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus, on verkosto-organisaatio, jossa tutkitaan ja kehitetään sosiaalialaa yhdessä pääkaupunkiseudun kuntien ja korkeakoulujen kanssa. Soccan kehittämistyössä on mukana siis ammattilaisia, tutkijoita, opettajia, opiskelijoita ja asiakkaita. Soccan tehtäviin kuuluu uusien työmenetelmien kehittäminen, sosiaalialaa koskevan tiedon tuottaminen ja käytäntöä hyödyttävien tutkimusten tekeminen ja tutkimustulosten välittäminen. (Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus 2013.)

Soccan toiminta pohjautuu pääkaupunkiseudulla solmittuun yhteistyösopimukseen ja sosiaalialan osaamiskeskuksia koskevaan lakiin. Soccassa tutkitaan ja kehitetään pääkaupunkiseudun asukkaiden hyvinvointia ja lasten, perheiden, nuorten, aikuisten, maahanmuuttajien ja vanhusten palveluja. Rahoituksen Socca saa valtiolta sosiaali- ja terveysministeriöltä, pääkaupunkiseudun kunnilta ja yliopistolta. (Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus 2013.)

Yhteistyö Soccan yhteyshenkilöiden kanssa oli tiivistä opinnäytetyöprosessimme alusta alkaen. Tammikuussa osallistuimme Soccan järjestämään Katse lapseen –hankkeen seminaariin, jonka yhteydessä keskustelimme opinnäytetyömme mahdollisesta aiheesta, ja vanhempien näkökulman tutkiminen koettiin tärkeäksi. Samoihin aikoihin keskustelimme useampaan otteeseen päiväkodin johtajan kanssa aiheen rajauksesta. Yhteistyökumppaneiden kanssa keskusteltuamme lopulta päätimme tutkia Hyve 4 – varhaiskasvatuskeskustelua ja siihen liittyviä lomakkeita sekä neuvolapalautetta vanhempien näkökulmasta, sillä kaikki osapuolet kokivat hyötyvänsä tästä näkökulmasta. Koko opinnäytetyöprosessin ajan hankimme tietoa Katse lapseen -hankkeesta Soccan yhteyshenkilöiltä, ja varmistimme tietojemme oikeellisuuden.

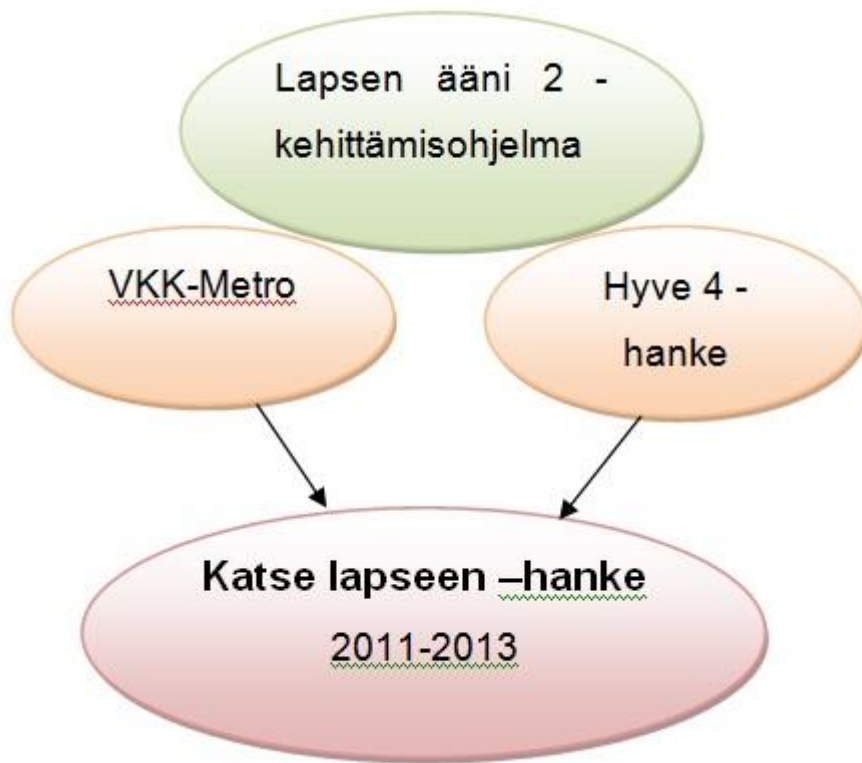
2.2 VKK-Metro ja Hyve 4 -hanke

VKK-Metro on pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen kehittämisyksikkö, joka sijaitsee Soccassa. VKK-Metron vaihtuvien teemojen kehittämishankkeissa ovat mukana Espoo, Helsinki, Kauniainen, Vantaa ja Helsingin yliopisto. (VKK-Metro – Varhaiskasvatuksen kehittämisyksikkö n.d.) VKK-Metrossa tehdään rakenteita luovaa ja pysyvää kehittämistä sekä vaihtuvia hankkeita yhteistyössä vaihtuvien tutkimuspäiväkotiverkostojen kanssa. Kunkin hankkeen kehittämisteemat nousevat ajankohtaisista haasteista, joita kohdataan arjen perustöissä. VKK-Metron toimintaa rahoitetaan hankerahoituksilla ja pääkaupunkiseudun kuntien rahoitusosuuksilla. (Pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen kehittämisyksikkö VKK-Metro 2012.)

VKK-Metro oli mukana Lapsen ääni -kehittämishojelman ensimmäisessä vaiheessa 2009-2011. Lapsen ääni -kehittämishojelman tarkoituksena oli kehittää Etelä-Suomen lasten ja nuorten osallisuutta ja hyvinvointia edistävien, sekä syrjäytymistä ehkäisevien palvelujen vaikuttavuutta, toimintamalleja ja rakenteita. Lapsen ääni – kehittämishojelman ensimmäisessä vaiheessa oli mukana myös Hyve 4 – osahanke, jossa kehitettiin päivähoitoikäisten lasten ja heidän vanhempinsa peruspalveluita. (Lapsen ääni – kehittämishojelma 2011-2013.) Hyve 4 -osahanke on vuonna 2010–2011 toiminut kehittämishanke, joka keskittyi Hyve 4 -mallin kehittämiseen. Hankkeessa olivat osallisena pääkaupunkiseudun kunnat. Sen aikana kehitettiin Hyve 4 -mallin prosessi, varhaiskasvatuskeskustelurunko, tiedonsiirtomake sekä kunkin kunnan kutsukirjeet Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskusteluun. Lapsen ääni -kehittämishojelma sai jatkoa toiseen hankekauteen (2011–2013), jolloin kaksi edellä mainittua osahanketta, VKK-Metro ja Hyve 4 yhdistivät tavoitteensa, mistä Katse Lapseen –hanke sai alkunsa. (Katse Lapseen 2013.)

2.3 Katse lapseen – hanke

Katse lapseen -hankkeessa hyödynnettiin Lapsen ääni -kehittämishojelman kokemuksia ja tuloksia (Katse Lapseen 2013). Katse lapseen –hankkeen tavoitteena oli löytää yhteinen ymmärrys ja kieli päivähoidon, vanhempien ja neuvolan välillä, ja sitä kautta edistää lapsen hyvinvointia (Tarkka – Tuominiemi-Lilja 2012: 18).

Kuvio 1. Katse Lapseen -hankkeen taustaa (Mukaillen Tarkka 2012: 3).

Katse lapseen –hanke toimi hankekaudella 2011–2013 ja hankkeen kehittämistyössä keskityttiin erityisesti Hyve-malliin, joka liittyy laajaan 4-vuotistarkastukseen. Hankkeen tavoitteena oli tuottaa päivähoidon ja neuvolan yhteistyönä lapsia koskevaa ja moniammatillista hyvinvointitietoa, ja kehittämistyön yksi lähtökohdista oli kasvatuskumppanuus ja perheen asiantuntijuus ja osallisuus. (Katse lapseen 2013.) Neuvolan ja päivähoidon lapsen hyvinvointia koskevat dokumentointi- ja tiedonsiirtokäytännöt olivat erityisesti vuonna 2012 hankkeen tarkastelun kohteena. Tämä kehittämistyö neuvolan ja päiväkodin välillä on tärkeää, sillä neuvola saa päivähoidosta tärkeää tietoa lapsen kehityksestä ja kasvusta, ja sitä kautta hyödyntää sitä omassa toiminnassaan lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi. Päivähoito puolestaan hyödyntää 4-vuotistarkastuksissa saatua tietoa päivittäessään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Hankkeen kannalta oli myös tärkeää vanhempien kokemus siitä, että yhteistyö päiväkodin ja neuvolan kanssa on hyödyllistä ja heitä tukevaa toimintaa. (Lasten hyvinvointi 2013.)

Katse lapseen -hankkeessa oli mukana 20 tutkimuspäivähoitoyksikköä sekä 11 tutkimusneuvolaa Helsingistä, Espoosta, Vantaalta ja Kauniaisista. Osalla tutkimuspäivähoitoyksiköistä oli nimettyä parikkineurolat, joiden kanssa yhdessä työstiin ja pohdittiin yhteistyön keskeisiä kysymyksiä. Kaikille tutkimuspäivähoitoyksiköille ei kuitenkaan ollut osoittaa omaa parikkineurolaa, joten päivähoidon arjesta etsittiin lapsen hy-

vinvointia edistäviä kehittämistehtäviä, joita olivat esimerkiksi leikin ohjaaminen, oppimisympäristöjen muokkaaminen, kiusaamisen ehkäisy sekä kasvatuskumppanuus. (Tarkka 2013: 1–3.) Katse lapseen –hanke päättyi lokakuussa 2013, ja hankkeen tuloksista ja tuotoksista julkaistiin syyskuussa Hyve hallussa -opas päivähoiton ja neuvolan ammattilaisille. Oppaassa kuvataan Hyve-mallin prosessin eri vaiheita, kerrotaan kokonaisuudesta perheiden, päivähoiton ja neuvolan välisenä yhteistyönä ja jaetaan hyviä käytäntöjä (Tarkka – Komi – Nevanen – Tuominiemi-Lilja 2013: 5).

2.4 Espoolainen tutkimuspäiväkoti

Työelämän yhteistyökumppanimme ja tutkimuskohteemme on espoolainen päiväkot, jossa toinen meistä suoritti viimeisen työelämäharjoittelun. Kyseisessä päiväkodissa toimii neljä sisarusryhmää sekä yksi alle 3-vuotiaiden ryhmä. Päiväkodin alakerrassa on neuvola ja lääkärinvastaanotto, mikä mahdollistaa tiiviin yhteistyön päiväkodin ja neuvolan välillä. Tutkimuspäiväkotimme oli mukana Katse Lapseen –hankkeessa, ja Hyve 4 -malli otettiin tutkimuspäiväkodissamme käyttöön Espoon yleisen aikataulun mukaisesti vuoden 2012 alkupuolella. VKK-Metron kanssa yhteistyö alkoi samoihin aikoihin. (Tutkimuspäiväkodin johtaja 2013.)

Katse lapseen –hankkeessa olleet yksiköt saivat itse määritellä tarkemman kehittämisteemansa hankkeen laajemman tavoitteen sisältä (Tarkka 2013: 2). Tutkimuspäiväkotimme kehittämisteemana oli päiväkodin ja neuvolan yhteistyön parantaminen 4-vuotiaan lapsen ja hänen perheensä hyvinvoinnin edistämiseksi. Aluksi kehittämisessä keskityttiin saamaan päiväkodin ja neuvolan välistä tiedonsiirtoa ja kirjaamista toimivammaksi. Kehittämistyön tuloksena syntyi uusi kirjaamiskulttuuri, joka palveli parhaalla mahdollisella tavalla sekä neuvolan että päiväkodin tarpeita. Projektin edetessä kehittäminen suuntautui myös päiväkodin, neuvolan, vanhempien ja lääkärin yhteistyömallin neuvolapalauteen kehittämiseen. (Tutkimuspäiväkodin johtaja 2013.) Yhteisten keskustelujen ja päiväkodin yleisen kehittämislinjan myötä päädyimme siihen, että tutkimme opinnäytetyössämme Hyve 4 -mallin prosessista Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskustelua ja tutkimuspäiväkotimme neuvolapalautetta.

Uusi nelivuotiaille tehtävä laaja terveystarkastus kehitettiin korvaamaan aikaisemmat 3- ja 5-vuotistarkastukset, joista 5-vuotistarkastus oli ennen laaja. Hyve 4 -malli mahdollistaa siis varhaisemman puuttumisen lasta ja perhettä koskeviin ongelmiin. Hyve 4 -mallin kehittämisen taustalla on neuvola-asetuksen muutos vuonna 2009. (Tuominiemi-Lilja 2012: 3.) Sen mukaan kunnat ovat vuoden 2011 alusta alkaen velvollisia järjestämään laajan terveystarkastuksen 4 vuoden iässä (Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 380/2009 9§ ja 19§). Lisäksi uudistetussa asetuksessa (338/2011) määritellään, että laajaan terveystarkastukseen sisällytetään esiopetuksen tai päivähoidon henkilökunnan arvio alle kouluikäisen lapsen hyvinvoinnista ja selviytymisestä päivähoidossa (Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011). Muutos perustuu tutkimustietoihin, joiden mukaan neljän vuoden iässä on mahdollista havaita suurin osa kouluvaikeuksia aiheuttavista neurologisista ongelmista, psyykkisen kehityksen häiriöistä ja muista vaikeuksista, jotka vaativat lisätuen järjestämistä lapselle ja perheelle (Salmi – Lipponen 2013: 8). Päivähoito on luonnollinen ympäristö lapsen vahvuuksien ja mahdollisten vaikeuksien havainnointiin koskien leikkiä, sosiaalisia ja vuorovaikutustaitoja ryhmässä sekä motorista ja kognitiivista kehitystä. Päivähoidon arvio lapsen selviytymisestä päivähoidossa on siis olennainen osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia ja edesauttaa tuen tarpeiden varhaista tunnistamista. (Hakulinen-Viitanen – Hietanen-Peltola – Hastrup – Wallin – Pelkonen 2012: 39, 57.)

3.1 Hyve 4 – prosessiin valmistautuminen ja lomakkeet

Lastentarhanopettaja antaa vanhemmille noin kaksi kuukautta ennen lapsen 4-vuotissyntymäpäivää kutsun Hyve 4 – varhaiskasvatuskeskusteluun. Samalla vanhemmille annetaan varhaiskasvatuskeskustelurunko, jonka avulla sekä vanhemmat että lastentarhaopettaja ja tiimi valmistautuvat keskusteluun (ks. liite 3). Keskustelurungon avulla pohditaan lapsen hyvinvointia, kasvua ja kehitystä seuraavien teemojen kautta:

1. Tunne-elämän kehitys, sosiaaliset taidot, vuorovaikutus ja leikki
2. Tarkkaavaisuus, motivoituminen, ajattelu, muisti ja oppiminen
3. Kielellinen kehitys
4. Motoriset taidot ja omatoimisuus
5. Perheen, lapsen ja päivähoidon esiin tuomat asiat

(Hyve-mallin toimintaohje Espoon päiväkotien ja neuvoloiden työntekijöille 2011: 1.)

Tiedonsiirtolomakkeella siirretään lasta koskevat tiedot päivähoidon ja neuvolan välillä (ks. liite 4). Päivähoito kirjaa lomakkeelle lapsen vahvuuksia ja tuen tarpeita vanhempien kanssa käydyn keskustelun pohjalta. Lomakkeelle voidaan kirjata myös muita vanhempien tai päivähoidon esiin tuomia asioita, joita halutaan välittää neuvolaan. Noin kaksi viikkoa ennen terveydenhoitajan 4-vuotistarkastusta tiedonsiirtolomake lähetetään neuvolaan, ja terveydenhoitaja perehtyy siihen ennen tarkastusta. Terveydenhoitajan kannalta on tärkeää saada etukäteen tietoa lapsesta, jotta hän pystyy muodostamaan kokonaiskuvan lapsesta. Terveydenhoitaja ottaa huomioon päivähoidossa kirjatut lapsen tuen tarpeet ja ottaa ne puheeksi vanhempien kanssa tarkastuksen aikana. Terveydenhoitajan tai lääkärin tulee aina antaa kirjallinen palaute tuen tarpeet – kohtaan kirjattuihin asioihin. Palautteessa kuvataan esimerkiksi onko lapsi ohjattu jatkotutkimuksiin. Vanhempien näkemykset tulee kirjata prosessin aikana ylös, ja huomioida, että lapsi toimii eri tavalla eri toimintaympäristöissä. Tiedonsiirtolomake lähetetään vanhempien luvalla takaisin päivähoitoon lääkäritarkastuksen jälkeen. (Tarkka ym. 2013: 33.)

Syksystä 2012 kevääseen 2013 varhaiskasvatuskeskustelurungon lisäksi 20 tutkimuspäiväkodille jaettiin lisäkysymyslomakkeet (ks. liite 2). Lisäkysymykset kehitettiin VKK-Metron työryhmässä, ja niiden tarkoitus oli syventää päivähoidon henkilökunnan ja lapsen vanhempien käsitystä lapsen hyvinvoinnista ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Tästä tutkimuksellisesta osuudesta vastasivat Saara Salmi ja Lasse Lipponen VKK-Metrosta ja Helsingin yliopistolta. Salmi ja Lipponen julkaisivat syyskuussa 2013 kehittämisraportin, jossa tarkastellaan, millaista lasten hyvinvointiin liittyvää tietoa päivähoito ja neuvola tuottavat ja dokumentoivat. Kehittämisraportissa hyödynnettiin Hyvetiedonsiirtolomakkeen lisäksi lisäkysymyslomakkeista saatavaa hyvinvointitietoa. (Salmi Lipponen 2013: 10.)

Lisäkysymyslomakkeita oli kolmenlaisia; päiväkodin henkilökunnalle, vanhemmille ja lapsille suunnattu. Lapsi vastasi omiin kysymyksiinsä vanhemman haastattelemana. Kysymyksissä painotettiin päiväkotiryhmään ja lapsen toimintaan liittyviä asioita kuten kiusaamista, kaverisuhteita ja toimintaympäristöä. (Salmi Lipponen 2013: 10.) Lisäkysymyslomakkeiden sisältö käsiteltiin vanhempien kanssa Hyve 4 – varhaiskasvatuskeskustelun yhteydessä (ks. liite 2). Sovimme tutkimuspäiväkotimme kanssa, että lisäkysymyslomakkeet jaetaan kaikille haastateltavillemme, vaikka hyvin-

vointitiedon kerääminen loppui 30.4.2013 eli ennen kuin saimme kaikki haastattelut tehtyä.

3.2 Hyve 4 – varhaiskasvatuskeskustelu

Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskustelu on 4–vuotta täyttävän lapsen vanhemman ja päiväkodin työntekijän välinen keskustelu, jossa kartoitetaan lapsen hyvinvointia, kasvua, kehitystä ja taitoja. Varhaiskasvatuskeskustelu käydään noin 1-2 viikkoa ennen neuvolan 4-vuotistarkastusta. (Hyve-mallin toimintaohje Espoon päiväkotien ja neuvoloiden työntekijöille 2011: 1.) Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelu on vuosittain käytävään varhaiskasvatuskeskusteluun verrattuna laajempi, sillä sen pohjalta kirjataan lapsen kehityksen vahvuuksia ja tuen tarpeita tiedoksi neuvolan terveydenhoitajalle ja lääkärille (Tarkka ym. 2013: 18). Keskustelu käydään strukturoidun keskustelurungon avulla, johon sekä vanhemmat että työntekijä ovat valmistautuneet etukäteen.

Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelun tavoitteena on avoin vuorovaikutus, kuuntelu ja keskustelu. Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelu mahdollistaa vanhempien kuulluksi tulemisen, ja antaa mahdollisuuden kertoa heidän näkemyksensä lapsen tilanteesta. Tärkeää keskustelussa on myös positiivisen palautteen antaminen lapsesta ja vanhemmuuden tukeminen. (Hyve-mallin toimintaohje Espoon päiväkotien ja neuvoloiden työntekijöille 2011: 1–2.) Keskustelun ilmapiiriin tulisi rakentua kasvatuskumppanuuden peruserätyksiä, joissa keskeistä on vanhempien ja työntekijöiden sitoutuminen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Työntekijän eteneminen keskustelussa kyselemällä ja ihmettelemällä edesauttaa vanhemman kokemusta kuulluksi tulemisesta. (Tarkka ym. 2013: 19–20.) Keskustelussa jaetaan lasta koskevaa hyvinvointitietoa, ja sovitaan mahdollisista yhteisistä toimintamalleista. Lastentarhanopettaja täyttää tiedonsiirtolomakkeen, joka sisältää keskustelussa käytyt asiat tiivistetysti. Tiedonsiirtolomake lähetetään neuvolaan vanhempien suostumuksesta. (Hyve-mallin toimintaohje Espoon päiväkotien ja neuvoloiden työntekijöille 2011: 1–2.)

3.3 Neuvolan laaja terveystarkastus

Neuvolan laaja terveystarkastus sisältää sekä neuvolaterveydenhoitajan että neuvolalääkärin tarkastuksen. Neuvolassa terveydenhoitaja vastaanottaa päiväkodista tulleen tiedonsiirtolomakkeen ja tutustuu siihen ennen lapsen 4 –vuotistarkastusta (Tarkka ym.

2013: 27). Laajassa 4 –vuotistarkastuksessa tehdään nimensä mukaisesti laaja-alainen arvio kaikista lapsen hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavista tekijöistä sisältäen arvion vanhempien hyvinvoinnista ja terveydestä, sekä lapsen kasvuympäristöstä (Lastenneuvolankäsikirja n.d.).

Tarkastuksessa havainnoidaan lapsen ja vanhemman keskinäistä vuorovaikutusta, testataan lapsen lähi- ja kaukonäkö, mitataan verenpaine, paino, pituus ja päänympäryys sekä keskustellaan lapsen yleisestä terveydentilasta ja annetaan rokotusohjelmaan kuuluva rokote. Lisäksi kartoitetaan koko perheen hyvinvointia keskustellen vanhempien esille tuomista asioista sekä erilaisten kaavakkeiden, kuten pikkulapsiperheen voimavarakaavakkeen ja päihteidenkäyttöä kartoittavan Audit-kyselyn avulla. LENE-testien, eli leikki-ikäisen lapsen neurologista kehitystä mittaavien testien pisteiden ja terveydenhoitajan tekemän kokonaistulokinnan perusteella lapsi lähetetään tarvittaessa jatkotutkimuksiin. Päivähoidon esittämä huoli voi olla myös perusteena jatkotutkimuksille. (Tarkka ym. 2013: 28.) Terveydenhoitajan tekemän tarkastuksen jälkeen lapselle varataan aika lääkärintarkastukseen. Lääkäri saa tiedon sekä varhaiskasvatuksen että terveydenhoitajan kirjaamista asioista. Lääkärintarkastuksessa lapselle tehdään yleistutkimus, ja lääkäri arvioi lapsen kehitystä ja oppimisvalmiuksia sekä tekee tarvittaessa lähetteet jatkotutkimuksiin LENE-ohjeistuksen mukaan. Lääkäri kirjaa oman arvionsa tiedonsiirtolomakkeeseen, ja se lähetetään vanhempien allekirjoituksilla takaisin päiväkotiin. (Tarkka ym. 2013: 29, 33.)

Laajojen terveystarkastusten järjestäminen on ollut kuntien velvollisuutena vuoden 2011 alusta alkaen. Niitä järjestetään lasta odottaville, alle kouluikäisille lapsille ja perusopetusta antavien oppilaitosten oppilaille sekä heidän perheilleen. Laajoilla terveystarkastuksilla pyritään vahvistamaan lapsen, vanhempien ja koko perheen voimavaroja, terveyttä ja hyvinvointia. Tavoitteena on, että perheen ja perheenjäsenten tuen tarpeet tunnistetaan varhaisemmin. Näin varmistetaan tuen oikea-aikainen antaminen. Ajatuksena on lisäksi tehostaa syrjäytymisen ehkäisyä ja terveyserojen kaventamista. (Hakulinen-Viitanen ym. 2012: 12, 15.)

3.4 Neuvolapalaute

Neuvolapalaute on tutkimuspäiväkodissamme maaliskuussa 2013 käyttöön otettu uusi yhteistyömalli, joka lähti liikkeelle Katse lapseen –hankkeen innoittamana. Neuvolapalaute käsitteenä ei ole vielä vakiintunut, eikä siitä ole vielä kirjallisia ohjeita tai muuta

materiaalia, joten haastattelimme tutkimuspäiväkotimme johtajaa 19.4.2013 selvittääksemme neuvolapalautteen taustaa ja tarkoitusta.

Neuvolapalaute on keskustelutilaisuus, joka tapahtuu 4-vuotiaan laajan terveystarkastuksen yhteydessä, lääkärin vastaanoton alussa. Neuvolapalautteessa ovat paikalla kaikki Hyve 4 –prosessiin liittyvät henkilöt: vanhemmat, lapsi, lastentarhanopettaja, terveydenhoitaja sekä lääkäri. Kaikkien Hyve 4 –prosessiin liittyvien henkilöiden läsnäolo yhteisessä keskustelussa mahdollistaa, että lapsen ja perheen tilanteesta saadaan mahdollisimman laaja ja kokonaisvaltainen kuva. (Tutkimuspäiväkodin johtaja 2013.) Tutkimuspäiväkodissamme suunniteltiin ensimmäisen kerran neuvolapalautetta elokuussa 2012. Ajatus neuvolapalautteesta lähti liikkeelle tutkimuspäiväkotimme Katse lapseen – hankkeen tavoitteesta; tavoitteena oli kehittää lapsesta tehtyjä Hyve 4 –kuvauksia päiväkodin ja neuvolan välillä. Lisäksi neuvolasta takaisin päiväkodille tulevaa palautetta 4-vuotiaasta lapsesta haluttiin selkeyttää ja parantaa. Tämä tarve kehittää kuvauksia ilmeni, kun neuvolassa ymmärrettiin väärin päiväkodin kuvauksia 4 –vuotiaasta lapsesta. Lisäksi neuvolasta tullut palaute päiväkodille koskien lapsen neuvolatarkastusta oli epäsäännöllistä ja suppeaa, eikä päiväkodin henkilökunta kokenut saavansa palautteesta tarpeeksi tietoa. Näin ollen neuvolan ja päiväkodin yhteistyötä päätettiin tiivistää ja parantaa, ja yhteisissä palavereissa päätettiin kokeilla uutta yhteistyömallia. (Tutkimuspäiväkodin johtaja 2013.)

Aluksi päiväkodissa tarjottiin neuvolapalautetta kaikille laajan nelivuotistarkastuksen käyville perheille, mutta ensimmäisten neuvolapalautekeskustelujen jälkeen selvisi, että tällainen menettely ei välttämättä olisi kovin toimiva. Mikäli lapsella tai perheellä itsellään ei ole erityistä huolta, tai päiväkodillakaan ei ole huolta perheen tai lapsen tilanteesta, liikkuu tarvittava tieto riittävän sujuvasti tiedonsiirtolomakkeen välityksellä. Tästä johtuen päiväkoti päätti tarjota neuvolapalautetta vain perheille ja lapsille, joista on noussut huolta, sillä heidän kohdallaan saattaa jotakin oleellista jäädä kirjaamatta lomakkeelle tai huoli ei ole tarpeeksi selvästi ilmaistu. Näin ollen yhteinen keskustelu olisi kaikkein hyödyllisin ja tällöin varmistettaisiin lapsen ja perheen etu; lapsen ja perheen asiat etenisivät mahdollisimman nopeasti ja voitaisiin tarjota oikeanlaista tukea. (Tutkimuspäiväkodin johtaja 2013.) Tämä muutos neuvolapalautteen tarjoamisesta vain tietyille perheille tapahtui kesken opinnäytetyöprosessimme, joten kaikille haastateltavillemme oli tarjottu neuvolapalautetta.

Neuvolapalaute on vapaaehtoinen tilaisuus, ja vanhemmilta kysytään Hyve 4 – varhaiskasvatuskeskustelussa lupaa lastentarhanopettajan läsnäoloon neuvolapalautteessa. Neuvolapalautteeseen varataan aikaa noin puoli tuntia. Neuvolapalautteessa tarkoituksena on, että aluksi perhe kertoo kuulumiset ja lapsen toiminnasta kotiympäristössä. Tämän jälkeen vanhemman kanssa varhaiskasvatuskeskustelun käynyt lastentarhanopettaja kertoo tiivistetysti lapsesta päiväkodin näkökulmasta; esimerkiksi miten lapsi toimii päiväkotiryhmässä ja oleellisimpia asioita joita varhaiskasvatuskeskustelussa on noussut esiin. Terveystenhoitaja kertoo puolestaan oman näkemyksensä lapsesta, keskittyen lähinnä lapsen fyysiseen terveyteen sekä lapsen kanssa tekemiensä LENE-tehtävien tuloksiin. Tarkoituksena on, että neuvolapalaute olisi vuorovaikutteinen tilanne, jossa yhdessä jaetaan ja saadaan monipuolista tietoa lapsesta ja varmistetaan, että lasta koskevat asiat on ymmärretty samalla tavalla. Neuvolapalautteessa voidaan tehdä yhteisiä sopimuksia ja päättää jatkotoimenpiteistä. Keskustelun jälkeen lastentarhanopettaja ja terveystenhoitaja poistuvat, ja lääkäri aloittaa oman tarkastuksensa. (Tutkimuspäiväkodin johtaja 2013.)

4 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa tarkoittaa sitä, että kaksi lapselle tärkeää tahoa, vanhemmat ja varhaiskasvatuksen kasvattajat, tietoisesti sitoutuvat yhdessä toimimaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät siis näiden kahden tahon kokemukset ja tiedot lapsesta, mikä luo parhaat edellytykset lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle. Kasvatuskumppanuus luo edellytyksiä sille, että lapsen mahdollinen tuen tarve jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen osa-alueella tunnistettaisiin mahdollisimman varhain. Kasvatuskumppanuus edellyttää keskinäistä luottamusta, toistensa kunnioittamista ja tasavertaisuutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 31–32.)

Kasvatuskumppanuus teoriana sopii opinnäytetyömme viitekehykseksi, koska Hyve 4 –mallin keskeinen ajatus on kasvatuskumppanuuden ja vanhempien äänen esille nostaminen. On tärkeää, että vanhemman näkemys lapsesta tulee kuulluksi sekä päivähoidossa että neuvolassa, sillä Hyve 4 –mallissa erilaisista näkökulmista muodostuu kokonaiskuva lapsen vahvuuksista ja mahdollisista tuen tarpeista. (Tarkka ym. 2013: 4.)

Seuraavaksi käsittelemme asiakirjoja, jotka ohjaavat kasvatuskumppanuutta. Tämän jälkeen tarkastelemme kasvatuskumppanuutta sen neljän periaatteen; kuulemisen ja dialogisuuden sekä kunnioituksen ja luottamuksen mukaan. Lopuksi käsittelemme kasvatuskumppanuutta kasvatuskeskusteluissa ja vanhemman sekä päiväkodin rooleja kasvatuskumppanuudessa. Peilaamme myöhemmin tuloksiamme sekä kasvatuskumppanuuden neljään periaatteeseen että rooleihin.

4.1 Kasvatuskumppanuutta ohjaavat asiakirjat

Päivähoidon ja vanhempien välistä vuorovaikutusta on tarkasteltu eri aikakausina eri näkökulmista ja sitä on määritelty muun muassa käsitteillä yhteistyö, tukeminen ja viimeisimpänä kumppanuus. Nykyinen kasvatuskumppanuusajattelu eroaa merkittävästi aikaisemmista tukemisen ja mukanaolon näkökulmista. (Karila 2006: 92.) Päivähoito-laissa yhteistyötä lähestytään sekä yhteistyön että tukemisen näkökulmista. Päivähoitolaki velvoittaa ammattilaisia toteuttamaan päivähoitoa yhteistyössä vanhempien kanssa. Päivähoidon tavoitteeksi määritellään päivähoidossa olevien lasten kotien tukemi-

nen näiden kasvatustehtävässä. Lisäksi laissa määritellään, että päivähoidon tulee edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä yhdessä kotien kanssa. (Laki lasten päivähoidosta 1973/36, § 2a.) Yhteistyön ja tukemisen käsitteitä on kuitenkin työstetty eteenpäin ja esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään kasvatuskumppanuuden olevan perusta vanhempien ja päivähoidon työntekijöiden väliselle suhteelle. Vanhemmilla on lapsen ensisijainen kasvatusoikeus ja –vastuu, sekä oman lapsen tuntemus, kun taas henkilökunnalla ammatillinen tieto ja osaaminen, sekä vastuu kasvatuskumppanuuden edellytysten luomisesta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 31–32.) Kasvatuskumppanuus tulee näkymään myös valmis-teilla olevassa uudessa varhaiskasvatuslaissa (Lahtinen 2013: 3).

Sekä Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa (2013) että Valtioneuvoston periaate-päätöksessä varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista (2002) korostetaan, että kasvatuskumppanuuden tulee lähteä lapsen tarpeista. Tällöin lapsen edun sekä oikeuksien toteuttaminen ohjaa varhaiskasvatuksen toimintaa. (Espoon varhaiskasvatus-suunnitelma 2013:36; Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnal-lisista linjauksista 2002:5.) Tutkimuspäiväkotimme varhaiskasvatussuunnitelmassa kasvatuskumppanuus määritellään olevan yhteistyötä vanhempien kanssa lapsen par-haaksi. Vanhemmilla on päävastuu lapsen kasvusta ja kehityksestä ja tässä tehtävässä vanhempia tuetaan kasvatuskumppanuudella. Kasvatuskumppanuuden periaatteiksi määritellään luottamuksellisuus, avoimuus, kunnioitus, kuuntelu ja kuulluksi tuleminen sekä dialogisuus. Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskustelu on yksi areena, jossa kasvat-uskumppanuutta toteutetaan, ja vanhempien ehdotuksia ja toiveita otetaan huomioon. (Tutkimuspäiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2013.)

4.2 Periaatteina kuuleminen ja dialogisuus

Vuoropuhelussa on keskeistä toisen kuuntelu ja kuuleminen. Kuulemisella tarkoitetaan sitä, että henkilö asettuu kuulemaan keskustelukumppaninsa asiaa ja ajatuksia, ja osoittaa aitoa kiinnostusta, rehellisyyttä ja empaattisuutta. Aito kuuleminen vaatii turval-lista ja myönteistä ilmapiiriä. Mikäli vuoropuhelu sisältää esimerkiksi kritisoimista, puo-lustautumista tai syyttelemistä, toisen kuuleminen ei toteudu. Kuunteleminen vaatii siis erilaisten ja negatiivistenkin tunteiden, kuten hämmennyksen ja suuttumuksen sietä-mistä. (Kaskela – Kekkonen 2006: 32.) Kuunteleminen tarkoittaa kykyä ottaa muiden sanat vastaan ja hyväksyä ne. Kuuntelemisen taito vaatii myös omien reaktioiden

kuuntelemista ja sisäistä hiljaisuutta. Tämä johtuu siitä, että kuuntelua sävyttävät aina omat mielipiteet, ennakkoluulot, taustat ja taipumukset – jos ne valtaavat mielen, kuunteleminen heikkenee. (Isaacs 2001: 98–99.) Kuulluksi tuleminen on kasvatuskumppanuuden keskeinen periaate (Kaskela – Kekkonen 2006: 32). Vuoropuhelussa ammattilaisen ja vanhemman välillä on kasvatuskumppanuuden näkökulmasta tärkeää se, miten vanhemman oman lapsensa tuntemus tulee kuulluksi ja vastaanotetuksi (Tast 2007: 24). Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskustelu antaa vanhemmille mahdollisuuden tulla kuulluksi lapsensa asiassa (Hyve-mallin toimintaohje Espoon päiväkotien ja neuvoloiden työntekijöille 2011: 1).

Kuuleminen mahdollistaa dialogin, sillä aitoa ja tasavertaista vuoropuhelua voi syntyä vain kuulevassa suhteessa. Dialogissa pyritään sovittamaan yhteen erilaisia tulkintoja todellisuudesta, ja sitä kautta luodaan yhteistä ymmärrystä. Dialogisessa vuorovaikutuksessa ei väitellä siitä, kuka on oikeassa, vaan annetaan tilaa toisten ajatuksille ja ollaan mahdollisesti valmiita muuttamaan omia mielipiteitä. Dialogisuudessa osapuolten tietämys ja näkemykset ovat yhtä arvokkaita ja merkityksellisiä. (Kaskela – Kekkonen 2006: 38–39.) Dialogin tavoitteena on siis saavuttaa keskustelussa uusi ymmärrys, joka luo perustan myöhemmälle toiminnalle ja ajattelulle. Tämä uusi ymmärrys voidaan saavuttaa yhdessä ajattelemisen kautta – yhdessä ajattelun taidossa yksilö ei enää pidä omaa näkemystään lopullisena, vaan askeleena kohti lopputulosta. Dialogissa pyritään luomaan uudenlainen yhteys, jossa tärkeitä elementtejä ovat tarkkaavainen ja syvällinen kuuntelu ja muiden erilaisten näkemysten ymmärrys. (Isaacs 2001: 40.)

Dialogisuudesta on syytä etsiä kasvatuskumppanuuden vuorovaikutuksellista ydintä (Kekkonen 2012: 54). Dialogisuus on tasavertaista ja vastavuoroista vuorovaikutusta, jossa edetään molempien ehdoilla. Dialogisuutta voidaan ajatella sekä kommunikaationa että suhteena; dialogisuus on enemmän kuin kuuntelua ja keskustelua, sillä siinä parhaimmillaan opitaan toiselta, ja asenteet ja mielipiteet saattavat muuttua. (Mönkkönen 2007: 87–89.) Dialogisen vuorovaikutuksen edellytyksenä on keskinäinen kunnioitus ja luottamus, mikä mahdollistaa rehellisten ja eriävienkin näkemysten esiin tulemisen (Kaskela – Kekkonen 2006: 38). Mikäli keskinäistä luottamusta ei ole, keskustelukumppanin erilaiset ajatukset saatetaan kokea uhkana. (Mönkkönen 2007: 89).

4.3 Periaatteina kunnioitus ja luottamus

Kunnioittava asenne on toisen ihmisen arvostamista sekä hyväksymistä ja se ilmenee ajatuksina ja tekoina (Kaskela – Kekkonen 2006: 34). Kunnioitus tarkoittaa toisen ihmisen rajojen huomioon ottamista, mikä tarkoittaa sitä, että henkilö ei tunkeudu liian lähelle toista, mutta ei myöskään vetäydy syrjään. Kunnioittamiseen kuuluu ajatus siitä, että henkilö hyväksyy voivansa oppia toiselta jotain ja näkee toisten ihmisten sisimässä piilevät mahdollisuudet. Kunnioitus ei kuitenkaan tarkoita, että henkilön täytyy sokeasti uskoa toisen ajatuksia ja tekoja. (Isaacs 2001: 126, 128.) Toisen ihmisen kunnioitus, hyväksyminen ja ymmärtäminen tapahtuvat kuuntelemisen kautta. Kunnioitusta osoitetaan puhumalla ja toimimalla rehellisesti ja avoimesti, sekä osoittamalla myönteisyyttä toista kohtaan. Haasteena kunnioittavan suhteen synnylle voivat olla esimerkiksi erilaisten arvojen kohtaaminen, sillä ihmisen on usein helpompi hyväksyä ne toimintatavat ja arvot, jotka ovat lähellä omiaan. (Kaskela – Kekkonen 2006: 34–35.)

Kuuleminen ja kunnioitus luovat mahdollisuuden luottamuksen syntymiselle. Luottamuksellisen ilmapiirin luominen työntekijöiden ja vanhempien väliselle vuoropuhelulle on kasvatuskumppanuuden keskeinen tavoite. Luottamuksen rakentaminen päivähoiton ja vanhempien välille on tärkeää, jotta kumpikin osapuoli pystyy tuomaan esille hankalia puheenaiheita. Luottamusta ja turvallisuutta vanhemmissa herättää kasvattajan sensitiivinen suhde lapseen, ja tapa millä kasvattajat välittävät tuntemustaan ja tietämystään lapsesta. (Kaskela – Kekkonen 2006: 36–37.) Myös työntekijän aito välittäminen lapsesta ja innostus työstään herättävät vanhemmissa luottamusta lapsen hoidon ja kasvatuksen suhteen (Karila 2006: 98). Lisäksi luottamuksen synnylle luo edellytyksiä vanhempien mahdollisuus vaikuttaa lapsensa hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyviin asioihin (Kaskela – Kekkonen 2006: 36).

Kuulluksi tuleminen ja vanhempien kokemukset siitä, että heidän toiveensa otetaan huomioon, ovat tärkeitä luottamuksen rakentumisessa (Karila 2006: 99). Ennen kaikkea luottamuksen syntyyn tarvitaan aikaa ja se vaatii arjen lomassa tapahtuvia yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua lapsen asioista. Myös aikaisemmat kokemukset samankaltaisista tilanteista ja asioista vaikuttavat luottamuksen syntyyn ja toisilla luottamus rakentuu nopeammin kuin toisilla. (Kaskela – Kekkonen 2006: 36.) Nykypäivän päivähoitolaisten vanhemmat edustavat lisäksi monenlaisia kulttuurisia lähtökohtia, joka myös osaltaan vaikuttaa siihen, että luottamuksen rakentuminen on moninaista (Karila 2006: 98).

4.4 Kasvatuskumppanuus kasvatuskeskusteluissa

Usein vanhempien ja työntekijöiden välisessä vuorovaikutuksessa panostetaan suhteen luomisen alkuvaiheeseen ja luottamuksen saavuttamiseen lapsen aloittaessa päivähoiton. Vuorovaikutussuhteen kehittyminen ja lujittuminen kasvatuskumppanuudeksi vaatii kuitenkin, että suhde syventyy alun tutustumisvaiheesta yhteiseen kumppanuuteen. (Karila 2006: 104–105.) Vanhempien kanssa käytävät kasvatuskeskustelut ovat merkittäviä tilaisuuksia kasvatuskumppanuuden toteutumiselle. Ainakin kerran vuodessa on käytäntönä käydä vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kesken perusteellisempi keskustelu lapsesta. (Kaskela – Kekkonen 2006: 45.) Päivähoidossa laaditaan jokaiselle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä vanhempien kanssa, ja suunnitelman toteutumista arvioidaan säännöllisesti. Varhaiskasvatussuunnitelmasa sovitaan myös yhteisistä toimintatavoista vanhempien kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 32–33.)

Kasvatuskeskustelut ovat tärkeitä tilaisuuksia kasvatuskumppanuuden kehittymiselle ja syventymiselle. Ne ovat vahvasti arkeen sitoutuneita ja niissä molemmat osapuolet pääsevät tuomaan esiin näkemyksiään lapseen, kasvatukseen ja päivähoiton käytäntöihin liittyen. Se, miten vanhemmat ja työntekijät kuulevat toistensa esiin tuomia uskomuksia, on ratkaisevaa kasvatuskumppanuuden kehittymisen kannalta. (Karila 2006: 107.) Alasuutarin (2010: 59) tutkimuksessa ilmeni, että vanhemmat kokivat varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut merkittäviksi tilaisuuksiksi syventyä oman lapsen asioihin. Tämä syventyminen ei koettu mahdolliseksi päivähoiton muissa arjen kohtaamisissa. Vanhemmat toivoivatkin, että tällaisia keskusteluja olisi useammin kuin kerran hoitokaudessa. (Alasuutari 2010: 59.) Päivittäiset keskustelut tuonti- ja hakutilanteissa eivät useinkaan mahdollista kasvatuskumppanuuden syventymistä, sillä keskustelut ovat lähinnä tervehdysluonteisia ja informaation vaihtamista lapsen päivän kulusta. Syvällinen keskustelu tuonti- ja hakutilanteissa on haasteellista, sillä tilanteessa on usein läsnä muita lapsia ja aikuisia, eikä ole ammattieettisesti suotavaa keskustella lapsen ja perheen asioista muiden kuullen. (Karila 2005: 288.) Karilan (2005: 290–291) tutkimuksessa havaittiin muitakin ongelmakohtia kasvatuskeskusteluissa; vaikka keskustelu vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajan välillä olisikin monipuolista, ongelmana saattaa olla, ettei jaettua tietoa koota uudeksi ja monipuolisemmaksi kuvaksi lapsesta. Kodin ja päivähoiton erilaisten toimintakäytäntöjen vaikutusta lapsen kehitykseen ei myöskään pohdita riittävästi. (Karila 2005: 290–291.)

Karila (2005) havaitsi tutkimuksessaan kasvatustilanteilla olevan kolme erilaista keskustelutyyppiä; yhteisen tarinan, toisensa ohittavien tarinoiden, sekä konfliktin mahdollisuuden sisältävä keskustelutyyppi. Yhteisen tarinan keskustelutyyppissä keskustelu etenee siten, että vanhemman ja työntekijän puheenvuorot limittyvät täydentämään toisiaan luontevasti ja muodostavat yhteisesti rakentuvan tarinan. Toisensa ohittavien tarinoiden keskustelutyyppissä vanhemmalla ja työntekijällä on erilainen näkemys asiasta, ja molemmat tuovat näkemyksensä esiin. Tällöin työntekijä kuitenkin tuo vahvasti omaa näkökantaansa esiin vanhempien kuuntelemisen sijaan. Konfliktin mahdollisuuden sisältävässä keskustelussa voidaan ajautua konfliktiin esimerkiksi siitä syystä, että kumppanin näkemys ymmärretään väärin. (Karila 2005: 291–294.) Lisäksi kasvatustilanteita käydään usein strukturoitujen lomakkeiden puitteissa, ja nämä lomakkeet määrittelevät pitkälti keskustelun sisältöä ja kulkua. Lomakkeet ikään kuin pakottavat vanhemmat ja ammattilaiset tietynlaiseen keskusteluun, ja määrittävät kuulluksi tulemisen kohteet. (Nummenmaa – Karila 2011: 75–77.)

4.5 Roolit kasvatuskumppanuudessa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005: 31) kerrotaan, että kasvatuskumppanuus edellyttää tasavertaisuutta, toistensa kunnioittamista ja keskinäistä luottamusta. Vanhemmilla on ensisijainen kasvatusoikeus ja –vastuu lapseensa, sekä oman lapsen tuntemus, kun taas varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ammatillinen tieto ja osaaminen, sekä vastuu kasvatuskumppanuuden edellytysten luomisesta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 31). Kasvatuskumppanuuden käsite korostaa vanhempien näkemyksiä ja tietämystä omasta lapsestaan ja antaa siten vanhemmille mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa lastensa päivähoidon. Kasvatuskumppanuus siis mahdollistaa vanhempien osallisuuden. (Venninen – Leinonen – Rautavaara-Hämäläinen – Purola 2011: 10.) Myös valtioneuvoston periaatepäätöksessä varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista käsitellään vanhempien ja päivähoidon välistä suhdetta kasvatuskumppanuuden näkökulmasta. Periaatepäätöksessä säädetään vanhempien oikeudesta osallistua oman lapsensa kodin ulkopuolella tapahtuvaan varhaiskasvatukseen sekä sen suunnitteluun ja arviointiin. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002: 18.) Varhaiskasvatuksen kasvattajien tehtävänä on kutsua vanhempia osallisuuteen, ja tämä vaatii kasvattajalta vastavuoroisuutta ja aloitteellisuutta. Merkityksellistä vanhempien osallisuuteen kannustamisessa on se, miten perheiden ääni kuuluu päivähoidossa ja millaista tietoa

vanhempi saa päivähoidosta. Tiedon saamisen lisäksi kasvatuskumppanuudessa ja osallisuuden kokemuksessa on tärkeää molemminpuolinen tiedonvaihto. Kasvatuskeskusteluissa tämä tiedonvaihto mahdollistuu, kun vanhemmat saavat kokemuksen siitä, että kasvattajat ovat kiinnostuneita heidän ajatuksistaan. (Kaskela – Kekkonen 2006: 26.) Hyve 4 –mallin kehittämistyössä on ollut tärkeää juuri perheen asiantuntijuus ja osallisuus (Tuominiemi-Lilja 2012: 4). Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskustelussa vanhemmilla on mahdollisuus tulla kuulluksi ja jakaa ajatuksiaan lapsesta. Vanhemmat myös saavat palautetta ja tietoa omasta lapsestaan päivähoidon työntekijältä. (Hyve-mallin toimintaohje Espoon päiväkotien ja neuvoloiden työntekijöille 2011: 1.)

Kasvatuskumppanuudessa tärkeät elementit kuten vastavuoroisuus, jatkuvuus ja sitoutuneisuus asettavat vanhemmat aktiiviseen rooliin. Tämä herättääkin kysymyksen siitä, ovatko vanhemmat valmiita ja halukkaita kasvatuskumppanuuteen. (Karila 2006: 94.) Alasuutari (2003: 165–166) on tutkinut vanhempien tulkintoja vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen, kuten päivähoidon, suhteesta. Tutkimuksen mukaan vanhemmat ovat valmiita jakamaan kasvatustehtävää ammattilaisten kanssa (Alasuutari 2003: 165). Vanhempien halukkuus kasvatuskumppanuuteen ei kuitenkaan vielä merkitse, että kasvatuskumppanuus toteutuu, sillä ammattilaisen tehtävänä on luoda otolliset puitteet kasvatuskumppanuudelle. Lisäksi kasvatuskumppanuuden vastavuoroisuuden periaate ei täten voi täysin toteutua, sillä ammattilaisille asettuu vanhempia enemmän odotuksia kasvatuskumppanuuden toteutumiselle. (Alasuutari 2006: 96.)

Tasavertainen asema kasvatuskumppanuudessa asettaa päiväkodin ja vanhempien väliselle yhteistyölle uusia vaatimuksia, ja erityisesti asiantuntijuuden uudenlainen määrittely kuuluu näihin vaatimuksiin. Asiantuntijatietämyksellä on perinteisesti ollut erityisasema sosiaali- ja terveyspalveluissa, mikä on ristiriidassa kumppanuuden periaatteen kanssa – työntekijän ja vanhemman asiantuntijuus kun katsotaan kasvatuskumppanuudessa samanveroisiksi ja rinnakkaisiksi. (Alasuutari 2010: 21–22.) Viime vuosikymmenten aikana on keskusteltu paljon asiantuntijuuden yleisestä muutoksesta. Asiantuntijoiden yhteistyö ja maallikkoasiantuntemuksen käyttäminen ovat yleistymässä, ja syrjäyttävät osaltaan asiantuntijakeskeistä ajattelua. Toisaalta asiantuntijuuden aseman on esitetty säilyvän ja jopa vahvistuvan, sillä tiedon merkitys kasvaa sekä yksilön ratkaisuihin että yhteiskunnallisessa toiminnassa. (Alasuutari 2010: 22–23.)

Päivähoidossa on Alasuutarin (2006: 86–87) mukaan nähtävissä edelleen asymmetrinen suhde päiväkodin ammattilaisten ja vanhempien välillä. Asymmetrinen suhde tar-

koittaa, että päivähoidon ammattilaisilla on parempi tietämys lapsesta ja lapsen parhaasta, kuin vanhemmilla. (Alasuutari 2006: 86–87.) Tämä asymmetrisyys tulee esille muun muassa Alasuutarin (2003: 166–167) tutkimuksessa, jossa vanhempien tulkinnat asiantuntijuudesta vastasivat modernistista oletusta asiantuntijasuhteesta, jonka mukaan yhteiskunnallisilla kasvattajilla on pätevämpää tietoa kuin vanhemmilla. Tämä asettaa vanhemmat siis eriarvoiseen asemaan suhteessa kasvattajiin. (Alasuutari 2003: 167.) Alasuutari (2010: 59–63) on myöhemmässä tutkimuksessaan tutkinut sitä, mikä vanhempien mukaan on varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelun tarkoitus. Tuloksissa kävi ilmi, että vanhemmat pitivät varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelua muun muassa tiedon saamisen tapahtumana. Vanhempien puheessa painottui päivähoidon henkilöstön asiantuntijarooli, tietämyksen asymmetrisyys ja perinteinen asiantuntija–asiakas -asetelma. (Alasuutari 2010: 60–64.)

Alasuutari on tutkinut myös sitä, miten päivähoidon työntekijät tulkitsevat kasvatussuunnitelmayhteistyössä omaa asemaansa ja asiantuntijuuttaan, sekä vanhempien roolia. Alasuutari erotteli työntekijöiden haastatteluaineistosta kaksi eri kuvaustapaa, jotka kuvasivat työntekijän ja vanhemman suhdetta. Hän nimesi nämä vertikaaliseksi ja horisontaaliseksi kuvaustavaksi. Vertikaalisella kuvaustavalla tarkoitetaan asiantuntijatiedon painottamista, mikä asettaa työntekijän ja vanhemman suhteen asymmetriaan, kun taas horisontaalinen kuvaustapa tarkoittaa rinnakkaista asiantuntijuutta. Useissa haastatteluaineistoissa nousivat esiin molemmat kuvaustavat, mutta horisontaalista kuvaustapaa esiintyi kokonaisuudessaan enemmän. (Alasuutari 2010: 42–43.) Alasuutarin tutkimustuloksissa työntekijät siis pääosin kuvasivat suhdettaan vanhempiin kasvatuskumppanuuden ideaalin mukaan (Alasuutari 2010: 54).

5 Lasten hyvinvoinnin edistäminen

Hyve 4 –mallissa päivähoidon ja neuvolan yhteistyön tavoitteena on tukea lasten ja perheiden hyvinvointia. Päivähoitoikäisen lapsen elämässä koti ja päivähoito ovat keskeiset toimintaympäristöt, joissa lapsi kasvaa, kehittyy ja vuorovaikutuksen avulla oppii uutta. (Tarkka ym. 2013: 4.) Lapsen hyvinvointi on keskiössä kasvatuskumppanuusajattelussakin, sillä lapsen tarpeet ovat kasvatuskumppanuuden lähtökohta. Kasvatuskumppanuudessa vanhempien ja kasvattajien tietämys lapsesta luovat parhaat edellytykset lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 31.) Suomessa erilaiset sopimukset ja lainsäädäntö, muun muassa lastensuojelulaki, luovat puitteet lasten ja nuorten hyvinvoinnille ja velvoittavat turvaamaan kasvuolot ja kasvuympäristön (Vornanen 2001: 20). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen määritellään varhaiskasvatuksen ensisijaiseksi tavoitteeksi. Hyvinvoivalla lapsella on mahdollisimman hyvät kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytykset. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 15.)

Hyvinvointia voidaan tarkastella useasta eri näkökulmasta. Perinteinen näkökulma hyvinvoinnin tarkasteluun on ollut jako subjektiiviseen ja objektiiviseen hyvinvointiin. Subjektiivinen hyvinvointi on ihmisen henkilökohtainen kokemus omasta hyvinvoinnistaan ja objektiivisella hyvinvoinnilla puolestaan tarkoitetaan hyvinvoinnin ulkoisia ehtoja, joita pyritään määrittelemään ja arvioimaan. (Vornanen 2001: 21.) Erik Allardt on jakanut hyvinvoinnin jo 1970-luvulla esittämässään määritelmässä kolmeen käsitteeseen; omistamiseen (having), yhteisyyssuhteisiin (loving) ja itsensä toteuttamiseen (being). Omistamisen käsite pitää sisällään selviytymisen kannalta välttämättömät aineelliset olosuhteet, kuten ravinnon, tulotason ja terveyden. Yhteisyyssuhteilla tarkoitetaan ihmisen tarvetta liittyä muihin ihmisiin ja luoda sosiaalista identiteettiä. Itsensä toteuttamisella puolestaan tarkoitetaan ihmisen tarvetta integroitua yhteiskuntaan. (Allardt 1996: 89–91.)

Seuraavaksi käsittelemme lapsen hyvinvoinnin edistämistä kolmesta näkökulmasta, jotka kaikki liittyvät vahvasti Hyve 4 -malliin ja kasvatuskumppanuuteen. Ensin tarkastelemme Matti Rimpelän ajatuksia lapsen hyvinvointioppimisesta ja kehitysyhteisöistä. Tämän jälkeen esittelemme miten varhainen tuki ilmenee päivähoidossa, ja lopuksi tuomme esiin moniammatillisen näkökulman lapsen hyvinvoinnin edistäjänä.

5.1 Hyvinvointioppiminen ja kehitysyhteisöt

Suomalaisten lasten ja nuorten hyvinvointia pitkään tutkineen Matti Rimpelän mukaan lasten hyvinvoinnin edistämisessä on keskitytty pitkälti häiriöihin liittyvään asiantunte-mukseen. Myös Katse Lapseen -hankkeen seminaarissa aiheesta luennoimassa ollut Rimpelä esittää, että tämän rinnalle olisi otettava lapsen hyvinvoinnin normaali ja yleinen kehittyminen. (Rimpelä 2012: 5.) Rimpelä tarkastelee tätä hyvinvointioppimisen ja kehitysyhteisöjen kautta, sillä lapsi oppii hyvin- ja pahoinvointia kehitysyhteisöissään, kuten päivähoidossa ja kotona (Rimpelä 2013: 33).

Matti Rimpelä pohjaa ajatuksensa kehitysyhteisöistä Urie Bronfenbrennerin ekologi-seen systeemiteoriaan, joka voidaan nähdä kasvatuskumppanuutta tukevana teoriana. Ekologisessa systeemiteoriassa ajatellaan, että ympäristö koostuu sisäkkäisistä tasois-ta. Yksilön välitön ympäristö, mikrosysteemi, muodostuu yksilön ympäristössään ko-kemista toiminnoista, rooleista ja henkilöiden välisistä suhteista. Mikrosysteemiin kuu-luu lapsen kasvaessa perheen lisäksi esimerkiksi lähisukulaiset, päivähoitoryhmä ja muut lapsen ympäristössä välittömästi vaikuttavat ihmiset. Mesosysteemi sisältää nii-den ympäristöjen väliset suhteet, joissa lapsi toimii aktiivisesti ja tarkastelee lapsen kasvuympäristöissä toimivien ihmisten välistä vuorovaikutusta. Mesosysteemin toimi-vuus onkin sekä perheen että päivähoidon kasvatuksen laadun keskeinen kulmakivi. Eksosysteemi käsittää toimintaympäristöt, joihin lapsi ei enää itse aktiivisesti osallistu, mutta jotka vaikuttavat lapseen välillisesti esimerkiksi vanhempien ja päivähoidon työn-tekijöiden kautta. Makrosysteemi puolestaan viittaa institutionaalsiin malleihin, kuten ekonomisiin ja sosiaalisiin järjestelmiin, jotka toimivat yhteiskunnan reunaehtoina. (Hu-jala – Puroila – Parrila – Nivala 2007: 22-26; Bronfenbrenner 1979: 22–26.)

Ekologisessa systeemiteoriassa nousevat esiin kaikki lapsen kehityksen ja kasvatuk-sen kannalta oleelliset ulottuvuudet, toimijat ja tasot. Rimpelä tarkastelee lapsen kehi-tysympäristöä hieman pelkistetyimmästä näkökulmasta, ja käyttää kehitysyhteisö-käsitettä kuvaamaan lapsen kehitysympäristöjä. Lapsi kehittyy kehitysyhteisöissä, jois-ta tärkein on luonnollisesti perhe. Varhaislapsuudessa sen rinnalle tulevat asuinalue, päivähoito, media ja harrastukset. (Rimpelä 2013: 29.) Lapsen kehitysympäristö siis koostuu kehitysyhteisöistä ja niiden välisestä kasvatuskumppanuudesta (Rimpelä 2012: 7). Kasvatuskumppanuuden tärkeys korostuu ekologisessa näkökulmassa, sillä vaikka perhe onkin lapsen ensisijainen kehitysyhteisö, se ei yksinään ohjaa eikä voi ohjata lapsen kehitystä (Rimpelä 2013: 31). Rimpelän mukaan lastentarhanopettaja tai

luokanopettaja on lasta ympäröivistä ammattilaisista lapsen hyvinvoinnin paras yksittäinen arvioija. Lapsen hyvinvointia tarkasteltaessa on kuitenkin tärkeää yhdistää monia arvioita, kuten vanhemman ja lastentarhanopettajan arvio. (Rimpelä 2012: 12.) Hyve 4 -mallissa yhdistyvät näiden kahden lapsen keskeisen kehitysyhteisön, kodin ja päiväkodin, näkemys lapsen vahvuuksista ja tuen tarpeista (Tarkka ym. 2013: 4).

Rimpelä tarkastelee hyvinvointia oppimisen ja osaamisen kautta. Hyvinvointiosaamiseen kuuluu muun muassa sosiaalinen osaaminen, ajankäyttö ja arjen rytmit, liikkuminen sekä lapsen oman ja ympäristön hyvinvoinnin ja pahoinvoinnin arviointi. Rimpelän mukaan lähes kaikille lapsen hyvinvoinnin keskeisille teemoille luodaan perusta jo ennen kouluikää. Sekä neuvolassa että varhaiskasvatuksessa tulisi arvioida ja seurata lapsen hyvinvointiosaamista ja tukea lapsen hyvinvointioppimista yhdessä vanhempien kanssa. (Rimpelä 2013: 34–42.) Lapsen hyvinvointia arvioitaessa on tärkeää tunnistaa oppimisen vaiheet ja arvioida osaamista suhteessa ikävaiheelle tunnusomaiseen kehitykseen (Rimpelä 2012: 39).

5.2 Varhainen tuki

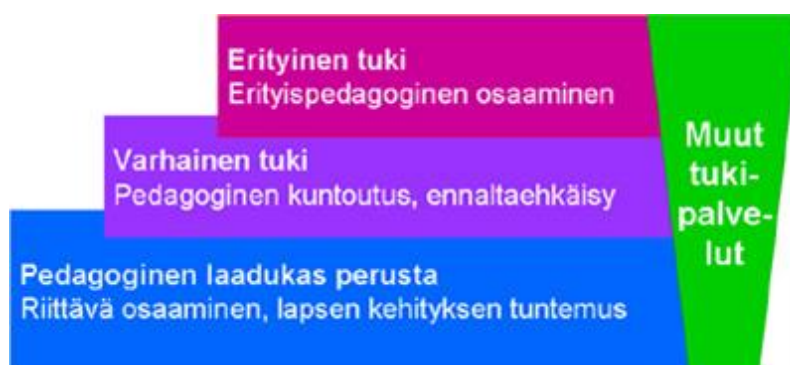
Laajojen terveystarkastusten taustalla on ajatus varhaisesta tuen tarpeiden tunnistamisesta (Hakulinen-Viitanen ym. 2012: 15). Myös Hyve 4 -mallin tavoitteena on tarjota lapsiperheille tukea oikeaan aikaan, mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Päivähoidossa tehtävän havainnoinnin ja neuvolan testien avulla voidaan lapsen kehityksellisiä haasteita havaita jo varhain, ja sitä kautta ehkäistä sekä tukea. (Tarkka ym. 2013: 4–5.)

Lapsen tukeminen päivähoidossa on yleensä määritelty liittyväksi erityispäivähoitoon. Lasten tuen tarve on kuitenkin lisääntynyt ja moninaistunut niin, ettei rajaa erityisen ja tavallisen välillä voi tehdä näkyväksi. Varhaiskasvatuksen kieleen onkin erityispäivähoidon rinnalle tullut erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen henkilöstö kohtaa erityistä tukea tarvitsevia lapsia, vaikka ei työskentelisikään erityispäivähoidossa, sillä erityistä tukea tarvitsevia ja saavia lapsia on myös tavallisen varhaiskasvatuksen piirissä. (Heinämäki 2005: 8–9.)

Erityisen tuen rinnalle on sanastoon tullut myös varhainen tuki, joka edellyttää ennaltaehkäisevää, lapsen kasvun ja kehityksen riskitekijöiden tunnistamiseen liittyvää lähestymistapaa (Heinämäki 2005: 8–9). Varhaisen tuen ajatus pohjautuu siihen, että lasta

tuetaan sekä iällisesti että tuen tarpeen ilmenemisen suhteen varhaisessa vaiheessa. Tämä on kannattavaa niin inhimillisesti kuin taloudellisestikin. Kun kyseessä on pieni lapsi, voidaan pienillä muutoksilla saada aikaan suuri muutos. Jos tuen tarve sen sijaan on ehtinyt jo syventyä, tarvitaan usein monitahoisempia ja pitkäkestoisempia toimia asioiden korjaamiseksi. (Heinämäki 2005: 10.) Tutkimusten myötä on tullut ilmi, että vasta kouluikässä aloitetut interventiot eivät ole yhtä tuloksellisia, kuin jo ennen kouluikää aloitetut interventiot. Puuttumisen varhainen ajankohta on siis suoraan verrannollinen interventioiden tuloksellisuuteen. (Keskinen – Virjonen 2004: 189.) Hyve 4 – mallilla pyritään juuri puuttumaan varhaisemmassa vaiheessa ongelmiin, jotka vaativat lisätuen järjestämistä lapselle ja perheelle (Salmi – Lipponen 2013: 8).

Varhainen tuki on nähty varhaiskasvatuksessa osana laadukkaan perustehtävän jatkumoa kohti erityistä tukea (Heinämäki 2005: 9). Alla olevassa mallinnuksessa kuvataan varhaisen tuen rakentumista arkeen.

Kuvio 3. Varhaista tukea lapselle (Lastensuojelun käsikirja 2005).

Varhaiskasvatuksen pedagoginen laadukas perusta pitää sisällään henkilöstön riittävän osaamisen ja lapsen kehityksen tuntemuksen. Hyvä pedagoginen osaaminen luo perustan varhaiselle tuelle. Varhainen tuki erottuu peruspedagogiikasta systemaattisilla ja suunnitelmallisilla tukitoimilla, eli pedagogisella kuntoutuksella. Myös ennaltaehkäisyn näkökulma on osa varhaista tukea. Erityisessä tuessa perusosaamisen ja varhaisen tuen rinnalle tulee erityispedagoginen osaaminen, joka on suunnitelmallista ja yksilöllistä lapsen tukemista ja tavoitteellista yhteistyötä lapsen muiden tukipalveluiden kanssa. (Heinämäki 2005:10.)

Päivähoito on keskeinen toimintaympäristö varhaiselle tuelle ja puuttumiselle koskien alle kouluikäisiä lapsia. Varhaisesta puuttumisesta säädetään esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelmissa. (Keskinen – Virjonen 2004: 189.) Varhaiskasvatussuunnitelman

perusteissa korostetaan erityisen tuen suhteen tuen järjestämistä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja varhaiskasvatuksen tukitoimien aloittamista heti, kun tuen tarve on havaittu (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 35–36). Myös tutkimuspäiväkotimme varhaiskasvatussuunnitelmassa on oma osionsa erityisen tuen järjestämisestä sisältäen toiminnan perustana olevan laadukkaan pedagogisen toiminnan sekä yleisen ja tehostetun tuen (Tutkimuspäiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2013).

5.3 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillisen yhteistyön käsite alkoi esiintyä jo 1980-luvun loppupuolella eri ammattiryhmien ja asiantuntijoiden yhteistyön kuvauksissa, ja käsite vakiintui 1990-luvulla Suomessa. Moniammatillisen yhteistyön käsite on monimerkityksinen, joten käsitteellä voidaan kuvata moninaista asiantuntijoiden yhteistyön tapaa. Yksinkertaisesti määritellen moniammatillinen yhteistyö tarkoittaa sitä, että asiantuntijoilla on yhteinen tehtävä hoidettavanaan, tai yhteistä ongelmanratkaisua tai päätöksentekoa vaativia tehtäviä ratkaistavanaan päästäkseen tavoitteeseensa. Olennaista moniammatillisessa yhteistyössä on erilaisen tiedon ja osaamisen yhdistäminen, jotta asiakkaan tilanteesta saataisiin mahdollisimman kokonaisvaltainen käsitys. (Isoherranen – Rekola – Nurminen 2008: 33.) Moniammatillinen yhteistyö on hyvin ajankohtainen aihe. SOTE–ennakointi -raporttiin on koottu varhaiskasvatusalan tulevaisuuden visioita ja niistä johtuvia muutoksia ja haasteita, ja juuri moniammatillisen yhteistyön lisääntyminen ja selkiytyminen on yksi muutos, jonka nähdään tapahtuvan varhaiskasvatuksen tulevaisuudessa. Varhaiskasvatustyössä tarvitaan pedagogisen osaamisen lisäksi muutakin osaamista, kuten esimerkiksi tietoa lastensuojelutyöstä ja perheen tukemisesta. (Vesterinen 2011: 123–124.)

Päiväkodissa moniammatillisuus voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen moniammatillisuuteen. Sisäinen moniammatillisuus tarkoittaa sitä, että päiväkodin eri ammattiryhmien edustajat toteuttavat perustehtäviään yhteisen ja jaetun ammatillisen toiminnan kautta. Ulkoinen moniammatillisuus taas tarkoittaa verkostoissa toimimista; päiväkotihenkilöstö tekee yhteistyötä muiden ammattilaisten kanssa, jotka työskentelevät samojen perheiden ja lasten kanssa. (Karila – Nummenmaa 2001: 41–42.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005: 10) määritellään laadukkaan varhaiskasvatuksen olevan monimuotoista toimintaa, joka edellyttää lapsen kanssa työskentelevien eri tahojen yhteistyötä. Moniammatillinen yhteistyö on tärkeää lapsen hyvinvoin-

nin, kasvun ja kehityksen kannalta. Päivähoidon ja neuvolan tulee luoda järjestelmä, jonka avulla voidaan yhteistyössä vanhempien kanssa seurata lapsen kasvua ja kehitystä. Järjestelmän avulla perhe voidaan tarvittaessa ohjata eri palveluihin. Yksi keskeinen tavoite moniammatillisessa yhteistyössä on mahdollisimman varhainen puuttuminen riskitilanteissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 10.)

Katse lapseen -hankkeen ja Hyve 4 -mallin tavoitteena on tuottaa juuri moniammatillisesti lapsen hyvinvointitietoa päivähoidon ja neuvolan yhteistyönä. Lisäksi kehittämistoiminnan tavoitteena on luoda konkreettisia rakenteita ja menetelmiä ja sitä kautta kehittää eri toimitahojen peruspalveluita. Tämä tapahtuu hyödyntämällä moniammatillista, yhdessä tuotettavaa tietoa 4-vuotiaan lapsen hyvinvointitarkastuksista. (Tarkka 2012: 4.) Vuonna 2012 Katse lapseen -hankkeessa keskityttiin dokumentointi- ja tiedonsiirtokäytäntöjen kehittämiseen päivähoidossa ja neuvoloissa. Moniammatillinen yhteistyö näkyy tässä kehittämistoiminnassa, sillä neuvola saa päivähoidosta tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä ja hyödyntää tätä tietoa omassa toiminnassaan edistääkseen lapsen hyvinvointia. Päivähoito taas käyttää neuvolan 4-vuotistarkastuksissa tuotettua tietoa varhaiskasvatussuunnitelmissaan.

Tutkimuspäiväkodissämme käytössä oleva uusi yhteistyömalli, neuvolapalaute, on esimerkki moniammatillisen yhteistyön hyödyntämisestä. Neuvolapalautteessa lapsen ja perheen tilanteesta pyritään saamaan mahdollisimman laaja ja kokonaisvaltainen kuva yhdistämällä eri alojen asiantuntijuutta perheen tietämykseen. Kuten kaikilla moniammatillisessa yhteistyössä olevilla, myös neuvolapalautteeseen osallistuvilla on yhteinen tavoite: lapsen ja perheen hyvinvointi. Moniammatillisen yhteistyön mukaisesti neuvolapalautteessa jaetaan ja saadaan monipuolista tietoa lapsesta ja varmistetaan, että lasta koskevat asiat on ymmärretty samalla tavalla. Neuvolapalautteessa voidaan myös tehdä yhteisiä sopimuksia ja tarvittaessa päättää jatkotoimenpiteistä. (Tutkimuspäiväkodin johtaja 2013.)

6 Tutkimusongelma ja aikaisemmat tutkimukset

Katse lapseen –hankkeen ja tutkimuspäiväkotimme taholta nousi esiin tarve ja halu nostaa vanhempien ääni kuuluviin Hyve 4 -prosessissa. Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelun tutkiminen kasvatuskumppanuuden näkökulmasta oli luonnollinen valinta, sillä Hyve-mallin avulla halutaan erityisesti nostaa vanhempien ääni esiin ja vahvistaa kasvatuskumppanuutta, sillä on tärkeää, että vanhempien näkemys omasta lapsesta tulee kuulluksi. (Tarkka ym. 2013.) Katse lapseen –hankkeen yksi keskeinen kysymys onkin, miten vanhemmat tulevat prosessissa kuulluiksi, ja tähän pyrimme omalta osaltamme saamaan vastauksen selvittämällä vanhempien subjektiivista kokemusta (Tarkka 2013: 2). Kasvatuskumppanuuden tutkiminen oli perusteltua myös siksi, että sitä korostetaan tutkimuspäiväkodissämme, ja suurin osa tutkimuspäiväkotimme henkilökunnasta on käynyt kasvatuskumppanuuteen liittyvän koulutuksen (Tutkimuspäiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2013).

6.1 Tutkimus- ja kehittämistavoitteet

Opinnäytetyömme pääkysymys oli, miten kasvatuskumppanuus toteutui Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelussa vanhempien näkökulmasta. Toinen tutkimuskysymyksemme oli, millaiseksi vanhemmat kokivat Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskusteluun liittyvät lomakkeet. Kolmantena selvitimme, millaiseksi vanhemmat kokivat neuvolapalautteen. Tavoitteena on, että haastattelusta saatavien tulosten perusteella voidaan tarvittaessa tehdä muutoksia päiväkodin toimintamalleihin. Tulosten perusteella päiväkotii saa tietoa siitä, miltä osin kasvatuskumppanuus Hyve 4 -mallin prosessissa vanhempien mielestä toimii, ja toisaalta myös siitä, mitä kehitettävää kasvatuskumppanuudessa mahdollisesti on.

Kokonaisuudessaan uusien käytäntöjen, Hyve 4 -mallin ja neuvolapalautteen toimivuuden tutkiminen on tärkeää, jotta toimintaa voidaan kehittää. Lisäksi tutkimuspäiväkotimme henkilöstö voi käyttää opinnäytetyöstämme saatuja tuloksia oman toimintansa reflektoinnin apuna. Neuvolapalautetta ei ole vielä tutkittu lainkaan, joten opinnäytetyömme nostaa esiin vanhempien näkökulman ja mielipiteet sen toimivuudesta. Opinnäytetyömme avulla saamme myös lisää tärkeää tietoa hankkeelle Hyve 4 –malliin liittyvistä lomakkeista ja nostamme esiin vanhempien äänen.

Opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen, koska Katse lapseen –hanke oli käynnissä opinnäytetyöprosessimme aikana, ja uusia käytäntöjä arvioidaan ja tutkitaan jatkuvasti. Hyve 4 -malli on otettu käyttöön vuoden 2011 lopulla, joten käytäntö on melko uusi ja siten vähän tutkittu. VKK-metro on tutkinut ja selvittänyt kaavakkeiden toimivuutta ja yleisesti koko Hyve 4 -prosessia työntekijöiden näkökulmasta, mutta vanhempien näkökulmaa Hyve 4 –malliin liittyen on tutkittu ainoastaan lomakkeiden osalta hankkeen pilotointivaiheessa (Brandt – Tuominiemi-Lilja 2011).

6.2 Aikaisemmat tutkimukset

Aikaisempia tutkimuksia, jotka ovat erityisen merkityksellisiä työmme kannalta, on muutamia. Maarit Alasuutari (2010) kertoo kirjassaan ”Suunniteltu lapsuus” tutkimustyönsä keskeisistä tuloksista, jotka koskevat päivähoidon lapsikohtaista varhaiskasvatuksen suunnittelua. Kirjassa on oman tutkimuksemme kannalta tärkeää tietoa erityisesti varhaiskasvatuskeskustelusta. Tutkiessamme Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskustelua ja sen erityispiirteitä, oli Alasuutarin kokoama tieto tavallisesta varhaiskasvatuskeskustelusta hyödyllistä. Alasuutarin kirjassaan käsittelemistä teemoista ja näkökulmista varhaiskasvatuskeskusteluun liittyen saimme ideoita siitä, mihin meidän kannattaisi omassa työssämme keskittyä.

Myös Anna Leino on tutkinut kasvatuskumppanuutta Pro gradu -tutkielmassaan ”Kasvatuskumppanuus päiväkodissa”. Tutkielmassa on selvitetty vanhempien ja lastentarhanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia lapsikohtaisista hoito- ja kasvatussuunnitelmakeskusteluista. (Leino 2006.) Lisäksi Lahkela ja Tolvanen (2011) ovat tutkineet kasvatuskumppanuutta opinnäytetyössään ”Kasvatuskumppanuuden toteutuminen varhaiskasvatussuunnitelmien arviointikeskusteluissa ja päivähoidon arjessa kasvattajan näkökulmasta”. Opinnäytetyömme eroaa edellä mainituista tutkimuksista siten, että kehittämisalustanamme on VKK-Metro ja Katse lapseen –hanke, toisin kuin edellä mainituissa tutkimuksissa. Lisäksi perehdymme ainoastaan vanhempien kokemuksiin, jotka ovat aina yksilöllisiä ja ainutlaatuisia.

Sari Lehto ja Marja Lehto (2012) ovat tutkineet opinnäytetyössään ”Laaja 4-vuotistarkastus – Vanhempien kokemuksia laajasta 4-vuotistarkastuksesta” kuusamolaista laajan nelivuotistarkastuksen mallia kasvatuskumppanuuden näkökulmasta. Tämä opinnäytetyö eroaa omastamme siten, että olemme tutkineet Hyve 4 –mallia eri hankkeen yhteydessä ja opinnäytetyössämme tutkimme myös neuvolapalautetta. Katri

Nissinen ja Sariina Ukkonen (2013) taas ovat tutkineet opinnäytetyössään ”Toimiiko yhteistyö, toteutuuko perhekeskeisyys?” vanhempien kokemuksia neuvolan ja päivähoidon yhteistyöstä laajassa nelivuotistarkastuksessa. Kyseinen opinnäytetyö on tehty myös Katse lapseen –hankkeen yhteydessä, mutta se on tehty terveydenhoitajan näkökulmasta ja erilaisella viitekehyksellä.

7 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyömme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, jossa käytimme aineistonkeruumenetelmänä puolistrukturoitua yksilöhaastattelua. Haastattelun kohderyhmänä olivat vanhemmat, jotka olivat osallistuneet Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskusteluun. Kaksi haastatelluista oli lisäksi osallistunut neuvolapalautteeseen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, ja kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Halusimme nostaa vanhempien äänen kuuluviin, joten kvalitatiivinen tutkimus oli luonnollinen valinta. (Hirsjärvi – Remes – Saja-vaara 2009: 161, 164.)

7.1 Aineistonkeruumenetelmä

Haastattelu valikoitui aineistonkeruumenetelmäksemme muiden tiedonkeruumuotojen sijaan sen joustavuuden vuoksi. Koska haastattelussa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa, on tiedonhankintaa mahdollista suunnata itse tilanteessa. Haastattelussa on mahdollisuus selventää vastauksia ja syventää saatavaa tietoa esimerkiksi lisäkysymysten avulla. Lisäksi haastattelu on usein hyvä valinta tilanteissa, kun tutkimuskohdetta on kartoitettu vähän, jolloin tutkijan on vaikea ennakoida vastaus-ten suuntia. (Hirsjärvi – Hurme 2010: 34–35.) Myös tämä seikka tuki haastattelun valikoitumista aineistonkeruumenetelmäksemme, sillä erityisesti tutkimamme neuvolapalautte on täysin uusi tutkimuskohde.

Haastattelu valitaan usein aineistonkeruumenetelmäksi, mikäli halutaan korostaa haastateltavaa subjektina ja aktiivisena osapuolena, ja halutaan antaa haastateltavalle mahdollisuus kertoa vapaasti itseään koskevista asioista (Hirsjärvi – Hurme 2010: 35). Haastattelu voidaan toteuttaa joko yksilö-, pari- tai ryhmähaastatteluna. Tutkijan on itse pohdittava, mikä menettely soveltuu parhaiten omaan tutkimukseen. (Hirsjärvi ym. 2009: 210.) Päädyimme toteuttamaan haastattelut yksilöhaastatteluina, sillä halusimme korostaa vanhempien subjektiivista kokemusta ja mahdollistaa aiheen syvällisen tarkastelun, mihin ryhmähaastattelussa ei tutkimamme aihe huomioon ottaen välttämättä olisi ollut mahdollisuutta. Huomioimme myös sen, että haastattelussa saattaisi nousta esiin henkilökohtaisia ja arkaluonteisia asioita, jolloin yksilöhaastattelu on ryhmähaastattelua parempi vaihtoehto.

Toteutimme haastattelut puolistrukturoituna haastatteluina. Puolistrukturoidulle haastattelulle ei ole olemassa yhtä määritelmää, ja siitä puhutaan usein teemahaastattelun synonyyminä. Puolistrukturoidulle haastattelulle on kuitenkin tyypillistä, että kaikille haastateltaville esitetään samat avoimet kysymykset, mutta kysymysten järjestys voi vaihdella. Joidenkin näkemysten mukaan puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat ennalta määrätyt, mutta niiden sanamuotoa voidaan silti vaihdella. (Hirsjärvi – Hurme 2010: 47.) Haastattelumme noudatti puolistrukturoidun haastattelun piirteitä; esitimme kaikille haastateltaville samat kysymykset, mutta vaihtelimme hieman järjestystä sen mukaan, miten asiat nousivat esiin haastateltavan vastauksissa. Kysymystemme sanamuodot vaihtelivat hieman haastateltavasta riippuen, mutta kysymysten sisältö oli kaikille sama. Jaoimme haastattelurungon myös viiteen eri osioon, jotka esittelemme tarkemmin myöhemmin luvussa ”Haastattelukysymysten laatiminen”. Esitimme erilaisia tarkentavia ja lisäkysymyksiä haastateltaville, mikäli halusimme saada lisää tietoa haastateltavan esiin nostamasta aiheesta tai varmistaa, että olimme ymmärtäneet haastateltavan vastauksen oikein.

7.2 Kohderyhmän rajaaminen ja tavoittaminen

Valitsimme haastateltavat tarkoituksenmukaisesti, tiettyjen kriteerien mukaan, kuten kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä (Hirsjärvi ym. 2009: 164). Haastateltavien valinnassa oli kaksi kriteeriä: haastateltavan vanhemman lapsen Hyve 4 -prosessi täytyi suorittaa tutkimuspäiväkodissamme ja haastateltavien vanhempien Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelut piti sijoittua maaliskesäkuulle. Haastateltavia valitessamme kolmantena kriteerinä oli, että haastateltavan koko Hyve 4 -prosessi täytyi olla käytyä ennen haastattelua, jotta voisimme tutkia myös neuvolapalautetta. Jouduimme kuitenkin väljentämään haastateltavien valintaperusteita opinnäytetyömme aikataulun vuoksi, koska viidestä haastatteluun osallistuvasta vanhemmasta vain kahdella oli neuvolapalaute, ennen kuin päiväkotit sulkeutui heinäkuuksi. Tiedon kohderyhmään sopivista vanhemmista saimme päiväkodilta. Valitsimme kaikki opinnäytetyömme haastatteluun suostuneet vanhemmat, huolimatta siitä, osallistuivatko he neuvolapalautteeseen ennen haastatteluamme. Rajasimme haastattelun kohderyhmää niin, että haastateltavat tulivat vain tutkimuspäiväkodistamme, sillä neuvolapalaute on ainutlaatuinen yhteistyömalli tutkimuspäiväkodissamme, vaikka laajentamalla kohderyhmää myös muiden päiväkotien lasten vanhempiin olisimme todennäköisesti saaneet useampia haastateltavia.

Jaoimme huhtikuun 2013 aikana yhteensä yhdeksälle vanhemmalle saatekirjeet haastattelustamme (ks. liite 5). Saatekirjeessä kerroimme opinnäytetyön tarkoituksesta ja haastattelun toteuttamiseen liittyvästä luottamuksellisuudesta ja kaikki haastatteluun suostuneet vanhemmat allekirjoittivat kirjallisen suostumuslomakkeen. Syitä sille, ettei osa saatekirjeen saaneista vanhemmista osallistunut haastatteluun, oli varmasti monia. Lapsiperheen arjesta johtuva ajan puute oli osalla vanhemmista haastatteluun osallistumisen esteenä. Lisäksi pohdimme, että Hyve 4 -prosessi on jo itsessään melko laaja kokonaisuus, joten vanhemmat saattoivat kokea haastatteluun osallistumisen liian kuormittavana.

7.3 Haastattelukysymysten laatiminen

Laadimme haastattelurungon, jonka jaoimme viiteen eri osioon; taustatietoihin, varhaiskasvatuskeskusteluun valmistautumiseen, varhaiskasvatuskeskustelulomakkeisiin, Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskusteluun, sekä neuvolapalautteeseen (ks. liite 1). Tällä jaottelulla halusimme luoda haastattelulle selkeän ja loogisen rakenteen, jotta haastattelu etenisi kronologisesti samoin kuin Hyve 4 -prosessi. Näin ollen haastateltavien olisi helpompi ymmärtää mistä asiasta milloinkin puhutaan. Kysymysten laatimisessa käytimme pohjana kasvatuskumppanuuteen liittyvää kirjallisuutta ja aikaisempia tutkimuksia. Huomioimme kysymyksiä laatiessamme, että kasvatuskumppanuus tulee niissä tarkastelluksi kaikista sen periaatteista käsin; kuuleminen, dialogisuus, luottamus ja kunnioitus. Aluksi pohdimme kysymysten jaottelua kyseisten kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaan, mutta keskusteltuaamme ohjaajien kanssa päädyimme siihen, ettemme jaottele periaatteita haastattelurunkoon, vaan varmistamme, että kaikista osa-alueista tulee kysymyksiä. Kysymyksiä muotoillessa otimme huomioon, että kysymyksemme eivät sisällä ammattitermejä tai teoreettisia käsitteitä, jotta kaikki haastateltavat ymmärtäisivät kysymykset samalla tavalla. Ensimmäisessä haastattelussa kysyimme haastateltavalta kaksi lisäkysymystä, jotka eivät olleet kirjoittamassamme alkuperäisessä haastattelurungossa. Havaitsimme nämä kaksi kysymystä hyödylliseksi tutkimuskysymyksemme kannalta, joten lisäsimme ne loppuihin haastatteluihin. Tämän vuoksi totesimme jälkikäteen, että testihaastattelun järjestäminen ennen varsinaisia haastatteluja olisi ollut hyödyllistä. Tämä ei kuitenkaan aikataulullisista syistä ollut mahdollista. Kävimme haastattelun kuitenkin läpi yhdessä, ja kysyimme ulkopuolisilta tahoilta mielipiteitä haastattelurungosta.

7.4 Aineiston keruu

Haastateltavien vanhempien Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelut ja neuvolapalautteet sijoittuivat huhti–kesäkuulle. Pidimme haastattelumme mahdollisimman pian – viimeistään noin kahden viikon kuluttua – Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelun ja neuvolapalautteen jälkeen. Toimimme näin varmistaaksemme, että haastateltavat muistavat tapahtumat mahdollisimman selkeästi. Olimme haastateltaviin yhteydessä puhelimitse ja sovimme haastatteluajankohdan, joka sopi heille parhaiten. Haastateltavat saivat itse päättää, missä haastattelu suoritetaan. Saimme tutkimuspäiväkodin johtajalta päiväkodin avaimet käyttöömmee, sillä osa haastattelusta pidettiin päiväkodin sulkeuduttua. Lisäksi olimme sopineet tutkimuspäiväkodin johtajan kanssa, että saisimme päiväkodin neuvotteluhuoneen käyttöömmee.

Haastatteluista neljä toteutettiin päiväkodin tiloissa ja yksi haastateltavan kotona. Haastatteluapaikkoja valitessamme otimme huomioon, että kodin lisäksi myös päiväkotia on haastateltaville tuttu ympäristö, jossa haastattelun järjestäminen olisi luontevaa. Pyrimme tekemään haastattelutilanteesta mahdollisimman miellyttävän ja rennon muun muassa tarjoamalla haastateltaville kahvia ja teetä. Lisäksi ensimmäiset haastattelukysymyksemme olivat yksinkertaisia kysymyksiä, joissa kartoitimme taustatietoja. Kerroimme haastattelun alussa opinnäytetyömme tavoitteista ja varmistimme, että haastattelujen nauhoittaminen myöhempää litterointia varten sopi haastateltaville. Varmistaaksemme onnistuneen nauhoituksen, käytössämme oli kaksi nauhuriä. Kerroimme haastattelun aluksi miten haastattelu tulisi etenemään, ja siirryttäessä osiosta toiseen kerroimme haastateltavalle, mistä aiheesta olisi tarkoitus seuraavaksi puhua. Toteutimme haastattelut siten, että etukäteen sovittu päävastuullinen haastattelija johtaa haastattelua ja kysyy kysymykset. Näin ollen toinen haastattelija tarkkaili ajankäyttöä ja nauhoitusta sekä esitti mahdollisia tarkentavia ja lisäkysymyksiä. Pyrimme luomaan haastattelutilanteesta luonnollisen keskustelutilanteen, etenemällä kysymyksissä joustavasti haastatteluissa nousseiden asioiden mukaan. Tällä pyrimme varmistamaan, että vanhemmat voisivat kertoa kokemuksistaan mahdollisimman luontevasti, jolloin myös vastausten luotettavuus kasvaisi. Samalla huolehdimme kuitenkin siitä, että kaikki aiheet tulivat käsitellyksi kattavasti ja että saimme kaikkiin kysymyksiin vastauksen. Kysyessämme Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskusteluun liittyvistä lomakkeista näytimme haastateltaville aina, mistä lomakkeesta oli kyse. Näin ollen lomakkeet toimivat muistin tukena.

Sekä päiväkodin tiloissa että kotona pidetyt haastattelut toteutuivat rauhallisessa ympäristössä. Päiväkodin tiloissa pidetyt haastattelut toteutettiin neuvotteluhuoneessa, johon päiväkodin lapsilla tai työntekijöillä ei ollut haastattelun aikana pääsyä. Haastattelut toteutuivat pääosin ilman häiriötekijöitä, mutta osa haastatteluista keskeytyi muutaman kerran haastateltavan mukana olleen pienen lapsen läsnäolosta johtuen. Keskeytykset eivät kokemuksemme mukaan vaikuttaneet haastattelujen lopputulokseen. Haastattelut kestivät noin puolesta tunnista puoleentoista tuntiin. Vaihtelu haastattelujen keston välillä johtui haastateltavien antamien vastauksien laajuuden, sekä aikaisemmin mainittujen häiriötekijöiden lisäksi myös siitä, että osaan haastatteluista sisältyi myös neuvolapalauteosio. Ilmapiiri oli kaikissa haastatteluissa kokemuksemme mukaan luottamuksellinen ja keskustelunomainen. Luottamus haastateltavan ja tutkijoiden välillä näkyi haastatteluissamme siten, että haastateltavat vastasivat kysymyksiimme hyvin avoimesti ja yksityiskohtaisesti, ja kertoivat myös tunteita herättävistä asioista rehellisesti. Haastateltavat kertoivat myös kehittämisehdotuksia ja antoivat rakentavaa kritiikkiäkin, mikä osoittaa luottamusta tutkijoihin. Koimme siis, että toisen tutkijan tuttuus herätti luottamusta ja toi haastattelutilanteeseen rentoutta.

7.5 Aineiston analyysi

Laadullisessa aineistossa analyysin on tarkoitus selkiyttää aineistoa ja sitä kautta tuottaa tutkittavasta asiasta uutta tietoa (Eskola – Suoranta 1998: 138). Analyysissa aineistoa eritellään ja luokitellaan, sekä pyritään luomaan kokonaiskuvaa tutkittavasta ilmiöstä (Hirsjärvi – Hurme 2010: 143). Analysointitapaa tulisi miettiä jo aineistonkeruuvaiheessa, sillä aineistoa analysoidaan ja kerätään osittain samanaikaisesti (Hirsjärvi ym. 2009: 223). Teemoittelu on yksi aineiston analyysitapa, ja sillä tarkoitetaan usealle haastateltavalle yhteisten, aineistosta nousevien piirtein tarkastelua. Nämä yhteiset piirteet pohjautuvat yleensä haastattelun teemoihin, ja myös aineistosta voi nousta uusia teemoja, joihin voi kuulua myös alkuperäisten teemojen väliset yhteydet. (Hirsjärvi – Hurme 2010: 173.) Olimme jo ennen haastattelujen toteuttamista alustavasti ajatelleet analysoida aineiston teemoittelun avulla, sillä olimme laatineet haastattelukysymyksemme kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaan. Aineiston varsinainen analysointi alkoi litteroinnilla; luotettavuuden varmistamiseksi kirjoitimme haastatteluaineiston tekstiksi sanatarkasti. Litteroinnin tarkkuudesta ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita, vaan tutkimusotteesta ja tutkimustehtävästä riippuu, kuinka tarkka litterointi on tarpeen (Hirsjärvi – Hurme 2010: 139). Näkemys mahdollisista teemoista alkoi muotoutua jo haastatteluiden aikana. Litteroinnin jälkeen luimme haastatteluaineistot useampaan

kertaan läpi. Analysoinnin edetessä keskeisimmät teemat alkoivat jäsentyä, ja lopulta jaoimme aineiston kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisiin teemoihin; kuulemiseen ja dialogisuuteen sekä kunnioitukseen ja luottamukseen. Roolit ja asema kasvatuskumppanuudessa vahvistui yhdeksi teemaksi aineiston keruun aikana, joten teema oli osittain aineistolähtöinen. Jaoimme kirjoitusohjelmalla nämä teemat värikoodeja apuna käyttäen. Koska pääpainona opinnäytetyössämme oli selvittää kasvatuskumppanuuden toteutumista Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelussa, päädyimme esittelemään lomakkeita ja neuvolapalautetta koskevan aineiston selkeyden vuoksi omina erillisinä osioinaan. Toinen syy tähän oli se, että lomakkeita ja neuvolapalautetta käsittelevä aineisto oli myös verrattain suppeampaa.

7.6 Luotettavuuden ja eettisyyden tarkastelu

Tutkimusta tehtäessä jo aiheen valinta on eettinen ratkaisu. Aiheen eettiseen pohdintaan kuuluu selkeyttää se, miksi tutkimus tehdään ja kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 129.) Perustelemme raportissamme opinnäytetyömme aiheen valintaa sen ajankohtaisuudella ja työelämälähtöisyydellä.

Tuloksia julkistaessa on huolehdittava, että tutkittavien henkilöllisyys ei paljastu. Anonymiteetti on suojattava sitä tiukemmin, mitä arkaluontoisemmasta aiheesta on kysymys. (Eskola – Suoranta 1998: 57.) Opinnäytetyömme aihe on melko arkaluontoinen, sillä tutkimme yksilöiden välisen vuorovaikutuksen laatua ja myös lapsen hyvinvointiin liittyviä asioita. Eettisyyden kannalta oli tärkeää, että huolehdimme tutkittavien suojaamisesta; anonymiteetista, vaitiolovelvollisuudesta ja luottamuksellisuudesta. Informoimme haastateltavia edellä mainituista asioista ja opinnäytetyömme tavoitteesta sekä saatekirjeitä jaettaessa että jokaisen haastattelun aluksi. Haastattelun aluksi pyysimme myös jokaiselta haastateltavalta suostumuksen haastattelun nauhoittamiseen. Kerroimme haastateltaville, että otamme haastatteluista joitakin suoria lainauksia, mutta teemme sen anonymiteettiä suojaten. Lisäksi kerroimme, että emme julkaise tutkimuspäiväkotimme nimeä opinnäytetyössämme, sillä halusimme suojata haastateltavien identiteetin, ja tämä oli myös päiväkodin toive.

Kvalitatiivisen tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta lisää tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisen vaiheista. Luotettavuuden kannalta on oleellista kertoa esimerkiksi aineiston tuottamisen olosuhteista, aineiston analyysissa käytettävien luokittelujen alkujuurista, sekä perustella tekemänsä tulkinnat. (Hirsjärvi ym. 2009: 232–233.)

Huomioimme nämä luotettavuutta lisäävät tekijät kertomalla selkeästi ja totuudenmukaisesti haastattelutilanteiden olosuhteista, sekä kuvaamalla opinnäytetyöprosessin aikana tekemiämme valintoja perusteluineen. Lisäksi kerromme opinnäytetyössämme teoriaan kytkettyjä perusteluja tekemillemme valinnoille ja tulkinnoille. Tuloksia esitellessämme olemme poimineet myös suoria lainauksia haastatteluista, mikä auttaa lukijaa tarkastelemaan päätelmämme perusteet (Eskola – Suoranta 1998: 176). Opinnäytetyömme luotettavuutta lisää myös tutkijatriangulaatio; tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä siten, että useat tutkijat – tässä tapauksessa kaksi opinnäytetyön tekijää – keräävät, analysoivat ja tulkitsevat aineistoa (Eskola – Suoranta 1998: 70). Koko opinnäytetyöprosessin aikana tutkijatriangulaatio mahdollisti asioiden monipuolisen ja kriittisen tarkastelun. Esimerkiksi aineistoa analysoidessamme perehdyimme molemmat aineistoon tahoillamme ja keskustelimme sen jälkeen yhdessä tekemistämme tulkinnoista ja johtopäätöksistä. Haastateltavien vastauksien luotettavuutta lisäsi se, että haastateltavat kertoivat, että opinnäytetyömme aihe on hyvin tärkeä, ja he olivat tyytyväisiä siihen, että olemme valinneet kyseisen aiheen. Haastateltavat kertoivat myös, että haastattelu auttoi heitä pohtimaan kokemuksiaan syvällisemmin.

Haimme tutkimuslupaa Espoon kaupungilta ja se myönnettiin 22.3.2013. Ennen tutkimuslupan hakemista tarkistimme Espoon kaupungin tutkimuslupapankista, ettei samantyyppistä tutkimusta ole parhaillaan meneillään tai ole juuri tehty. Oma suhteemme tutkittavaan aiheeseen on neutraali. Kumpikaan meistä opinnäytetyön tekijöistä ei ole osallisena hankkeeseen muutoin kuin kyseisen opinnäytetyön tekemisen kautta. Suhteemme tutkittaviin henkilöihin on puolestaan molemmilla hieman erilainen. Toiselle meistä osa haastateltavista henkilöistä on tuttuja työelämäharjoittelun kautta ja toiselle puolestaan täysin tuntemattomia. Tällainen asetelma saattaa tuoda haastattelutilanteeseen sekä hyötyä että haittaa. Pohdimme, että tutun haastattelijan läsnäolo saattaa tehdä haastattelutilanteesta luontevan ja avoimen, sekä mahdollistaa rehellisten mielipiteiden ja kokemusten esiin tulon. Toisaalta se saattaa tuoda mukanaan myös omat riskinsä: haastateltavat eivät välttämättä vastaa täysin todenmukaisesti kysymyksiin, vaan esimerkiksi vastaavat sanomalla asioita, joita olettavat haastattelijan haluavan kuulla. Kuten mainitsimme aikaisemmin aineiston keruuta kuvatessamme, koimme tutkijan tuttuuden vaikuttaneen positiivisesti haastattelutilanteeseen ja sitä kautta kasvattaneen haastatteluaineiston luotettavuutta, sillä haastateltavat kertoivat avoimesti ja rehellisesti näkemyksistään. Opinnäytetyön luotettavuutta lisää myös se, että tarkistimme työelämän yhteistyökumppaneita koskevat tekstit Soccan yhteyshenkilöllä sekä

tutkimuspäiväkodillamme. Lisäksi haimme ohjausta opettajilta koko opinnäytetyöprosessin ajan.

8 Haastattelujen tulokset

Vastauksena pääkysymykseemme: ”Miten kasvatuskumppanuus toteutui Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskustelussa vanhempien näkökulmasta” tuloksista nousee esiin, että kasvatuskumppanuus toteutui vahvimmin kunnioituksen ja luottamuksen osalta. Vanhemmat kokivat myös tulleen kuulluksi, ja keskustelussa oli dialogisen vuorovaikutuksen piirteitä. Toisaalta haastatteluissa nousi kuitenkin esiin puutteita kasvatuskumppanuuden toteutumisessa syvennyttäessä tarkastelemaan aihealueita perusteellisemmin. Esimerkiksi tasavertaisuuden problematiikka nousi esiin tarkasteltaessa päiväkodin ja vanhemman rooleja Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskustelussa. Hyve 4 –mallin lomakkeisiin oltiin pääosin tyytyväisiä, ja erityisesti lapsille suunnattu lisäkysymyslomake koettiin tärkeäksi lapsen äänen esiin nostamisen kannalta. Neuvolapalautteen osalta esiin nousi uuden käytännön tuomat haasteet; neuvolapalaute käsitteenä ja sen sisältö sekä tavoitteet olivat hieman epäselviä. Neuvolapalaute koettiin hyödylliseksi, ja sen tarpeellisuus ymmärrettiin, mutta toisaalta haastateltavien mukaan tulisi miettiä tapauskohtaisesti, kenelle neuvolapalautetta tarjotaan ja onko lapsi läsnä.

Haastatteluamme osallistui viisi vanhempaa espoolaisesta tutkimuspäiväkodistämme. Haastateltavien lapset olivat olleet päiväkodissa vajaasta vuodesta kahteen vuoteen. Haastateltavat olivat tunteneet Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskustelun pitäneen lastentarhanopettajan puolesta vuodesta kahteen vuoteen. Haastateltavista vanhemmista vain yhdellä oli ollut Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskustelun pitäneen lastentarhanopettajan kanssa myös aikaisempia kasvatuskeskusteluja.

Haastattelulainauksissa viittaamme haastateltuihin vanhempiin haastateltavana. Otimme lainauksista pois ylimääräiset täytesanat, joilla ei ollut merkitystä lauseen sisällön kannalta. Teimme tämän helpottaaksemme lainausten luettavuutta ja huolehtiaksemme haastateltavien anonymiteetistä. Merkitsimme lainausten lyhennykset kolmella tavuvivalla. Numeroimme haastateltavat yhdestä viiteen summittaisesti haastattelulainauksissa, ja neuvolapalaute-osiossa käytimme eri tunnusmerkkejä ”A” ja ”B” kuvaamaan haastateltavia anonymiteetin varmistamiseksi.

Tarkastelemme seuraavaksi tuloksia haastattelurungon kolmen pääteeman kautta, jotka ovat: Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskusteluun valmistautuminen ja lomakkeet, Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskustelu ja neuvolapalaute. Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskustelun tulokset jaottelimme teoreettisen viitekehiksemme mukaisesti kuulemiseen ja dialogiin, luottamukseen ja kunnioitukseen, sekä rooleihin kasvatuskumppanuudessa.

8.1 Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskusteluun valmistautuminen ja lomakkeet

Haastateltavista kaksi kertoi saaneensa suullisia ohjeita päiväkodilta etukäteen Hyve 4 – varhaiskasvatuskeskusteluun kuuluvien lomakkeisiin liittyen. Lähes kaikki haastateltavat kuitenkin kokivat, että heidän saamansa ohjeistus oli riittävä, tai mikäli sitä ei ollut, he eivät olisi kokeneet sitä tarpeelliseksi. Yksi haastateltavista olisi kuitenkin selvästi toivonut ohjeita varhaiskasvatuskeskustelurungon täyttöön ja valmistautumiseen.

Kaikki haastateltavat olivat käyneet etukäteen varhaiskasvatuskeskustelurungon läpi joko yksin tai yhdessä toisen vanhemman kanssa kohta kohdalta peilaten siinä läpikäytyjä lapsen kehityksen osa-alueita oman lapsensa kehitykseen. Haastateltavat olivat ympyröineet kehitykseen liittyviä kohtia, joita tunnistivat omassa lapsessaan. Haastateltavat kertoivat myös tehneensä muistiinpanoja niille varattuihin laatikoihin. Valmistautumiseen meni haastateltavien mukaan aikaa noin tunnista puoleentoista tuntiin, eikä se ollut heidän mielestään liian aikaa vievää.

Haastateltavat kuvailivat varhaiskasvatuskeskustelurunkoa hyväksi, kattavaksi ja monipuoliseksi. Kaikkien haastateltavien mielestä varhaiskasvatuskeskustelurungossa tuli käytyä kattavasti läpi lapsen kehityksen eri osa-alueet; kasvu, kehitys, taidot ja hyvinvointi. Lomakkeessa tuotiin esiin tasapuolisesti sekä huolenaiheet, että asiat joita neljävuotiaan lapsen tulisi hallita. Keskustelurungon konkreettiset esimerkit koettiin hyviksi ja selkeiksi ja haastateltavien mukaan niitä oli helppo yhdistää omaan lapseen. Vastuksista kävi ilmi, että vanhemmat kokivat tärkeäksi pysähtyä miettimään oman lapsen kehityksen eri osa-alueita ja varhaiskasvatuskeskustelurunko toimi tähän hyvänä välineenä.

Haastateltava 1: No ehkä siinä tulikin vähä mietittyä sitä kokonaisvaltasemmin, että kylhän se arki sillai menee itte edestä niin sanotusti että tota, pysähtyä itekki siihen että mitkä voi olla semmosia asioita mihin ehkä sit pitäis kiinnittää huomiota. Että itse asias oli ihan hyvä välillä vähä ite pysähtyä ja ottaa niinku pieni aika siihen, että miettii näit kohtia.

Yksi haastateltavista toi esiin, että varhaiskasvatuskeskustelurungon ensimmäinen sivu olisi voinut pitää sisällään jonkinlaisen alkuohjeistuksen lomakkeen täyttöä varten. Lisäksi hän pohti, voisiko lomaketta kehittää niin, että omia muistiinpanoja olisi helpompi tehdä, esimerkiksi lisäämällä umpipallojen sijaan rengastusvaihtoehdon tai vaihtoehtoisesti suurentamalla muistiinpanoille tarkoitettua tilaa.

Suurin osa haastateltavista toi esiin, että heidän oli vaikea vastata vanhemmille suunnatun lisäkysymyslomakkeen kysymyksiin, sillä ne koskivat lapsen toimintaympäristöä päiväkodissa. Haastateltavat kertoivat, että koska he eivät juurikaan ole mukana päiväkodin arjessa, heidän oli vaikea vastata esimerkiksi siihen, pyrkikö lapsi aktiivisesti vaikuttamaan häntä itseään koskeviin asioihin päivähoidossa.

Haastateltava 1: No tää oli ehkä vähä sillai, et tähänhän on vanhemman vähä vaikee sillai vastata ku ei oo tässä, ei oo päivittäin täällä niinku mukana, että se nyt oli lähinnä sellasta ihan arvaamista että mitä mä nyt luulisin että se on.

Haastateltava 2: no täähän on sillee, no täähän on jotenki mun käsitykseni asiasta. Siis niinku miltä minusta tuntuu et miten se päivähoito tarjoaa, tarjoaako se kehitykselle suotuisan toimintaympäristön niin... siis minun mielestäni kyllä, eikä hän oo koskaa mitää valittanu. Mähän en siellä oo päivittäin niin mä en voi sitä tietää, tai tietää sitä niin tarkasti.

Kiusaamis-teema nousi tärkeäksi aiheeksi sekä vanhemmille että lapsille suunnatussa lisäkysymyslomakkeessa. Haastateltavat pitivät lapsille suunnattua lisäkysymyslomaketta erittäin toimivana ja hyvänä. Lomake sai positiivista palautetta muun muassa siitä, että se mahdollistaa lapsen mielipiteiden kuulemisen ja antaa vanhemmille tietoa siitä, miten lapsi kokee päivähoitopaikkansa. Osa haastateltavista koki myös, että lapsen ajatukset tulivat esille lähinnä ainoastaan lapsille suunnatun lisäkysymyslomakkeen avulla.

Haastateltava 2: Must tää oli tosi mainio. Kiva periaattees ny ku on pakko tavaltaan saada vastaus lapselta, ni ku hän ei hirveesti päiväkotipäivän jälkeen jaksu kertoa et mimmosta hänellä on siel ollu, ja sit täs on kuitenkin näit ohjattuja kysymyksiä - - - täs tais olla ohjeessakin että vastaus sellaisenaan ylös. Eli mäki sit kirjoitin ihan tasan tarkkaan sillai millai lapsi sen sano.

Yksi haastateltavista kertoi kokeneensa lapsille suunnatun lisäkysymyslomakkeen hieman ongelmälähtöisenä, vaikka pitikin lisäkysymyslomaketta ja sen avulla saatavaa tietoa tärkeänä. Yksi haastateltavista toivoi myös, että lapsille suunnatuissa lisäkysymyslomakkeissa olisi ollut kysymyksiä enemmän päivähoidon työntekijöiden ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta. Haastateltava kertoi, että lapsen ja päivähoidon työntekijän vuorovaikutuksen toimivuus on tärkeää, ja olisi hyvä, että lapselta saisi kuulla rehellisen mielipiteen sen toimivuudesta.

Osa haastateltavista koki, että lapselta oli melko vaikeaa saada vastauksia ja että ne olivat ympäröiväisiä, eivätkä välttämättä paikkaansa pitäviä. Lisäksi kaikki kysymykset eivät olleet haastateltavien mielestä lapselle täysin ymmärrettäviä, vaan niitä täytyi itse muokata. Osa haastateltavista puolestaan koki vastausten saamisen lapselta sujuneen ongelmitta. Suurin osa vanhemmista koki saaneensa lapselle suunnatun lisäkysymyslomakkeen avulla uutta tietoa lapsensa hyvinvoinnista. Lomakkeen myötä saatu uusi tieto liittyi päiväkodissa tapahtuvaan kiusaamiseen ja kaverisuhteisiin. Haastateltavien mukaan tiedonsiirtolomakkeessa tuli esiin sekä vanhempien että päiväkodin näkemys lapsesta. Yksi haastateltava tosin toi esille, että päiväkodin näkemys korostui tiedonsiirtolomakkeessa.

8.2 Hyve 4 – varhaiskasvatuskeskustelu

Haastateltavien varhaiskasvatuskeskusteluissa neljässä oli ollut paikalla toinen vanhemmista ja yhdessä molemmat vanhemmat. Molempien vanhempien läsnäolo koettiin hyväksi asiaksi Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelussa. Varhaiskasvatuskeskustelujen kesto vaihteli puolesta tunnista noin puoleentoista tuntiin. Osa haastateltavista koki, että aika oli riittävä, mutta osassa haastatteluista tuli ilmi, että keskusteluun olisi voinut käyttää enemmän aikaa ja keskustelussa oli kiireen tuntua.

Haastateltava 4: Ehkä mä oisin ajatellu et siihen ois tota pikkasen enemmän aikaa. Mä ymmärrän nää resurssit mut silleen että oli vähän kiireen tuntu.

Haastateltavat kokivat Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelun tarkoituksiksi lapsen ikätasoisien kehityksen ja hyvinvoinnin kartoituksen eri osa-alueilla. Lisäksi suurin osa vanhemmista piti keskustelun tarkoituksena vuorovaikutusta vanhempien ja päiväkodin välillä. Yksi haastateltavista toi lisäksi esiin Hyve 4 -prosessin taustalla vaikuttavan ennaltaehkäisevän näkökulman ja yksi haastateltava korosti sitä, että vanhemmat saavat keskustelussa päivähoiton ammattilaisen näkemyksen lapsesta. Haastatteluista nousi myös esille, että haastateltavat pitivät Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelua tärkeänä tilaisuutena jakaa lapsen hyvinvointia koskevaa tietoa ja mahdollisia ongelmia päiväkodin henkilökunnan kanssa.

Haastateltava 3: kuunnella mitä tämä päivähoitohenkilö ajattelee mun lapsesta - - ja katsoa miten hänellä menee, ja mitä ongelmia on ja mitä voi tehdä, mitä ei saa tehdä, ja se on tosi tärkeää keskustella päivähoitohenkilöstön kanssa.

Haastateltavat toivoivat ja odottivat kuulevansa Hyve 4-varhaiskasvatuskeskustelussa päiväkodin näkemyksiä lapsesta ja siitä, miten lapsi toimii päiväkodissa. Yksi haastatel-

tavista toivoi saavansa keskustelun myötä tiedon siitä, että päiväkodissa ymmärretään heidän lastaan. Lisäksi yksi haastateltavista toivoi keskustelun avulla saavansa selkeyttä lapsen asioihin ja toivoi keskustelulta avointa vuorovaikutusta puolin ja toisin.

Haastateltavat kertoivat, että Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskustelu vastasi heidän odotuksiaan ja käsityksiään. Vanhemmat kokivat pääosin, että heidän odotuksensa ja toivonsa huomioitiin varhaiskasvatuskeskustelussa ja että he saivat vastauksia toivomiinsa kysymyksiin. Yksi haastateltavista toi kuitenkin esiin, että olisi toivonut keskustelun olleen pidempi ja tempoltaan rauhallisempi, vaikka keskustelu muuten vastasikin hänen odotuksiaan. Kaikki haastateltavat kertoivat, että Hyve 4 - varhaiskasvatuskeskustelusta jäi heille hyvä mieli ja että he olivat kokeneet keskustelun hyödylliseksi. Merkityksellisimmiksi asioiksi Hyve 4-varhaiskasvatuskeskustelussa nousivat haastateltavan tunne siitä, että päiväkotituntee heidän lapsensa ja keskustelussa saatu tieto siitä, että lapsi on kehityksessään ikäistensä tasolla. Lisäksi tärkeäksi anniksi koettiin myös, että haastateltavat saivat ammattilaisilta tukea tarvitsemiinsa osa-alueisiin ja tietoa siitä, miten lapsi toimii päiväkodissa ryhmässä. Haastateltavat kokivat merkitykselliseksi myös tuen tarpeen kartoituksen ja asioiden eteenpäin viemisen.

8.2.1 Kuuleminen ja dialogisuus

Varhaiskasvatuskeskustelut etenivät kaikkien haastateltavien mukaan varhaiskasvatuskeskustelurungon mukaisesti. Suurin osa keskusteluista eteni niin, että lastentarhaopettaja kertoi oman näkemyksensä ensin, ja haastateltavat esittivät tämän jälkeen omansa. Osa keskusteluista eteni selvästi enemmän lomittain, mutta kaikki haastateltavat kokivat kuitenkin pystyneensä vaikuttamaan keskustelun kulkuun. Haastateltavat kuvailivat keskustelun olleen vuorovaikutteista ja joustavaa. Kaikki haastateltavat kokivat, että heidän mielipiteistään ja näkemyksistään oltiin kiinnostuneita ja että heidän ajatuksensa tulivat kuulluksi. Haastateltavien vastauksista kävi ilmi, että lastentarhaopettaja kuunteli mitä haastateltavilla oli sanottavana, sekä kyseli vanhempien mielipiteitä ja mahdollisia huolenaiheita. Haastateltavien mukaan keskustelu oli tasavertaista ja suhtautuminen heidän ajatuksiinsa kohtaan oli arvostavaa.

Haastateltava 4: No se näky sillä tavalla, että no tän opettajan tapa puhua, että ”oooksa samaa mieltä meidän kanssa siitä että”... Tavallaan että ei lähdetty siitä ylhäältä alaspäin, että ”me ollaan nyt täällä päiväkodissa sitä mieltä että lapsi on tällanen tai tällanen.” Se oli sellanen arvostava se suhtautuminen siihen kuitenkin, että mulla ainakin tuli sellanen olo, että ajatellaan että mä tai me lapsen isän kanssa kuitenkin tiedetään ja tunnetaan lapsi parhaiten.

Toisaalta yksi haastateltavista toi esiin, että vaikka vuorovaikutus olikin hyvää, niin kiireen tuntu sai aikaan sen, että keskustelusta jäi pois asioita. Vastauksista nousi esiin, että lastentarhanopettaja kuunteli mielenkiinnolla vanhempien kokemuksia siitä, millainen lapsi on kotona. Kaikki haastateltavat kokivat pääosin ymmärtäneensä lastentarhanopettajan esittämät näkemykset. Yksi haastateltavista toi esiin, että välillä tuli päällekkäin puhumista ja keskustelu oli niin tunteita herättävää ja intensiivistä, että oma kuuntelu saattoi herpaantua. Suurin osa haastateltavista koki myös itse tulleen ymmärretyksi varhaiskasvatuskeskustelussa oikein. Yhdelle haastateltavista jäi kuitenkin joissain yksittäisissä kohdissa epävarma olo siitä, tuliko hän ymmärretyksi oikein Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelussa. Haastateltavalle tuli tunne, että hänen näkemyksensä ohitettiin.

Haastateltava 5: Et tavallaan jotkut asiat, et sitä ei pysty sanoin pukemaan välttämättä, ku kerron vaikka kotoota jotain niin se voi olla semmonen et ohitetaan, ja mä jään miettiä sitä, että ”ymmärrä et ku lapsi on tällöinen kotona”.

Haastateltavat arvioivat päiväkodin tuntevan heidän lapsensa hyvin, ja suurin osa haastateltavista koki saaneensa riittävästi tietoa lapsestaan päiväkodilta. Yksi olisi kuitenkin toivonut hieman kattavammin tietoa lapsestaan käsiteltyihin osa-alueisiin liittyen. Toinen haastateltavista toivoi, että varhaiskasvatuskeskustelussa olisi keskusteltu lisäksi esimerkiksi lapsen päiväkotiarjen toimintoihin liittyvistä asioista.

Haastateltava 1: Tää on kuitenkin vähä tällöinen oppikirjamainen siis lähestymistapa siinä mielessä, että käydään niinku läpi nää tietyt osa-alueet: tunne-elämä ja tarkkaavaisuus, kielellinen- joo hyvä siis sinänsä käydä kaikki mut sit vähä niinku sellanen vapaampi osuus sen tiedon jakamisen kautta - - - vanhemman näkökulmasta niin joku sellanen osa-alue voisi olla ihan paikallaan.

Melkein kaikkien haastateltavien mielestä tiedonsiirtolomakkeessa tuli esille sekä kodin että päiväkodin näkemys. Lastentarhanopettaja oli tehnyt joitain pieniä muokkauksia lomakkeeseen keskustelun pohjalta. Yhden haastateltavan mukaan päiväkodin näkemys kuitenkin korostui kodin näkemystä enemmän tiedonsiirtolomakkeessa.

8.2.2 Kunnioitus ja luottamus

Haastateltavat kuvailivat varhaiskasvatuskeskustelun ilmapiiriä hyväksi, avoimeksi ja luontevaksi. Ilmapiirin syntyyn arveltiin vaikuttaneen luottamuksellinen suhteiden lastentarhanopettajan ja yleensäkin päiväkodin työntekijöiden kanssa. Yksi haastateltavista kuvasi keskustelun ilmapiiriä hieman hakevaksi, ehkä vähän varovaiseksikin, mutta kuitenkin kunnioittavaksi. Kaikki haastateltavat kokivatkin, että heidän kokemuksiinsa

suhtauduttiin kunnioittavasti. Kukaan haastateltavista ei kokenut, että heidän ja päiväkodin näkemykset olisivat eronneet merkittävästi toisistaan. Kolme vastasi, että varhaiskasvatuskeskustelussa tuli esiin pieniä näkemyseroja, jotka kuitenkin olivat haastateltavien mielestä täysin ymmärrettäviä. Nämä haastateltavat kokivat erojen johtuvan lähinnä eri toimintaympäristöjen vaikutuksesta lapseen, ja asiasta keskusteltiin lastentarhanopettajan kanssa.

Haastateltava 4: Ihan jossai pienissä jutuissa missä mä tavallaan... Lapsi toimii, on paljon arempi täällä ku kotiympyröissä, meillä on ollu hirveen niinku tasasta elämää ja hänellä on paljon kavereita ja muuta, et hän täällä ryhmässä on vähän arempi.

Näkemyseroja oli käsitelty hyväksyvästi ja muutenkin hyvässä hengessä. Kaikki haastateltavat kokivat myös pystyneensä kertomaan asioista luottamuksellisesti ja avoimesti. Haastateltavat kokivat, että tähän vaikutti sekä heidän oma persoonallisuutensa että se, että kyseinen lastentarhanopettaja on luottamusta herättävä henkilö. Haastateltavat kokivat, että myös lastentarhanopettaja kertoi asioista avoimesti ja rehellisesti, ja kunnioittivat sitä, että päiväkodista kerrotaan suoraan lapsen asioista. Yksi haastateltavista koki, että lastentarhanopettaja olisi tuonut oman näkemyksensä esiin selvemmin haasteellisesta asiasta keskusteltaessa. Useimmissa varhaiskasvatuskeskusteluissa ei haastateltavien mukaan käytetty vieraita termejä tai lyhenteitä, mutta tapauksessa jossa vieraita termejä ilmeni, lastentarhaopettaja oli avannut ne. Haastateltavat kertoivat, että olisivat kysyneet lastentarhaopettajalta, mikäli vieraita termejä olisi tullut vastaan.

8.2.3 Roolit kasvatuskumppanuudessa

Kaikkien haastateltavien mielestä kasvatusvastuu kuuluu ensisijaisesti perheelle. Kolme haastateltavista korosti lisäksi, että kodin ja päiväkodin on tärkeää olla samaa mieltä lapsen kasvatukseen liittyvistä asioista, ja päiväkodin tulee tukea kotikasvatusta. Yhtä lukuun ottamatta haastateltavat kertoivat keskustelleensa jonkin verran lastentarhanopettajan kanssa yhteistyöhön liittyvistä tavoitteista, kun taas yksi haastateltavista kertoi, ettei asiasta keskusteltu ollenkaan varhaiskasvatuskeskustelussa. Haastateltava olisi toivonut, että yhteistyöstä olisi puhuttu enemmän, sillä jotkin päiväkodin toimintatapoihin liittyvät asiat jäivät sanomatta tämän takia. Kaikki haastateltavat arvioivat varhaiskasvatuskeskustelun perusteella, että päiväkotituntee heidän lapsensa hyvin. Eräs haastateltavista toi esiin, että kokee päiväkodin oppineen tuntemaan yllättävän hyvin heidän lapsensa erityispiirteitä.

Yksi haastateltavista nosti esiin sen, että ammattilaisilla on kasvatuksellisia keinoja, joita vanhemmat eivät välttämättä tiedä. Haastateltavien kokemuksen mukaan päivähoidossa nähdään vuorovaikutukseen ja ryhmässä toimimiseen liittyviä asioita enemmän kuin kotona, joten se puoli lapsesta tulee päiväkodissa tutummaksi. Lisäksi vastauksissa nousi esiin, että mitä kauemmin lapsi on päivähoidossa ollut, sitä enemmän erot lapseen koskevassa tietämyksessä kaventuvat päiväkodin ja haastateltavien välillä. Haastateltavat kuvailivat lastentarhanopettajan roolia varhaiskasvatuskeskustelussa päivähoidon edustajaksi, kasvatuskumppaniksi ja asiantuntijaksi.

Haastateltava 5: Et kyl mä koin aika tasasena sen alkuasetelman siinä miten me lähettiin, mut kylhän sieltä tulee sitten taas sen työn kautta se mielikuva tai siis se totuus sieltä että. Et siihen tulee se asiantuntijuus periaatteessa kuitenkin esiin. Mutta eihän tämä lastentarhanopettaja niin hän ei sitten hirveen suurta auktoriteettiä kyllä vetäny siinä, että en tiedä joko ei halunnut tai sitten että ei oo tarkoitus tai muuta.

Lastentarhanopettajan ja vanhemman rooleja kuvattiin keskenään tasavertaisiksi. Kaikki haastateltavat kokivat, että heidän roolinsa varhaiskasvatuskeskustelussa oli tuoda esiin kodin näkemys ja verrata omia näkemyksiä päiväkodin kanssa. Yksi haastateltavista kuvaili rooliaan asiantuntijaksi.

Haastateltava 4: No koska mä oon lapseni asiantuntija - - - en kokenu olevani alustavaa tai näin, et tavallaan niinku lapsen hyvinvoinnista on kyse niin.

Kolme haastateltavista oli saanut varhaiskasvatuskeskustelussa tukea ja neuvoja kasvatukseen tai vanhemmuuteen liittyen, ja kokivat sen hyvin tärkeäksi. Näissä vastauksissa korostui päiväkodin henkilöstön pätevyys ja ammatillisuus, sekä samojen kasvatusarvojen jakaminen.

Haastateltava 2: No siis onhan ammattilaisella, on tietenkin sellasii keinoja, joita tämmönen maalaisjärjellä ajatteleva ei tiedä. Et sit täytyis, niinku kirjatietoo ja konsteja, kasvattamiskonsteja tavallaan. Että se et pystyy antaa vinkkejä sellasten jonku ongelmatilanteiden ratkomiseen, esimerkiksi mitä ei välttämättä itelle oo tullu mieleen, et mitä vois kokeilla.

Kaksi haastateltavista ei ollut saanut juurikaan tukea tai neuvoja varhaiskasvatuskeskustelussa, ja toinen näistä olisi toivonut neuvoja päiväkodilta. Päiväkodin rooli neuvonantajana oli kuitenkin yhdelle haastateltavalle hieman epäselvä. Haastateltava koki, että päiväkodin arki on niin hektistä, ettei sopivaa hetkeä rauhalliselle juttelulle ja neuvon kysymiselle juurikaan ole, vaikka joskus tarve vaatisikin.

Haastateltava 1: No ehkä sitä jossain, emmä tiedä onko se oikee taho sit välttämättä, tai et onko se semmonen taho mistä voi sitä edes pyytääkää, tai niin sanotusti vaatiakaa... Välillä on tietysti sellasia tilanteita että on vähä itteki sillai että mitähän tässä olis parasta tehdä, niin ehkä joissain tilanteissa toivoiski jotain pientä vinkkiä.

8.3 Neuvolapalaute

Molemmissa neuvolapalautteissa oli paikalla perhe, lastentarhanopettaja, oma terveydenhoitaja ja lääkäri. Neuvolapalaute kesti toisen haastateltavan mukaan 10–15 minuuttia, ja hän koki ajan olleen riittävä. Toinen neuvolapalaute kesti 20 minuuttia, mutta haastateltava koki, että aika ei ollut aivan riittävä – puoli tuntia olisi ollut haastateltavan mukaan sopiva kesto. Molemmat haastateltavat kertoivat, ettei heitä oltu tiedotettu juurikaan neuvolapalautteen sisällöstä etukäteen. Haastateltavat eivät kuitenkaan kokeneet, että olisivat tarvinneet lisää tietoa neuvolapalautteesta etukäteen. Toinen haastateltavista sai tietää neuvolan kautta, ketä neuvolapalautteessa on paikalla, mutta muutoin neuvolapalautteen sisältö oli kummallekin hieman epäselvä. Haastateltavat mainitsivat, että tämä epäselvyys johtuu luultavasti siitä, että neuvolapalaute on uusi käytäntö ja kokeiluvaiheessa. Haastateltavilla ei ollut juurikaan odotuksia tai toiveita neuvolapalautteen suhteen, vaan molemmat lähtivät avoimin ja luottavaisin mielin keskusteluun.

Toiselle haastateltavista neuvolapalautteen tarkoitus oli epäselvä, eikä tarkoitus tullut esille selvästi neuvolapalautteen aikanakaan. Kyseinen haastateltava arveli moniammatillisen yhteistyön olevan neuvolapalautteen tarkoitus. Molemmat haastateltavat kokivat kuitenkin että neuvolapalaute oli hyödyllinen; toinen kertoi saaneensa siellä tietoa lapsestaan ja haastateltavan käsitys neuvolan tekemästä tarkastuksesta ja testeistä parani. Toinen haastateltava koki, ettei neuvolapalaute ollut juuri heille välttämätön. Toinen haastateltava kuvasi neuvolapalautetta yhteenvedoksi, jossa perhe ja päiväkotitoiminta informoivat lääkärin ja terveydenhoitajan lapsen tilanteesta.

Haastateltava A: No siis just se, et ku se lääkäri näkee kuitenkin niin vähän aikaa siinä lasta ja sit taas neuvolaterveydenhoitajakaa ei näe niin pitkäaikaisesti, eikä siinä välttämättä kaikki lapset siinä lyhyessä ajassa minkä se lapsi viettää siellä terveydenhoitajan kanssa samassa huoneessa, niin eihän siinä nyt näe niitä kaikkia mahdollisia asioita mitä voi olla, esimerkiksi jotain ongelmia.. niin sit just tulee vanhemmilta sitä näkemystä siihen lapsen hyvinvointiin ja sitte sieltä päiväkodin puolelta. Et sellanen yhteenvedo.

Molemmissa neuvolapalautteissa alkutilannetta ja ilmapiiriä kuvailtiin hieman hämmennäväksi, ja haastateltaville oli epäselvää, miten neuvolapalaute tulee etenemään. Toisessa neuvolapalautteessa haastateltava itse teki aloitteen keskustelussa kysymällä, ja toisessa lääkäri oli aktiivinen keskustelun johtaja, ja lapselta kyseltiin aluksi kuulumisia. Haastateltavien mukaan vaikutti siltä, ettei kukaan oikein tiennyt tarkalleen mitä seuraavaksi tapahtuu. Neuvolapalautteeseen toi haastateltavien mukaan hämmennystä se, että kyseessä oli kokeilu, joten toimintakäytänteet eivät olleet vielä vakiintuneet.

Toinen haastateltavista totesi myös, että ammattiryhmien edustajat saivat hänet tuntemaan, että hänen lapsellaan oli kaikki kunnossa. Molemmat haastateltavat kertoivat pystyneensä kertomaan asioista luottamuksellisesti ja avoimesti. Toinen haastateltavista korosti, että tilanne ja muut paikallaolijat vaikuttivat asiaan:

Haastateltava A: Joo, et mä en sitä kokenu mitenkää et se olis ollu jotenki semmonen niin ihmeellinen tilanne tai että ne ihmiset, että siinä oli olis ollu.. sitä jännittäny voiko tässä ny kaikkee sanoo mitä mieleen tulee.

Haastateltavat kertoivat, että neuvolapalautteessa eri osapuolten näkemykset olivat yhteneviä ja kaikki puhalsivat yhteen hiileen. Toisen haastateltavan mielestä neuvolapalautteessa käytiin läpi asiat, jotka olivat nousseet selkeästi esille aiemmin neuvolan terveystarkastuksessa ja päiväkodin Hyve 4-varhaiskasvatuskeskustelussa. Molempien haastateltavien mielestä eri osapuolten näkökulmat tulivat esille neuvolapalautteessa, mutta toisen haastateltavan mukaan neuvolan näkökulma korostui eniten neuvolapalautteessa. Lapsen asioita käytiin läpi ensin neuvolan näkökulmasta, mihin muut kommentoivat omista näkökulmistaan. Lääkärin rooli oli enemmänkin kuuntelijana ja tiedonsaajana. Toinen haastateltavista kertoi, että neuvolapalautteessa käytiin läpi lähinnä neuvolan terveystarkastuksen testin tuloksia, eikä koko kokonaisuutta käyty läpi.

Haastateltava B: Tää neuvolatäti niin hänellä on jotenkin ehkä semmonen painava näkökulma siinä kun, tai hänellä on sellanen erilainen näkökulma, ei se ehkä painavampi, mut ku siinä testissä just tulee näkyville kaikki motorikat ja kestokyyt ja sillee et mitä jaksaa, ja hän pystyy jotenki kertomaan siitä testistä ku se on siinä fokuksessa, niin ehkä se korostuu siinä. Ja sitten lääkäri seuraa tai tavallaan yhdistää ne omat, ku hänellähän ei oo lapsesta entistä kokemusta, niin hänhän vaan kuuntelee siinä. Ja sit lastentarhanopettaja niin tavallaan tuo sitä näkemystä siihen yhteyteen niin ku sitä kautta et kyl se neuvolatäti on tavallaan se siinä se niinku joka tuo ne asiat pöytään. Ja sit muut tavallaan tarkastelee sitä oman näkökulmansa kautta.

Keskustelua kuvattiin kuitenkin myös mukavaksi, hilpeäksi ja kevyeksi. Haastateltavien mielestä hyvän ja kepeän ilmapiirin syntyyn vaikutti luultavasti lapsen läsnäolo sekä haastateltavien oma positiivinen ja avoin asennoituminen keskusteluun. Haastateltavat kertoivat, että heidän lapsensa olivat ainakin aluksi hieman hiljaisia ja hämmentyneitä uudesta tilanteesta ja vieraista ihmisistä. Lapset otettiin kuitenkin hyvin mukaan keskusteluun, ja lapsen läsnäolo toi neuvolapalautteeseen kepeyttä.

Haastateltava A: No sehän oli ihan hyvä, koska suurin osa kuitenkin niistä kysymyksistä esitettiin lapselle, mitä siinä oli mitä häneltä nyt kysyttiin, et miten päiväkodis on menny ja muuta tämmöstä niin.. onhan se kiva et se henkilö on siinä et ei vaan kysellä et mitä mieltä aikuiset on asiasta.

Molemmat haastateltavista ymmärsivät neuvolapalautteen tarpeellisuuden. Toisen haastateltavan mielestä lapsen läsnäolo neuvolapalautteessa oli perusteltua, koska kaikki asiat mitä siellä käsitellään, liittyy lapseen. Haastateltavan mukaan lapsen kuul-

len ei voi kuitenkaan puhua mitä tahansa. Toinen haastateltavista kertoi, että neuvolapalautteen loppupuolella hänen lapsestaan huomasi, ettei hän jaksanut enää keskittyä, ja että tilanne oli kiusaantunut lapselle.

Haastateltava B: On se vähän kiusallista ja ehkä.. Lapsi jossain vaiheessa sanoikin siinä lopussa että älkää nyt viittikö - - - ei se muuten haitannu, lapsi oli ihan nätisti, mut kieltämättä lapsi ei varmaan jaksakaan liian paljon kuullakaan. Kyl se näki sitten lopuks sen kommentti tuli joku että älkää viittikö.

Haastateltavien mukaan heidän lastensa asiat etenivät neuvolapalautteessa, vaikka mitään erityistä huolenaihetta ei lapsiin liittynyt. Haastateltavat olivat tyytyväisiä saamaansa neuvoihin ja tukeen.

Haastateltavat toivat esille muutamia neuvolapalautteen puutteita ja kehitysehdotuksia. Toinen haastateltava pohti lapsen läsnäolon tarpeellisuutta, ja oli sitä mieltä, että pitäisi tapauskohtaisesti miettiä onko lapsi paikalla, vai järjestetäänkö tilaisuus ilman lasta. Haastateltavan mukaan tulisi myös miettiä tapauskohtaisesti kenelle neuvolapalautetta tarjotaan. Toinen haastateltavista toi esille, että neuvolapalautteessa tuli esiin neuvolan testin tuloksista joitain ammattitermejä, joita haastateltava ei ymmärtänyt. Neuvolapalautteen asiantuntija-asetelmaa pohdittiin myös kriittisesti; toinen haastateltavista toi esiin, että jotkut vanhemmat saattavat kokea neuvolapalautteen kiusallisena tilanteena.

Haastateltava B: Mut se voi olla tollanen naiskatras sitten edessä ja riippuu miten paljon sitä valtaa ja auktoriteettiä sit käyttää, niin se ei välttämättä oo helppo tilanne... Emmä tiä, mul tuli vaan sellanen olo, et ehkä se voi olla aika kiusallinen joillekin - - - Mut kyl mä koen sen enemmän energiaa-antavana ku -vievänä, vaikka se vois kyl ollu helpostikin mietin et toiste - - - mut et kieltämättä sillä on vaikutusta et varsinki jos on ollu ristiriitoja päiväkodin kanssa ja sit sä meet tolla- seen, niin toi on sellanen tilanne, missä oikeesti voi syttyä vaikka riita. Koska sielä on sitten monet näkökulmat esillä.

9 Johtopäätökset ja pohdinta

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää, miten kasvatuskumppanuus toteutui Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelussa vanhempien näkökulmasta. Lisäksi selvitimme vanhempien kokemuksia Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskusteluun liittyvistä lomakkeista ja neuvolapalautteesta. Aineistonkeruumenetelmänä toimi puolistrukturoitu haastattelu, ja toteutimme haastattelut vanhempien yksilöhaastatteluina. Tässä kappaleessa teemme haastatteluiden tuloksista johtopäätöksiä opinnäytetyömme teoreettiseen viitekehykseen, kasvatuskumppanuuteen, peilaten. Lisäksi tuomme esiin omaa pohdintaamme tuloksiin liittyen.

Kuuleminen ja dialogisuus

Vanhemmat kokivat, että lastentarhanopettaja kuunteli Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelussa mielenkiinnolla heidän kokemuksiaan siitä, millainen lapsi on kotona ja kyseli vanhempien mielipiteitä. Kuulevassa suhteessa asetutaan kuulemaan toisen ihmisen ajatuksia ja osoitetaan aitoa kiinnostusta, empaattisuutta ja rehellisyyttä (Kaskela – Kekkonen 2006: 32). Kaikki vanhemmat totesivatkin tulleen kuulluksi, mutta toisaalta aineistosta nousi esiin tekijöitä, jotka asettivat haasteita kuulemiselle ja dialogisuudelle. Keskustelun kiireinen tahti saattoi olla yksi tällainen tekijä. Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskusteluun varattu aika koettiin joissain keskusteluissa riittämättömäksi ja näissä keskusteluissa oli kiireen tuntua. Kasvatuskumppanuuden toteutumisen kannalta olisi tärkeää varmistaa, että keskustelut toteutuvat kiireettömässä ilmapiirissä. Dialogisessa vuorovaikutuksessa toisen kohtaaminen tulee olla kiireetöntä ja yhdessä sovittuun hetkeen täytyy varata aikaa (Mönkkönen 2007: 162).

Toiseksi esteenä kuulluksi tulemiselle saattoi olla keskustelurunko. Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelu käytiin haastateltavien mukaan melko tarkkaan keskustelurungon pohjalta, mikä oli haastateltavien mielestä hyväkin asia, sillä runko piti keskustelua kasassa ja kaikkien haastateltavien mielestä keskustelurungossa tuli käsiteltyä kattavasti lapsen kehityksen osa-alueet. Osassa haastatteluissa nousi kuitenkin esiin, että keskusteluissa jäi käsittelemättä joitakin asioita liittyen esimerkiksi yhteiseen kasvatustehtävään ja lapsen arkeen päiväkodissa. Keskustelulomake määrittelee vahvasti keskustelun aiheet ja osoittaa sen millaista tietoa keskustelussa tuodaan esille (Nummenmaa - Karila 2011: 76). Näin ollen keskustelurungon läpikäymisen lisäksi jokaisen keskustelun aikana – viimeistään keskustelun lopuksi – voisi olla hyvä antaa

vanhemmille mahdollisuus esittää asioita, joista he haluaisivat keskustella ja huolehtia myös siitä, että tälle vapaalle keskustelulle jää aikaa. Yksi haastateltavista ehdottikin, että keskustelurunkoon voisi lisätä niin sanotun vapaan sanan osion.

Dialogisuus on tasavertaista ja vastavuoroista vuorovaikutusta, jossa luodaan yhteistä ymmärrystä eikä väitellä siitä, kuka on oikeassa, vaan annetaan tilaa toisten ajatuksille (Mönkkönen 2007: 87; Kaskela – Kekkonen 2006: 38). Tuloksiemme perusteella voidaan sanoa, että Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelussa oli havaittavissa dialogisen vuorovaikutuksen piirteitä. Haastateltavat kokivat, että keskustelu oli vastavuoroista ja keskustelussa vallitsi yhteinen ymmärrys ja arvostus toisen näkemystä kohtaan. Vaikka näkemykset erosivatkin joissain kohtaa, keskustelussa ei lähdetty puolustelemaan omaa kantaa tai väittelemään kumpi on oikeassa. Haastateltavien mukaan kumpikaan osapuoli ei myöskään asettunut toisen yläpuolelle.

Raporttimme teoriaosuudessa tarkastelimme kasvatuskumppanuutta varhaiskasvatuskeskusteluissa Karilan (2005: 291–294) määrittelemistä kolmesta eri keskustelutyypistä käsin. Aineistostamme välittyi, että tutkimamme Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskustelut toteutuivat pääosin yhteisen tarinan keskustelutyypin mukaan; keskustelu oli vastavuoroista ja näkemyksiä sovitettiin yhteen. Aineistosta nousi esiin kuitenkin myös piirteitä toisensa ohittavien tarinoiden keskustelutyypistä. (Karila 2005: 291–294.) Yksi vanhemmista sanoi suoraan kokeneensa, että hänen näkemyksensä siitä, miten lapsi toimii kotona, tuli ohitetuksi. Toisen vanhemman kokemuksen mukaan perheen näkemystä ei otettu tarpeeksi huomioon tiedonsiirtolomakkeelle kirjauksessa, vaan päiväkodin näkemys painottui. Tässä tilanteessa vanhempi ei ole välttämättä tullut kuulluksi, vaikka tiedonsiirtolomakkeeseen tulisi kirjata, mikäli vanhempien ja päiväkodin näkemys ei ole yhteneväinen tuen tarpeesta (Hyve-mallin toimintaohje Espoon päiväkotien ja neuvoloiden työntekijöille 2011: 2).

Kunnioitus ja luottamus

Kunnioituksen ja luottamuksen toteutuminen nousi aineistosta esiin vahvasti. Mahdollisia näkemyseroja käsiteltiin haastateltavien mukaan kunnioittavassa, luottamuksellisessa ja hyväksyvässä ilmapiirissä. Kunnioitusta osoitti myös vanhempien halu saada lastentarhanopettajalta tukea, neuvoja ja tietoa lapsesta, sillä kunnioittamiseen kuuluu ajatus siitä, että henkilö hyväksyy voivansa oppia toiselta jotain (Isaacs 2001: 126). Lastentarhanopettajan näkemystä siis arvostettiin ja se koettiin merkitykselliseksi. Van-

hemmat pystyivät kertomaan asioita rehellisesti ja avoimesti, ja he kokivat lastentarhanopettajan tehneen samoin. Luottamus oli todennäköisesti rakentunut ajan saatossa, sillä haastateltavat olivat tunteneet Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelun pitäneen lastentarhanopettajan puolesta vuodesta kahteen vuoteen. Vastavuoroisen luottamuksen rakentuminen vie aikaa; se vaatii riittävän määrän yhteisiä kohtaamisia, jotta kumppanin tapa toimia tulee tutuksi ja häneen oppii luottamaan kokemuksen kautta (Karila 2006: 101).

Vanhemmat kokivat Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskustelun perusteella, että päiväkodin henkilöstö tunsi heidän lapsensa hyvin. Tämä osoittaa, että lastentarhanopettaja oli välittänyt onnistuneesti tuntemustaan lapsesta vanhemmille. Kaskelan ja Kekkosen (2006: 36) mukaan juuri tapa, millä kasvattajat välittävät tuntemustaan ja tietämystään lapsesta herättää vanhemmissa luottamusta. Toisaalta aineistosta nousi esiin myös tilanne, jossa vanhempi koki, että lastentarhanopettaja oli jättänyt aran asian käsittelemättä. Tämä saattoi johtua siitä, että varhaiskasvatuksen ammattilaisten saattaa olla vaikeaa tuoda arkoja asioita esille, koska niistä saattaisi seurata konflikteja. Keskustelukäytäntöjen kehittämisessä on tärkeää ymmärtää, etteivät keskusteluissa tulevat erilaiset näkökulmat sinällään ole ongelmallisia, vaan kyse on ennemminkin siitä, millä tavoin erilaiset näkökulmat tulevat kuulluiksi ja huomioonotetuiksi. (Nummenmaa – Karila 2011: 68.)

Roolit kasvatuskumppanuudessa

Kasvatuskumppanuuden rooleihin liittyen vanhemmat kokivat vuorovaikutuksen olleen tasavertaista Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelussa. Vanhempien ja työntekijöiden välisessä suhteessa oli kuitenkin havaittavissa myös asymmetrisiä piirteitä; vanhempien puheessa korostui päiväkodin henkilöstön asiantuntijuus, sillä vanhemmat pitivät selvästi tärkeänä ammattilaisen mielipiteen, tuen ja neuvojen saantia. Tämä luo ristiriidan suhteen tasavertaisuudelle, sillä neuvojen kysyminen ja antaminen tuottavat osapuolten välille asymmetrian, jossa keskustelun osapuolten tietämys asiasta asetetaan erilaiseksi (Alasuutari 2010: 97). Tuloksemme vastaavat Alasuutarin (2010: 59) tutkimusta, jossa saatiin selville, että vanhemmat tulkitsevat varhaiskasvatuskeskustelun tiedon saamiseksi ja erityisesti asiantuntijan arvion ja näkemyksen vastaanottamiseksi. Epätasavertaisuus ja asiantuntijan aseman korostuminen näkyi aineistossamme myös siinä, että useat Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelut etenivät lastentarhanopettajan johdolla. Juuri julkaistussa Hyve hallussa -oppaassa kuitenkin ohjeistetaan varhaiskas-

vatuksen ammattilaista kuuntelemaan ensin vanhemman näkemys asiasta, mikä voi tulevaisuudessa muuttaa keskustelukulttuuria niin, että vanhemmat tulevat paremmin kuulluksi (Tarkka ym. 2013: 20).

Asymmetriseen suhteeseen liittyvä valtakysymys voi nousta esille myös silloin, kun keskustelussa haetaan ratkaisua johonkin pulmatilanteeseen. Oleellista on, kenen näkemys tilanteesta nousee määrääväksi ja millä tavoin tämä tapahtuu. (Karila 2004: 294.) Aineistostamme nousi esiin tilanne, jossa vanhempi koki, että tiedonsiirtolomakkeelle kirjaamisen yhteydessä hän lähinnä hyväksyi sen, mitä mieltä päiväkotia oli lapsen asiasta. Tässä tilanteessa vanhempi ei välttämättä tullut kuulluksi, vaan päiväkodin ammattilaisen näkemys asiasta nousi määrääväksi. Tiedonsiirtolomakkeelle kirjatessa tulisi kuitenkin tehdä näkyväksi, mikäli vanhempien ja päiväkodin näkemys ei ole yhteneväinen tuen tarpeesta (Hyve-mallin toimintaohje Espoon päiväkotien ja neuvoloitten työntekijöille 2011: 2). Varhaiskasvatuskeskustelu on kuitenkin inhimillistä vuorovaikutusta, joten keskustelun ei voi olettaakaan olevan täysin tasa-arvoista ja symmetristä, vaan siihen liittyy myös vuorovaikutuksellinen asymmetria (Alasuutari 2010: 193).

Edellä mainituista seikoista huolimatta asymmetrinen asetelma korostui aineistostamme kuitenkin vahvimmin positiivisessa mielessä; asiantuntijatiedon saaminen Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelussa oli suurimmalla osalla vanhemmista toiveena ja päiväkodilta haluttiin neuvoja kasvatukseen liittyen. Haastateltavat kertoivat myös pystyneensä vaikuttamaan keskustelun kulkuun, ja se koettiin toimivana huolimatta siitä, että keskustelussa oli asymmetrisiä piirteitä. Voidaankin pohtia, onko täydellinen tasavertaisuus kasvatuskumppanuuden toteutumisen kannalta välttämätöntä?

Aineistostamme nousi myös esiin, että päiväkodin rooli neuvojen ja tuen antajana voi olla vanhemmille epäselvä; yksi haastateltavista pohti, onko päiväkotia oikea taho antamaan tukea ja neuvoja. Mikäli vanhemmille on epäselvää, voivatko he kääntyä tukea ja neuvoja kaivatessaan päiväkodin puoleen, vaarana voi olla, että vanhemmat jäävät yksin ongelmiansa kanssa. SOTE -ennakointiraportissa esitetään, että lasten ja perheiden ongelmat ja jopa pahoinvointi tulevat korostumaan tulevaisuudessa, johtuen muun muassa mielenterveys-, päihde- ja työttömyysongelmista (Vesterinen 2011: 123). Siksi on tärkeää, että vanhemmat tarvittaessa pystyvät ja osaavat kääntyä päiväkodin puoleen.

Hyve 4 –varhaiskasvatuskeskusteluun liittyvät lomakkeet

Vanhemmat täyttivät lomakkeita tunnollisesti kirjoittaen ylös huomioita ja käyttivät tähän aikaa. Tämä voidaan tulkita olevan osoitus haastateltavien sitoutumisesta ja halukkuudesta yhteistyöhön ja kasvatuskumppanuuteen (Alasuutari 2010: 70). Vanhemmat eivät olleet juurikaan saaneet päiväkodilta ohjeistusta lomakkeisiin tai ylipäättään Hyve 4 -mallin prosessiin liittyen, eivätkä suoranaisesti olisi ohjeistusta kaivanneetkaan. Toisaalta haastatteluissa kävi kuitenkin ilmi, että Hyve 4 -mallin prosessi ja sen eri vaiheet eivät olleet vanhemmille täysin selkeitä. Tästä johtuen on varmasti hyvä, että VKK-Metro on sittemmin julkaissut vanhemmille esitteen Hyve-prosessin etenemisestä ja sisällöstä. Lisäksi lähiaikoina on tulossa myös juliste Hyve-prosessista. Jatkossa on tärkeää hyödyntää tätä materiaalia, jotta vanhemmat saavat tietoa Hyve-prosessista. Varhaiskasvatuskeskustelurunko koettiin pääosin toimivaksi ja siinä tarkasteltiin vanhempien mielestä kattavasti lapsen kehityksen osa-alueita. Toisaalta aineistosta nousi esille myös kehitysehdotus koskien muistiinpanojen tekemisen helpottamista. Myös lisäkysymyslomakkeet koettiin tärkeiksi ja toimiviksi. Erityisen tärkeänä pidettiin kiusaamisteeman nostamista esiin, sekä lapsen äänen kuulemista.

Aineistostamme nousi esiin, että lapsen ajatukset tulivat Hyve 4 -prosessin aikana esiin lähinnä lisäkysymyslomakkeen kautta. Samankaltaisia tuloksia nousi esiin myös Salmen ja Lipposen (2013: 48) tutkimuksessa; myös päivähoidon ja neuvolan työntekijät kokivat, että erityisesti lasten lisäkysymyslomakkeen kautta päästiin käsiksi lasten omiin kokemuksiin hyvinvoinnistaan, muutoin arvioinnissa tukeuduttiin vanhempien, päivähoidon ja neuvolan työntekijöiden arvioihin lapsen hyvinvoinnista. Salmi ja Lipponen esittävät, että lapsia koskevasta hyvinvointitutkimuksesta on puuttunut tieto lasten omasta kokemuksesta hyvinvointiinsa liittyen, joskin viime vuosina lasten oikeuksien näkökulma hyvinvointitutkimuksessa on painottunut. Crivello (2009), Fattore (2007) ja Bradshaw (2007) esittävät, että lapset ovat oman elämänsä asiantuntijoita ja heillä on myös hyvinvoinnistaan sellaista tietoa, jota aikuiset eivät tiedä. Tämän vuoksi lasten hyvinvoinnin tutkimisessa tulisi hyödyntää lapsen kuulemista ja osallisuutta vahvistavaa metodologiaa. (Salmen ja Lipposen 2013: 4 mukaan.) Lapsen äänen saaminen kuuluville Hyve 4 -prosessissa omaa hyvinvointitietoaan koskien olisi tärkeää myös tulevaisuudessa joko lasten lisäkysymyslomaketta tai jotakin muuta menetelmää hyödyntäen.

Vanhempien lisäkysymyslomakkeen osalta haastatteluista nousi esiin kritiikkiä siitä, että vanhempien oli vaikea vastata lapsen päiväkodin toimintaympäristöä koskeviin kysymyksiin, sillä he eivät kokeneet olleensa tietoisia päiväkodin arjesta. Tästä herääkin kysymys siitä, että oletetaanko vanhempien olevan tietoisempia päiväkodin arjesta kuin he todellisuudessa ovat? Olisiko vanhempien tarpeellista olla tietoisempia lapsensa päiväkodin toimintaympäristöstä ja arjesta päiväkodissa? Myös Anna Leinon pro gradun tuloksissa nousi esiin, että vanhempien tietoisuus päivähoidosta nähtiin vaihtelevana ja osin riittämättömänä (Leino 2006: 115). Aineistostamme nousi esiin myös yhden vanhemman toive siitä, että hän saisi enemmän tietoa lapsensa arjen toiminnasta päiväkodissa.

Neurolapalaute

Neurolapalautteen osalta tuloksista tuli ilmi uuden käytännön mukanaan tuomat haasteet. Vanhempia ei ollut juurikaan tiedotettu neurolapalautteen sisällöstä ja tavoitteesta, mikä varmasti aiheutti sen, että neurolapalautteen ilmapiiri oli hieman hämmentävä ja neurolapalaute käsitteenäkin oli melko vieras. Neurolapalaute on aivan uusi yhteistyömalli tutkimuspäiväkodissämme, eikä siitä ole olemassa kirjallista ohjeistusta. Kasvatuskumppanuuden varmistamisen kannalta olisi kuitenkin jatkossa tärkeää informoida neurolapalautteesta vanhempia, ja varmistaa, että kaikilla osapuolilla on yhteiset tavoitteet. Kasvatuskumppanuus edellyttää yhteisiä tavoitteita ja sopimusta siitä, mitä toiminnalla pyritään saavuttamaan (Kekkonen 2012: 44). Tuloksista nousi esiin, että terveydenhoitajan tarkastuksen tulokset painoutuivat neurolapalautteessa eniten, mistä johtuen kokonaiskuva jäi hieman vajaaksi. Vanhemmat empivät myös hieman vastatessaan kysymykseen siitä, oltiinko heidän näkemyksistään kiinnostuneita. Tämä osoittaa, että vanhempien näkemykset eivät ehkä tulleet esille yhtä vahvasti kuin neurolapalautteessa on tarkoitus; neurolapalautteessa on tarkoituksena, että aluksi perhe kertoo kuulumiset ja lapsen toiminnasta kotiympäristössä. Keskustelun tulisi olla vuorovaikutteista, monipuolisen tiedon jakamista ja vastaanottamista. (Tutkimuspäiväkodin johtaja 2013.) Kasvatuskumppanuuden näkökulmasta neurolapalautteen keskustelu ei välttämättä ollut myöskään täysin tasavertaista ja dialogista, mikäli jonkin osapuolen näkökulma painottui selkeästi.

Haastateltavat kokivat pystyneensä kertomaan asioista luottamuksellisesti ja rehellisesti, ja korostivat tässä omaa avointa luonnettaan. He toivat kuitenkin esille, että toisille vanhemmille tilanne saattaisi olla epämiellyttävä, kun vastassa on joukko ammattilaisia,

joista perhe on tuntenut ainoastaan lastentarhanopettajan pidemmän aikaa; terveydenhoitaja tavataan kerran ennen neuvolapalautetta ja lääkäri tavataan vasta neuvolapalautteessa. Pohdimmekin, että neuvolapalautteessa ammattilaisten täytyy ottaa huomioon, että luottamuksen syntyminen vaatii aikaa ja se vaatii arjen lomassa tapahtuvia yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua lapsen asioista. Luottamuksen rakentaminen on tärkeää, jotta pystytään tuomaan esille hankalia puheenaiheita. (Kaskela – Kekkonen 2006: 36.) Ammattilaisten tulisikin olla erityisen sensitiivisiä, sillä neuvolapalautteessa saattaa nousta esiin arkoja asioita, joista vanhempien on vaikea puhua.

Lapsen läsnäolo neuvolapalautteessa koettiin pääasiassa hyväksi asiaksi, sillä kaikki käsiteltävät asiat koskivat lasta. Toisaalta haastateltavat kertoivat, että lapsi oli neuvolapalautteessa hieman hiljainen ja kiusaantunut, mikä varmasti johtui siitä, että tilanteessa oli lapselle vieraita ihmisiä. Kuten mainitsimmekin lasten lisäkysymyslomakkeiden yhteydessä, lapset ovat oman elämänsä asiantuntijoita, joten on perusteltua ottaa lapsi mukaan keskusteluun hänen omasta hyvinvoinnistaan. Haastateltavamme kertoivat, etteivät heidän lapsestaan ollut erityistä huolta, joten kaikista lapsiin liittyvistä asioista pystyttiin puhumaan avoimesti. Nykyään neuvolapalautetta tarjotaan kuitenkin ainoastaan perheille, joista on noussut jonkinlainen huoli (Tutkimuspäiväkodin johtaja 2013). Tämä herättääkin kysymyksen, voiko lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvistä aroista ja haastavista asioista keskustella lapsen kanssa? Myös haastatteluista nousi esiin, että pitäisi tapauskohtaisesti miettiä onko lapsi paikalla, vai järjestetäänkö tilaisuus kokonaan ilman lasta.

Tuloksemme osoittivat, että lisäkysymyslomakkeet ja neuvolapalaute olivat ainoita kohtia, joissa lapsen ääni tuli esille. Lisäkysymyslomakkeet eivät ole enää virallisesti käytössä, ja neuvolapalautekin on tällä hetkellä ainoastaan tutkimuspäiväkotimme yhteistyömalli. Näin ollen lapsen ääni on vaarassa jäädä kuulematta. Myös Leino (2006: 119) huomio pro gradu -tutkielmassaan, että lapsen osuutta kasvatuskumppanuudessa tulisi pohtia enemmän, sillä yhteistyö on keskittynyt pitkälti aikuisten väliseksi. Hän pohjaa huomionsa Bronfenbrennerin (1979) näkemykseen siitä, että toimija itse on tärkein linkki eri ympäristöjen välillä. (Leino 2006: 119.) Myös Karilan (2005: 291) tutkimuksessa todettiin, että lapsen ääni ei tullut juurikaan esiin kasvatustilanteissa.

Lopuksi

Varhaiskasvatuskeskustelu koettiin tärkeäksi tilaisuudeksi pysähtyä pohtimaan oman lapsen kasvua ja kehitystä yhdessä ammattilaisen kanssa. Kiire varhaiskasvatuskeskustelussa ja yleisesti päiväkodin arjessa tulivat kuitenkin esiin useassa haastattelussa. Keskustelut esimerkiksi hakutilanteissa koettiin lyhyiksi ja pinnallisiksi, mikä korostaa Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelujen tärkeyttä. Kasvatuskeskustelut ovatkin tärkeitä tilaisuuksia kasvatuskumppanuuden kehittymiselle ja syventymiselle (Karila 2006: 107). Esiin tuomamme kasvatuskumppanuuden haasteet tukevat ajatusta siitä, että kasvatuskumppanuuden toteuttamisessa tulisi ottaa huomioon erilaisten perheiden tarpeet ja toiveet. Perheet voivat tarvita eri aikoina erilaisia yhteistyötapoja; välillä ohjausta, tukea ja neuvontaa, ja toisinaan taas kasvatuksellista kumppanuutta (Hujala ym. 2007: 116).

Aiheemme oli melko laaja, mikä aiheutti runsaan työn määrän perehtyessämme aiheemme taustoihin ja teorioihin. Hyve 4 -mallin sisäistämistä ja tutkimista vaikeutti alussa se, että mallista ja Katse lapseen -hankkeesta ei ollut juurikaan yhteen koottua tietoa, vaan jouduimme kokoamaan tiedon itse. Toisaalta koimme, että keräämämme tieto Hyve 4 -mallista ja yhteistyötahoista voi jatkossa olla hyödyksi esimerkiksi muille opiskelijoille ja asiasta kiinnostuneille.

Kokemuksemme mukaan opinnäytetyömme tuloksista on hyötyä sekä tutkimuspäiväkodille että muille päiväkodeille. Vaikka tulokset eivät olekaan yleistettävissä, niin aineistosta nousi esiin vahvoja teemoja, kuten tasavertaisuus, kiire ja lapsen kuuleminen, joihin voidaan jatkossa kiinnittää huomiota. Samoja haasteita tulemme myös itse kohtaamaan tulevana lastentarhanopettajina. Opinnäytetyömme tuki ammatillista kasvua ja antoi valmiuksia reflektoida käsittelemiämme teemoja tulevaisuudessa myös omassa työssä. Lisäksi ymmärryksemme kasvatuskumppanuudesta ja sen haasteista laajeni opinnäytetyöprosessin aikana. Aineistosta nousi esiin kasvatuskumppanuuskäsitteen moninaisuus; esimerkiksi vanhemman ja työntekijän tasavertaisuuden näkökulma ei ole täysin yksiselitteinen.

Kuten aiemmin tuloksista ilmeni, lapsen ääni ei juurikaan tullut esiin Hyve 4 -prosessissa. Jatkotutkimuksena olisikin mielenkiintoista selvittää, millä keinoilla voitaisiin mahdollistaa lapsen osallisuus oman hyvinvointitiedon tuottajana. Neuvolapalautetta ja sen tarkoituksen toteutumista olisi jatkossa tärkeää tutkia laajemmin, sillä aineistomme oli melko suppea ja haastateltavat eivät välttämättä kuuluneet neuvolapalaut-

teen kohderyhmään. Olisi myös hyvä pohtia, voitaisiinko neuvolapalaute ottaa käyttöön myös muissa kunnissa ja päiväkodeissa.

Lähteet

Alasuutari, Maarit 2003. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisten kasvattajien suhde vanhempien puheessa. Helsinki: Gaudeamus.

Alasuutari, Maarit 2006. Kulttuuriset kehykset kasvatusvuorovaikutuksessa. Teoksessa Karila, Kirsti – Alasuutari, Maarit – Hännikäinen, Maritta – Nummenmaa Anna Raija – Rasku-Puttonen Helena: Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 70–90.

Alasuutari, Maarit 2010. Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa. Tampere: Vastapaino.

Allardt, Erik 1996. Having, loving, being. An Alternative to the Swedish Model of Welfare Research. Teoksessa Nussbaum, Martha C. – Sen, Amartya. The Quality of Life. Oxford: Clarendon press. 88-94.

Brandt, Pasi – Tuominiemi-Lilja, Terhi 2011. Hyve-mallin koulutusdiat. Helsinki. Julkaisematon asiakirja.

Bronfenbrenner, Urie 1979. The Ecology of Human Development. Experiments by Nature and Design. Harvard university press.

Eskola, Jari – Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2013. Kestävemmän elämäntavan alkupolulla. Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta. Verkkodokumentti.
<<https://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&sqi=2&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.espoo.fi%2Fdownload%2Fnoname%2F%257B4FECD3A3-CED5-44EA-8147-70EA604D4464%257D%2F39764&ei=NyltUualF-K14AThqAE&usg=AFQjCNE-8dTWyMDOjD5tEv5JJsiTJAql1w&bvm=bv.55123115,d.bGE>>. Luettu 13.10.2013.

Hakulinen-Viitanen, Tuovi – Hietanen-Peltola, Marke – Hastrup, Arja – Wallin, Mervi – Pelkonen, Marjaana 2012. Laaja terveystarkastus. Ohjeistus äitiys- ja lastenneuvolatoimintaan sekä kouluterveydenhuoltoon. Opas 22. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print. Saatavilla myös sähköisenä osoitteessa:
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90831/URN_ISBN_978-952-245-708-0.pdf?sequence=1>. Luettu 10.8.2013.

Heinämäki, Liisa 2005. Varhaista tukea lapselle. Työvälineenä kehittämisvalikko. Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 62. Helsinki: Stakes.

Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hujala, Eeva – Puroila, Anna-Maija – Parrila, Sanna – Nivala, Veijo 2007. Päivähoitosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: Edufin.

Hyve-mallin toimintaohje Espoon päiväkotien ja neuvoloiden työntekijöille 2011. Päiväkodin ja neuvolan yhteistyö Hyve –mallin mukaisessa 4-vuotiaan lapsen laajassa terveystarkastuksessa. Julkaisematon asiakirja.

Isaacs, William 2001. Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito. Uraauurtava lähestyminen liike-elämän viestintään. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. Alkuperäisteos: Dialogue and the Art of Thinking Together 1999.

Isoherranen, Kaarina – Rekola, Leena – Nurminen, Raija 2008. Enemmän yhdessä. Moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Karila, Kirsti 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Karila, Kirsti – Alasuutari, Maarit – Hännikäinen, Maritta – Nummenmaa, Anna Raija – Rasku-Puttonen, Helena: Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vasta-paino. 91–108.

Karila, Kirsti 2005. Vanhempien ja päivähoidon henkilöstön keskustelut kasvatuskumppanuuden areenoina. Kasvatus 36 (2), 285–298.

Karila, Kirsti – Nummenmaa, Anna Raija 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotit. Helsinki: WSOY.

Kaskela, Marja – Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 63. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Katse lapseen 2013. Lapsen ääni –kehittämishjelma 2011–2013.
<http://www.lapsenaani.fi/VARHAINEN_TUKI/KATSE%20LAPSEEN/katse_lapseen_index.html>. Luettu 15.3.2013.

Kekkonen, Marjatta 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Väitöskirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino Oy. Saatavilla sähköisenä: <<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7ca705d5-e5be-415f-b70b-4b862c8e707f>>. Luettu 10.4.2013.

Keskinen, Soili – Virjonen, Heli 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi.

Komi, Aulikki nd. 4-vuotiaan lapsen havainnointi neuvolassa. Helsingin neuvolatyön ja terveyden edistämisen yksikkö. Verkkodokumentti. <http://www.socca.fi/files/2416/4-vuotiaan_lapsen_havainnointi_neuvolassa.ppt>. Luettu 27.8.2013.

Lahkela, Mervi – Tolvanen, Maarit 2011. Kasvatuskumppanuuden toteutuminen varhaiskasvatussuunnitelmien arviointikeskusteluissa ja päivähoidon arjessa kasvattajan näkökulmasta. Opinnäytetyö. Laurea-Ammattikorkeakoulu. Saatavilla myös sähköisenä osoitteessa: Verkkodokumentti.
<http://www.socca.fi/files/940/Lahkela_Mervi_Tolvanen_Maaritopn.pdf>. Luettu 2.3.2013.

Lahtinen, Jarmo 2013. Varhaiskasvatuslain uudistaminen. Tiivistelmä puheenvuorosta 11.9.2013. Suomen Kuntaliiton Kuntamarkkinoiden seminaarissa Varhaiskasvatus

suuntaa tulevaisuuteen. Helsinki. Verkkodokumentti.

<<http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tapahtumat/aineisto/2013/kuntamarkkinat/opekukuma/Documents/2013-09-11-Lahtinen.pdf>>. Luettu 22.10.2013.

Laki lasten päivähoidosta 1973/36. Saatavilla sähköisenä:

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>>. Luettu 5.6.2013.

Lapsen ääni –kehittämishjelma 2011-2013. Verkkodokumentti. Päivitetty 17.10.2013.

<<http://www.lapsenaani.fi/>>. Luettu 23.10.2013.

Lasten hyvinvointi 2013. Dokumentointi- ja tiedonsiirtokäytäntöjen kehittämistä vuonna 2012. Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Verkkodokumentti.

Päivitetty 17.1.2013. < http://www.socca.fi/kehittaminen/varhaiskasvatus_vkk-metro/lasten_hyvinvointi>. Luettu 28.4.2013.

Lastenneuvolan käsikirja n.d. 4v. (laaja). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Verkkodokumentti. <http://www.thl.fi/fi_FI/web/lastenneuvola-fi/maaraikaistarkastukset/terveydenhoitaja/4-v.>. Luettu 24.4.2013.

Lastensuojelun käsikirja 2005. Varhaiskasvatus ja päivähoito. Varhainen tuki osa varhaiskasvatuksen perustehtävää. Sosiaaliportti. Verkkodokumentti.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/varhaiskasvatus_ja_paivahoito/>.

Luettu 27.8.2013.

Lehto, Marjo – Lehto, Sari 2012. Laaja 4-vuotistarkastus. Vanhempien kokemuksia laajasta 4-vuotistarkastuksesta. Opinnäytetyö. Kemi-Tornion Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Saatavilla myös sähköisenä osoitteessa:

<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/42722/Lehto_Marjo_Lehto_Sari.pdf?sequence=1>. Luettu 15.4.2013.

Leino, Anna 2006. Kasvatuskumppanuus päiväkodissa. Vanhempien ja lastentarhanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia lapsikohtaisista hoito- ja kasvatussuunnitelma-keskusteluista. Pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto. Saatavilla myös sähköisenä osoitteessa:

<<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/20080/kasvatus.pdf?sequence=1>>.

Luettu 10.3.2013.

Mönkkönen, Kaarina 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita Prima Oy.

Nissinen, Katri – Ukkonen, Sariina 2013. Toimiiko yhteistyö, toteutuuko perhekeskeisyys? Vanhempien kokemuksia neuvolan ja päivähoiton yhteistyöstä laajassa nelivuotistarkastuksessa. Opinnäytetyö. Hoitotyön koulutusohjelma. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Saatavilla myös sähköisenä osoitteessa:

<<http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64135/Toimiiko.pdf?sequence=1>>. Luettu 30.9.2013.

Nummenmaa, Anna Raija – Karila, Kirsti 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOY pro Oy.

Pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen kehittämisyksikkö VKK-Metro 2012.. Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Verkkodokumentti. Päivitetty

19.1.2012. < http://www.socca.fi/kehittaminen/varhaiskasvatus_vkk-metro/tietoa_vkk-metrosta >. Luettu 28.4.2013.

Rimpelä, Matti 2012. Hyvinvointioppiminen, -osaaminen ja -opettaminen varhaiskasvatuksessa. Katse lapseen –hankkeen seminaari. Laurea/ Espoo. 20.4.2012. Verkkodokumentti.

<http://www.socca.fi/files/2026/Hyvinvointioppiminen_varhaiskasvatuksessa_20_4_2012.ppt>. Luettu 12.8.2013.

Rimpelä, Matti 2013. Kasvatuskaaoksesta yhteiseen ymmärrykseen. Teoksessa Lämssä, Anna-Liisa (toim.): Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus. 17–47.

Salmi, Saara – Lipponen, Lasse 2013. Lapsen voimavarat hyvinvoinnin edistäjinä. Alle kouluikäisten lasten hyvinvoinnin tukeminen vanhempien, päivähoidon ja neuvolan yhteistyöllä. Socca – Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamis-keskus. Työpapereita 2013:1. Verkkodokumentti.

<http://www.socca.fi/files/3128/Lapsen_voimavarat_hyvinvoinnin_edistajina_raportti.pdf>. Luettu 30.9.2013.

Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus 2013. Tietoa Soccasta. Soccasta työvälineitä ja sosiaalialan tietoa verkostoille. Verkkodokumentti. Päivitetty 12.9.2013. < http://www.socca.fi/tietoa_soccasta >. Luettu 20.9.2013.

Tarkka, Kirsi 2012. Katse lapseen –hankkeen avajaisseminaari. Socca – Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Verkkodokumentti.

<<http://www.slideserve.com/calla/katse-lapseen-hankkeen-avajaisseminaari-11-01-2012-tervetuloa-kirsi-tarkka-varhaiskasvatuksen-erityisasiantuntija>>. Luettu 14.8.2013.

Tarkka, Kirsi 2013. Katse lapseen – Hyvinvointia edistämässä. Lapsen ääni. Verkkodokumentti.

<http://www.lapsenaani.fi/VARHAINEN_TUKI/KATSE%20LAPSEEN/Katse%20lapsen%20katsaus%20uutiskirje.pdf>. Luettu 20.2.2013.

Tarkka, Kirsi – Komi, Aulikki – Nevanen, Saila – Tuominiemi-Lilja, Terhi (toim.) 2013. Hyve hallussa. Opas vanhempien, päivähoidon ja neuvolan yhteistyön vahvistamiseen lapsen laajan 4-vuotistarkastuksen yhteydessä. Socca – pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Helsinki: Star-Offset Oy. Saatavilla myös sähköisenä osoitteessa: <http://www.socca.fi/files/3130/Hyve_hallussa_opas.pdf >. Luettu 30.9.2013.

Tarkka, Kirsi – Tuominiemi-Lilja Terhi 2012. Katse lapseen hanke. Syyskauden 2012 avajaisseminaari. Socca –Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Verkkodokumentti.

<https://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.socca.fi%2Ffiles%2F2313%2FSeminaari_elokuu.ppt&ei=sztmUsO0IMyrhQfX9IGYCg&usg=AFQjCNHmtYOpZdvXliB24XA8DRVc22B1Ow >. Luettu 26.8.2013.

Tast, Eeva 2007. Juuret ja siivet – sosiaalipedagoginen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hämäläinen, Juha – Tast, Eeva – Nivala, Elina – Väisänen Raija – Kurki, Leena. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Suomen sosiaalipedagoginen seura ry. Kuopio: Kopijyvä. 17–50.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuominiemi-Lilja, Terhi 2012. Hyve-mallin esittely. Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisen Katse-lapseen hankkeen tutkimuspäiväkotien ja –neuvoloiden työntekijöille. Lapsen ääni. Hyve-mallin -koulutusdiat. Verkkodokumentti.
<http://www.socca.fi/files/1670/Hyve_4-_koulutusdiat.ppt>. Luettu 8.8.2013.

Tutkimuspäiväkodin johtaja 2013. Espoolainen päiväkot. Suullinen tiedonanto. 19.4.2013.

Tutkimuspäiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2013. Julkaisematon asiakirja.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011). Annettu Helsingissä 6.4.2011. Saatavilla sähköisenä: <<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110338>>. Luettu 5.8.2013.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (380/2009). Saatavilla sähköisenä: <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/2009/20090380>>. Luettu 5.8.2013.

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9. Helsinki: Edita Prima Oy. Saatavilla myös sähköisenä osoitteessa:
<<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf>>. Luettu 24.9.2013.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy. Saatavilla myös sähköisenä osoitteessa:
<<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>>. Luettu 5.4.2013

Venninen, Tuulikki – Leinonen, Jonna – Rautavaara-Hämäläinen, Maija – Purola, Karoliina 2011. ”Lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päivä- mitä se lopulta tarkoittaa?”. Lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Työpapereita. Socca. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Saatavilla sähköisenä:
<http://www.socca.fi/files/1618/Lasten_vanhempien_ja_henkilokunnan_osallisuus_paa_kaupunkiseudun_paivakodeissa_2011.pdf>. Luettu 13.7.2013

Vesterinen, Marja-Liisa 2011. SOTE – ENNAKOINTI – sosiaali- ja terveysalan sekä varhaiskasvatuksen tulevaisuuden ennakointi. Raportteja ja tutkimuksia 3. Etelä-karjalan koulutuskuntayhtymän julkaisuja. Verkkodokumentti.
<http://www.oph.fi/download/133556_SOTE-ENNAKOINTI_loppuraportti.pdf>. Luettu 14.8.2013.

VKK-metro – Varhaiskasvatuksen kehittämisyksikkö n.d. Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Verkkodokumentti.
<http://www.socca.fi/kehittaminen/varhaiskasvatus_vkk-metro>. Luettu 24.2.2013.

Vornanen, Riitta 2001. Lasten hyvinvointi. Teoksessa Törrönen, Maritta (toim.): Lapsuuden hyvinvointi. Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Pelastakaa Lapset. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino. 20–39.

Haastattelurunko

Taustatiedot

- Kuinka kauan lapsesi on ollut päiväkodissa?
- Kuinka kauan olette tunteneet vasu-keskustelun pitäneen lastentarhaopettajan?
- Onko teillä ollut aikaisempia vasu-keskusteluja tai muita kasvatuskeskusteluja kyseisen lastentarhaopettajan kanssa?

Alkutilanne/ Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskusteluun valmistautuminen

- Milloin saitte tiedon tulevasta vasu-keskustelusta?
- Oliko mielestänne vasu-keskusteluun valmistautumiseen varattu aika riittävä?
- Saitteko etukäteen ohjeistusta vasu-keskusteluun valmistautumiseen liittyen?
  - Jos kyllä: Olivatko ohjeistukset riittävät?
  - jos ei: Olisitteko toivoneet ohjeistusta, jos kyllä niin missä?
- Miten valmistauduitte vasu-keskusteluun? Oliko valmistautumiseen varattu aika riittävä?
- Miten yhteisen ajan sopiminen päiväkodin kanssa vasu-keskusteluun tapahtui?

Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskustelu –lomakkeet

- Millaista oli miettiä lapsenne kasvua ja kehitystä vasukeskustelurungon avulla?
- Tuliko vasu-keskustelurungossa mielestänne lapsenne kaikki kehityksen osa-alueet käytyä kattavasti läpi?
- Mitä mieltä olette vanhemmille suunnatusta lisäkysymyslomakkeesta?
- Mitä mieltä olette lapselle suunnatusta lisäkysymyslomakkeesta?
- Nousiko lapselle suunnatusta lisäkysymyslomakkeesta esille jotain uutta tietoa?
- Olisiko Hyve 4-vasukeskusteluun liittyvissä lomakkeissa mielestäsi jotain kehitettävää? Jos, niin mitä?

Hyve 4 Vasu-keskustelu

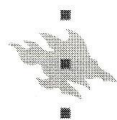
- Keitä vasu-keskustelussa oli paikalla lastentarhaopettajan lisäksi?
- Miten vasu-keskustelu aloitettiin ja miten keskustelu eteni?
- Oliko vasu-keskustelun etenemisjärjestys toimiva?
- Keskustelitteko lastentarhaopettajan kanssa vasu-keskustelussa yhteistyöhönne liittyvistä tavoitteista?
- Mikä mielestäsi on Hyve 4 vasu-keskustelun tarkoitus?
- Millaisia odotuksia tai toiveita sinulla oli vasu-keskustelulle? Huomioitiinko toiveesi vasu-keskustelussa?
- Miten kuvailisit vasu-keskustelun ilmapiiriä? Mikä mielestäsi vaikutti ilmapiirin syntyyn?
- Oltiin mielenkiintoista ja näkemyksistä kiinnostuneita? Koitko tullessi kuulluksi?

- Poikkesivatko teidän ja päiväkodin näkemykset tai kokemukset toisistaan? Mistä arvelet näkemyserojen johtuneen?
- Miten näkemyseroja käsiteltiin?
- Koitteko että sanomanne ymmärrettiin oikein?
- Koitteko että ymmärsitte kaikki lastentarhanopettajan esittämät päiväkodin näkemykset?
- Käytettiinkö vasu-keskustelun aikana termejä tai lyhenteitä, jotka olivat teille vieraita ja joita ette ymmärtäneet?
- Kuinka hyvin arvioisit päiväkodin tuntevan lapsesi vasu-keskustelun perusteella?
- Vertaa omaa tietämystäsi lastentarhaopettajan tietämykseen lapsestasi, oliko tietämyksissä eroa? Miten tietämykset eroavat toisistaan?
- Miten lastentarhaopettaja suhtautui sinun lastasi koskevaan asiantuntemukseesi?
- Miten koet kasvatusvastuun jakautuvan vanhempien ja päiväkodin välillä?
- Millaiseksi koit roolisi vasu-keskustelussa?
- Millaiseksi koit lastentarhanopettajan roolin vasu-keskustelussa? Mistä ajattelit sen johtuneen?
- Koitko, että pystyit kertomaan asioista luottamuksellisesti/avoimesti vasu-keskustelussa? Mistä ajattelet sen johtuneen?
- Koitteko saavanne kattavasti tietoa ja palautetta lapsestanne päiväkodilta?
- Saitteko tukea tai neuvoja lastentarhaopettajalta vanhemmuuteen tai lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa vasu-keskustelussa?
- Koitko, että lastentarhaopettaja kertoi lastasi koskevista asioista avoimesti ja rehellisesti vasu-keskustelussa?
- Oliko keskustelu mielestänne tasavertaista? Miten se näkyi?
- Tulivatko lapsen ajatukset esiin vasu-keskustelussa?
- Miten vasu-keskustelussa käydyt lapsen asiat kirjattiin tiedonsiirtolomakkeelle?
- Tulivatko sekä sinun että päiväkodin näkemykset esille tiedonsiirtolomakkeessa oikeellisesti?
- Kuinka kauan varhaiskasvatuskeskustelu kesti ja oliko keskusteluun varattu aika mielestänne riittävä?
- Minkälainen mieli vasu-keskustelusta jäi? Mikä vasu-keskustelussa oli sinulle henkilökohtaisesti merkityksellisintä?
- Vastasiko vasu-keskustelu odotuksiasi? Jos ei, niin missä suhteessa ei?
- Jäikö jokin asia mietityttämään vasu-keskustelun jälkeen? Jos jäi, käsittelittekö päiväkodin kanssa asian myöhemmin?
- Jos saisit muuttaa jotain Hyve 4 vasu-keskustelussa, mitä se olisi?

Olisiko vielä jotain, mitä haluaisit kertoa?

Neuvolapalaute

- Keitä neuvolapalautteessa oli paikalla?
- Tiedotettiin teitä etukäteen neuvolapalautteen sisällöstä?
  - Jos kyllä: Miten? Olivatko ennakkotiedot riittävät?
  - Jos ei: Olisiko toivonut tietoa neuvolapalautteesta?
- Mikä oli mielestäsi neuvolapalautteen tarkoitus?
- Miten neuvolapalaute aloitettiin ja miten neuvolapalaute eteni?
- Mitä odotit tai toivoit neuvolapalautteelta? Vastasiko odotuksia?
- Miten kuvailisit neuvolapalautteen ilmapiiriä? Mikä mielestäsi vaikutti ilmapiirin syntyyn?
- Oltiin mielenkiintoista ja näkemyksestäsi kiinnostuneita? Koitko tullessi kuulluksi?
- Koitko, että pystyit kertomaan asioista luottamuksellisesti/avoimesti? Mistä ajattelet sen johtuneen?
- Mitä mieltä olet lapsen läsnäolosta neuvolapalautteessa?
- Neuvolapalautteen aikana voi nousta esiin arkoja ja henkilökohtaisia asioita. Pystyykö neuvolapalautteessa keskustelemaan tällaisista asioista?
- Tulivatko eri osapuolten näkökulmat keskustelussa selkeästi ja rehellisesti esille?
- Olivatko keskustelun eri osapuolten näkemykset yhteneviä?
- Poikkesivatko eri osapuolten näkemykset toisistaan?
- Miten näkemyseroja käsiteltiin?
- Tulivatko neuvolapalautteessa mielestäsi esille kaikki lasta koskevat keskeiset asiat?
- Koitko että lapsesi asiat etenivät neuvolapalautteessa/sen jälkeen?
- Kuinka kauan neuvolapalaute kesti? Oliko neuvolapalautteeseen varattu aika mielestänne riittävä?
- Mitä mieltä olet neuvolapalautteesta? Olisiko neuvolapalautteessa mielestäsi jotain kehitettävää?
- Olisiko vielä jotain, mitä haluaisit kertoa

HELSINGIN YLIOPISTO

VKK-Metro
Varhaiskasvatuksen KehittämisyksikköLAPSEN
ÄÄNI
www.lapsenaani.fi

Katse lapsen -kehittämishankkeeseen liittyvät kysymykset vanhemmille ja lapsille

Hyvät vanhemmat!

Lapsenne päiväkoti on yksi pääkaupunkiseudun kuntien (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen) Katse lapseen – hankkeen tutkimuspäiväkodeista. Tavoitteena on kehittää lasten hyvinvoinnin tukemista päivähoidon ja neuvolan välisen yhteistyön avulla. 4 vuotta täyttävien lasten hyvinvointia kartoittavaa tietoa kerätään kehittämistyön tukemiseksi seuraavien kysymysten avulla. Tässä asiassa tarvitsemme teidän apuanne, hyvät vanhemmat. Suostumustanne lastanne koskevan lisätiedon keräämiseen kysytään tässä samassa kaavakkeessa.

Lapsenne päivähoitoryhmän varhaiskasvattaja(t) vastaa(vat) teidän kanssanne samoihin kysymyksiin. Lasta koskevat vastaukset käydään varhaiskasvatuskeskustelussa läpi yhteisesti keskustellen.

Kaikki tutkimustarkoitukseen kerättävä lapsia koskeva tieto lähetetään päivähoidosta tutkijalle nimettömänä eikä sitä voida liittää kehenkään tiettyyn lapseen tai tiettyyn päivähoitoryhmään.

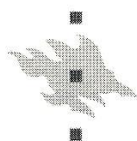
Tutkimusta koskeviin kysymyksiin vastaa _____

Lapsen nimi _____

Ympyröikää seuraavista vaihtoehdoista haluamanne:

- 1) Annan luvan tämän lomakkeen tietojen lähettämiseen lastenneuvolaan.
- 2) Lastani koskevia tämän lomakkeen tietoja voidaan käyttää päivähoidon toiminnan kehittämiseen hänen omassa ryhmässään, mutta niitä ei saa lähettää neuvolaan.
- 3) En halua vastata tähän kyselyyn.

HELSINGIN YLIOPISTO

VKK-Metro

Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö

LAPSEN
ÄÄNI
www.lapsenaani.fi

OSIO 1. LAPSI PÄIVÄHOIDOSSA

Vanhempien kysymykset (ympyröikää käsitystänne vastaava vaihtoehtonumero)

1=täysin eri mieltä

2=eri mieltä

3= en osaa sanoa

4=samaa mieltä

5=täysin samaa mieltä

- Päivähoitoryhmä tarjoaa lapselle kehityksellisesti suotuisan toimintaympäristön (esim. tilat, melu, tarvikkeet).
1 2 3 4 5
- Päivähoitoryhmän päivärytmi (esim. aikataulut) on lapselle sopiva.
1 2 3 4 5
- Lapsella on omassa päivähoitoryhmässään kavereita/ystäviä.
1 2 3 4 5
- Lapsi on kokenut kiusaamista omassa päivähoitoryhmässään.
1 2 3 4 5
- Oman päivähoitoryhmän aikuiset luottavat sopivassa suhteessa lapsen osaamiseen ja kykyihin.
1 2 3 4 5
- Lapsi pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan häntä itseään koskeviin asioihin (esim. pyytää lisää aikaa leikille, neuvottelee ulos lähtemisestä, ehdottaa yhteistä tekemistä, pyytää lupaa jättäytyä pois toiminnasta).
1 2 3 4 5

Miten lapsenne hyvinvointia voitaisiin edistää hänen päivähoitoryhmässään?

HELSINGIN YLIOPISTO

VKK-Metro

Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö

LAPSEN
ÄÄNI
www.lapsenani.fi

OSIO 2. LAPSEN AJATUKSIA

Lapsen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää ottaa huomioon myös lapsen omat ajatukset ja kokemukset. Seuraavien kysymysten kautta asiaa on tarkoitus selvittää.

Kertokaa lapselle, että vanhempien näkemysten lisäksi päivähoidossa halutaan tietää, mitä mieltä lapsi itse on asioista. Lukekaa yksi kysymys kerrallaan lapsellenne. Jos hän ei ymmärrä kysymystä, auttakaa häntä kuvailemalla, mistä on kyse. Vältä kää johdattelemasta lasta. Kirjatkaa lapsen vastaus sellaisenaan ylös.

Lapsi vastaa vanhemman haastattelemana. (Vanhempi kirjaa lapsen vastaukset.

Tarpeen vaatiessa vastausta voi jatkaa kääntöpuolelle.)

Haastattelijana toimi: _____

- Mikä on parasta tekemistä päivähoitoryhmässäsi (kysytään ryhmän nimellä, esim. Simpukoissa, Mansikoissa)?

- Onko päivähoitoryhmässäsi jotain kurjaa?

- Onko sinulla kavereita omassa ryhmässäsi? Keitä he ovat?

Kiusataanko jotain lasta sinun ryhmässäsi?

- Mistä asiasta sinua on keuhettu/kiitetty päivähoidossa?

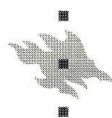
Missä asiassa sinua on kielletty tai komennettu päivähoidossa?

HELSINGIN YLIOPISTO

VKK-Metro

Varhaiskasvatuksen kehittämisselkko

LAPSEN
ÄÄNI
www.lapsenaani.fi

- Mistä asioista sinä saat päättää päivähoitossa?

Mistä asioista aikuiset päättävät päivähoitossa?

OSIO 3. VANHEMMAN KÄSITYS LAPSEN KEHITYKSESTÄ

Varhaiskasvatuskeskustelun runko jakautuu neljään osa-alueeseen, joissa kuvataan lasten kehitystä. Ympyröikää alla mainituista vaihtoehtoista se, joka mielestänne parhaiten kuvaa käsitystänne lapsenne kehityksestä kullakin osa-alueella.

0= en ole huolestunut lapseni kehityksestä tällä osa-alueella

1= olen vähän huolestunut lapseni kehityksestä tällä osa-alueella

2= olen paljon huolestunut lapseni kehityksestä tällä osa-alueella

• Tunne-elämän kehitys, sosiaaliset taidot, vuorovaikutus ja leikki.	0	1	2
• Tarkkaavaisuus, motivoituminen, ajattelu, muisti ja oppiminen.	0	1	2
• Kielellinen kehitys.	0	1	2
• Motoriset taidot ja omatoimisuus.	0	1	2

Kiitokset vastaamisesta sekä lapsellenne että itsellenne!

Otattehan tämän lomakkeen mukaan lapsenne varhaiskasvatuskeskusteluun.

4-vuotiaan lapsen Hyve – mallin mukainen vanhempien ja päivähoidon yhteinen varhaiskasvatuskeskustelurunko

1. Tunne-elämän kehitys, sosiaaliset taidot, vuorovaikutus ja leikki

4-vuoden iässä lapsi

- on utelias, haluaa tutkia, nähdä ja näyttää taitonsa ja on varma itsestään
- on kaikkivoipaisuudestaan huolimatta edelleen hellyydenkipeä ”pikkuvauva”, joka kaipaa huomiota
- alkaa tuntea vastuuta ja syyllisyyttä
- pelkää usein näköärsyksiin liittyviä asioita: pimeää, oudon näköisiä ihmisiä, käärmeitä, vanhempien poislähtöä
- yrittää ymmärtää ihmisten rooleja ja jäljitellä niitä leikeissään mm. jäljittelee vanhempien toimintaa sekä ottaa mallia saduista ja televisiosta
- haluaa miellyttää vanhempiaan ja aikuisia ja pyrkii omaksumaan sosiaalisia taitoja
- osaa noudattaa sääntöjä aika hyvin ja näkee varsinkin toisen tekemät sääntörikkomukset
- tuntee myötätuntoa (toisen itkiessä) ja mielihyvää voidessaan ilahduttaa tai lohduttaa
- on rikas mielikuvitukseltaan ja hänellä voi olla mielikuvitusystävä
- ei aina ymmärrä toden ja kuvitellun rajaa, hän kokee kuvittelemansa asiat todelliseksi
- leikkii mielellään toisen lapsen kanssa vuorovaikutuksessa, testaa ja muodostaa kaverisuhteita
- osaa jo leikkiessään neuvotella ja tekee työtä sovinnon säilyttämiseksi
- opettelee käsittelemään ensimmäisiä varsinaisia riitoja ja tarvitsee niihin aikuisen tuen
- ottaa leikeissään käsittelyyn vaikeat tunteet – pelon, avuttomuuden, surun, yksinäisyyden.

Mahdollisia kehitykseen liittyviä huolenaiheita

- arkitoimintoihin jatkuvasti liittyvät vaikeudet: esim. ruuasta kieltäytyminen tai ylen- syönti, wc-toimintoihin liittyvät taantumukset (kastelu, tuhriminen, panttaaminen)
- lapsella on outoja ja tavallista suurempia pelkoja
- lapsi vahingoittaa itseään tai ajautuu jatkuvasti vaaratilanteisiin
- lapsen pettymyksensietokyky on heikko ja hän käyttäytyy aggressiivisesti, eikä osaa sanallisesti ilmaista mieliharmiaan
- lapsi on pitkään alakuloinen
- lapsi kieltäytyy usein ikätasoisesta toiminnasta ja on selvästi epävarma omasta osaamisestaan
- lapsi ei hae eikä ota vastaan aikuisen tukea ja lohdutusta ollessaan surullinen tai satutettuaan itseään
- lapsen on vaikea ymmärtää mitä muut viestittävät ilmeillä ja eleillä
- lapsi vetäytyy eikä liity lapsiryhmän toimintaan ja leikkeihin
- lapsen asema leikissä on aina sama (esim. johtaja, mukautuja, koira jne.)

Tilaa muistiinpanoille:

2. Tarkkaavaisuus, motivoituminen, ajattelu, muisti ja oppiminen4-vuoden iässä lapsi

- uskoo mitä näkee -lapsen havainnot määräävät ajattelua
- osaa kertoa ajatuksistaan
- järkeilee asioita, joita näki eilen ja ratkoo ongelmia
- kykenee ajattelussaan rinnastamaan, luokittelemaan ja vertailemaan
- muistaa enemmän, muistikapasiteetti on jo 3-4 yksikköä (muistiyksikkö voi olla kirjain, numero, sana jne.)
- pystyy palauttamaan mieleen jo useampia asioita
- toimii suunnitelmallisesti
- ymmärtää ja noudattaa sääntöjä
- oppii, kun häntä ohjataan

Mahdollisia kehitykseen liittyviä huolenaiheita

- lapsi ei opi tai hän oppii hitaasti esim. tuttujen nimiä, lauluja
- lapsi ei toimi annettujen ohjeiden (kuulo) tai vihjeiden (näkö) mukaan
- lapsen on vaikea muistaa omakohtaisia äsken tapahtuneita asioita (esim. mitä on syönyt, missä on käynyt, mitä on nähnyt tai mihin on jättänyt tavaroita)
- lapsi sanoo usein ”en muista” ratkaisuna tilanteisiin
- asioiden loppuunsaattaminen on lapselle usein hankalaa
- lapsi välttelee vaativampia tehtäviä ja ponnisteluja
- ulkopuoliset ärsykkeet häiritsevät jatkuvasti lapsen keskittymistä
- lapsi käyttäytyy levottomasti, kiemurtelee tuolilla, näprää tavaroita
- lapsi ei kykene pysähtymään eikä harkitse tilanteita ennen kuin toimii
- lapsi ei jaksa odottaa vuoroaan

Tilaa muistiinpanoille:

3. Kielellinen kehitys

Mikäli lapsen äidinkieli on jokin muu kuin suomi tai ruotsi lapsen suomen kielen taidon arvioinnissa voidaan hyödyntää suomen kielen oppimisen seurantalomaketta.

4-vuoden iässä lapsi

- ymmärtää tavallista puhetta
- kiinnostuu sanaleikeistä ja riimittelystä (kielellinen tietoisuus kasvaa)
- käyttää kieliopillisesti oikeita lauseita – myös sivulauseita
- kertoo tarinoita, satuilee ja on taitava kertomaan asioista ja tapahtumista (kertova puhe)
- käyttää puheessaan adjektiiveja, osaa kuvailla esineitä ja asioita
- puhuu selkeästi, vaikka joitakin äänteitä saattaa puuttua
- osaa keskustella ja kuunnella muita sekä esittää kysymyksiä kuulemastaan
- kyselee paljon ´miksi ja mitä varten?´ -kysymyksiä ja kaipaa perusteellisia selvityksiä

Mahdollisia kehitykseen liittyviä huolenaiheita

- lapsella on suppea sanavarasto
- lapsi ei ymmärrä annettuja ohjeita
- lapsen puheessa esiintyy runsaasti äännevirheitä
- lapsen puheesta on vaikea saada selvää
- lapsen puheessa on huomattavia kieliopillisia virheitä
- lapsen puheessa on niukasti kertovaa ja kuvailevaa puhetta
- lapsella on esiintynyt änketysoireita vähintään kolme kuukautta

Tilaa muistiinpanoille:

4. Motoriset taidot ja omatoimisuus

4-vuoden iässä lapsi

- omaa perusliikuntataidot (esim. vakaa kävely, juoksu, hyppiminen) ja hallitsee hyvin tasapainonsa
- hallitsee oikean kynäotteen (sivellinote)
- osaa pukea lähes itsenäisesti (esim. vetoketju ja napit)
- tietää kehonsa osat

Mahdollisia kehitykseen liittyviä huolenaiheita

- sorminäppäryyttä sekä silmän ja käden yhteistyötä vaativat toimet ovat lapselle erityisen haastavia (esim. helmien pujottelu, napittaminen, mukista juominen)
- lapsi ei kykene tekemään samaan aikaan kahta keskittymistä vaativaa motorista asiaa (kantaa jotain käsissään noustessaan portaita)
- lapsi kompastelee ja kaatuilee herkästi
- lapsi ei kykene matkimaan liikkeitä tai asentoja mallista
- lapsi ei osaa hyppiä joustavasti

Omatoimisuus

4-vuoden iässä lapsi esimerkiksi

- käy itsenäisesti wc:ssä
- pesee ja kuivaa kätensä itse
- riisuutuu ja pukeutuu itsenäisesti (ei vielä solmi kengännauhoja)
- käyttää ainakin haarukkaa
- hakee itse juotavaa ja kaataa kannusta
- levittää voita leivälle.

Tilaa muistiinpanoille:

5. Onko perheenne arjessa tekijöitä tai asioita, jotka mielestänne vaikuttavat lapsen kasvuun ja kehitykseen ja joista haluaisitte keskustella päivähoidossa tai neuvolassa?

Tilaa muistiinpanoille:

TIEDONSIIRTOLOMAKE
Lapsen 4-vuotis seuranta
Vanhempien ja päivähoidon näkemys lapsesta (täytetään varhaiskasvatuskeskustelussa)
Lapsen 4-vuotis seuranta

Lapsen nimi ja syntymäaika: _____

Katuosoite: _____

Äidinkieli _____ Päivähoidon aloittamispäivä _____

Päivähoidon yhteystiedot _____

Neuvolan ja terveydenhoitajan nimi _____

puh. _____

Huoltajan luvalla tiedot saa lähettää päivähoitosta lapsen omaan neuvolaan kyllä _____ ei _____

Huoltajan allekirjoitus _____ Päivämäärä: _____

1. Tunne-elämän kehitys, sosiaaliset taidot, vuorovaikutus ja leikki

Vahvuudet:	Neuvolan palaute päivähoitoon (th/lääkäri)
Tuen tarve:	

2. Tarkkaavaisuus, motivoituminen, ajattelu, muisti ja oppiminen

Vahvuudet:	Neuvolan palaute päivähoitoon (th/lääkäri)
Tuen tarve:	

3. Kielellinen kehitys

Vahvuudet:	Neuvolan palaute päivähoitoon (th/lääkäri)
Tuen tarve:	

4. Motoriset taidot ja omatoimisuus

Vahvuudet:	Neuvolan palaute päivähoitoon (th/lääkäri)
Tuen tarve:	

5. Lapsen, perheen ja päivähoidon esille tuomat asiat

--

Ohjanta ja seurantasuunnitelma

Neuvolan seuranta		
Päivähoidon tuki		
Puheterapia		
Fysioterapia/Toimintaterapia		
Psykologi		
Perheneuvola		
Perhetukiryhmä		
Muu, mikä:		

Päivähoito ottaa yhteyttä **neuvolaan** _____

Neuvola ottaa yhteyttä **päivähoitoon** _____

Huoltajan luvalla tiedot saa lähettää lapsen omasta neuvolasta päivähoitoon kyllä____ei____

Huoltajan allekirjoitus _____ Päivämäärä:_____

Lomake palautetaan päivähoidon ohjaajalle.

Hyvät vanhemmat,

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Metropolia Ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötämme 4-vuotiaiden lasten laajaan terveystarkastukseen liittyen. Opinnäytetyömme tavoitteena on tutkia vanhempien kokemuksia Hyve 4 -varhaiskasvatuskeskusteluun ja koko prosessiin liittyen. Saadun tiedon avulla on tarkoitus tarkastella uuden mallin toimivuutta ja mahdollisia kehittämiskohteita. [REDACTED] on mukana Katse lapsen -hankkeessa, jonka erityinen kehittämiskohde on Hyve 4.

Keräämme tutkimustietoa haastattelemalla [REDACTED] 4 -vuotta täyttäneiden lasten vanhempia, jotka ovat käyneet läpi Hyve 4 -prosessin. Haastattelu kestää noin 30–45 minuuttia, ja se toteutetaan yksilohaastatteluna. Kaikki haastattelussa annetut tiedot ovat luottamuksellisia, eikä niitä luovuteta haastatteliijoilta eteenpäin. Haastateltavien nimet tai muut henkilötiedot eivät tule selville tulosten julkistamisessa.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja voitte antaa suostumuksenne haastatteluun allekirjoittamalla ja palauttamalla oheisen lomakkeen **viimeistään 19.4.2013** [REDACTED] lapsenne ryhmän työntekijälle tai vaihtoehtoisesti Noora Alavillamolle [REDACTED]. Toivoisimme, että osallistut haastatteluun, sillä juuri Sinun kertoma asiakaskokemus on tärkeä ja auttaa kehittämään [REDACTED] Hyve 4 -prosessia. Olemme teihin yhteydessä ja sovimme teille sopivan haastatteluajankohdan ja -paikan.

Kerromme mielellämme lisää tutkimukseemme ja haastatteluun liittyvistä asioista.

Ystävällisin terveisin,

Noora Alavillamo

Sanna Tiainen

noora.alavillamo@metropolia.fi

sanna.tiainen@metropolia.fi

puh.

puh.

Suostumus haastatteluun

Osallistun Metropolia ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä varten tehtävään haastatteluun koskien Hyve 4 –prosessia.

Nimi: _____

Lapsen nimi: _____

Puhelinnumero: _____

Allekirjoitus: _____

Kiitos osallistumisestasi!